

ekki-
őőasztor

evangēlikus
Lelkēszi
szakfolyōirat

LVII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

1982. ÁPRILIS

TARTALOMJEGYZÉK

EGYHÁZUNK ÚTJÁN

Hídverés a népek között, a béke érdekében — Beszélgetés dr. Káldy Zoltán evangélikus püspök-elnökkel (Ruttkay Levente) — 192

EGYHÁZ A NAGYVILÁGBAN

A Lutheránus Világszövetség önértelmezéséről (Günther Gassmann — Ford.: Ifj. Szentpétery Péter) — — — — — 196

KÖNYVSZEMLE

Jób könyve (Szabó Gyula) — — — — — 202

A peremre szorult egyház (Ormos Elek) — — — — — 206

Három előadás dr. med. R. Moody: Life after Life c. könyvéről (Dr. Kósa Pál) — — — — — 213

ÖRÖMHÍR A GYERMEKEKNEK

A bűn és következménye (Dr. Nagy István) — — — — — 224

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Húsvét után 4. vasárnap (Józsa Márton) — — — — — 231

Húsvét után 5. vasárnap (Szimon János) — — — — — 233

Mennybemenetel ünnepe (Bohus Imre) — — — — — 236

Húsvét után 6. vasárnap (Káposzta Lajos) — — — — — 238

Pünkösöd ünnepe (Bolla Árpád) — — — — — 241

Pünkösöd 2. napja (Fehér Károly) — — — — — 243

Szentháromság ünnepe (Bárány Gyula) — — — — — 245

Szentháromság után 1. vasárnap (Ittész János) — — — — — 248

Szentháromság után 2. vasárnap (Botta István) — — — — — 250

Gyülekezeti Segély (Kalácska Béla) — — — — — 253

EGYHÁZTÖRTÉNETI ÉVFORDULÓK

Perlaky Gábor (Magassy Sándor) — — — — — Borító III

LELKIPÁSZTOR

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Nagy István

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt

Előfizetési ár: havi 35,— forint, fél évre 210,— forint, egy évre 420,— forint

Csekkszám: Lelkipásztor Kiadóhivatal, Budapest 516—220507

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1088 Budapest VIII., Puskin u. 12.

Telefon: 142-074

Egyetemi Nyomda — 82.7826 Budapest, 1982. Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya

Indexszám: 26 451

ISSN 0133—2821

Egyházunk útján

Hídverés a népek között, a béke érdekében

Beszélgetés dr. Káldy Zoltán evangélikus püspök-elnökkel

Az enyhülési politika egyik nemzetközileg ismert személyisége dr. Káldy Zoltán evangélikus püspök-elnök, számos egyházi nemzetközi szervezet vezetőségi tagja, országgyűlési képviselő, az országgyűlés külügyi bizottságának tagja. Munkatársunk olyan kérdéseket tett fel a püspöknek, amelyek minden békeszerető ember kérdései.

A pontifex latin szó magyar megfelelője a püspök. A szó keresztyén tartalmában ott rejtezik az is, hogy a püspök hídverő emberek és emberek, népek és népek között. Ön ennek a szolgáltatnak világszerte elismert képviselője. Nem érzi, mégis néha, hogy ma, a XX. század végén a szakadékok mélyültek, s ezért tiszteletre méltó, de lehetetlen vállalkozás a hídverés?

— Eles a kérdés, de ha még tovább érezzük, így is fogalmazhatunk: nem lehetetlen-e a Földön a béke? Vannak olyan egyházi-teológiai és nem egyházi irányzatok — szerencsére nem Magyarországon —, amelyek azt mondják, hogy lehetetlen a Földön hosszú élettartamú hidakat verni és a békét hosszú távon vagy éppen véglegesen biztosítani. Hivatkoznak az emberi bűn nagyságára. Kétségtelen, bénítólag hathat a békéért fáradozókra igen sok negatív tapasztalat a történelemből. Ha csak ezeken akad meg az ember szemé, nem is kezd hídépítéshez. Ma a nemzetközi helyzetben valóban új és új örvények és áradások támadnak, melyek a hídnak már eddig megépített részeit is el akarják sodorni. Az ember azonban nemcsak „bűnös”, hanem képes óriási alkotásokra a kultúrában, a társadalomban, a gazdaságban és a politikában is. A híd hasonlatnál maradva, ez az ember képes volt a kanadai Szent Lőrinc folyó felett acélgerenda hidat (549 m) építeni, fel tudta verni a San Franciscó-i Golden Gate acélkábel függőhidat (1281 m), a Gangesz folyón, Hathidah-nál 1991 méter hosszú híd is épült. És mi, magyarok csak Budapesten megépítettünk nyolc hidat, amit a német fasiszta kormányok szét 1944—45-ben. Az emberi erőfeszítés és tudás csodálatos alkotásokra képes. Tudom, hogy az emberek között ennek ellenére sokszor nehezebb hidakat verni, mint a Gangesz vagy a Duna felett. De az emberi szívekben is évezredek óta ott van a béke utáni vágy. Most nekünk szerte a világon ezt az emberi szívben levő, néha csak megbújó békevágyat kell felszítani. Ez azonban önmagában nem elég bármilyen fontos a szív, az érzelem. A fejnek a használatára, az ész élesztésére is nagy szükség van. Mindenkinék, államférfiaknak, tudósoknak, katonáknak, egyszerű állampolgároknak be kell az eszükkel is látniuk, hogy a nukleáris fegyverek felhalmozódása idejében egy háború elpusztítaná a Földet, az embert — minden alkotásával együtt. A „korlátozott nukleáris háború” képzetet azok találták ki, akik a fejüket nem használták. A szív

és az értelem tudja mozgósítani az emberi akaratot, amely nagyszerű dolgokra képes. Ha a békét akaró emberek százmilliói „akarják” a békét, meggyőződésem szerint nem „lehetetlen vállalkozás” a hídépítés és vele együtt a béke. Az világos, hogy a Szovjetuniónak és a többi szocialista országnak nem érdeke a háború. Mi minden erőnket és anyagi javunkat egy igazságos társadalmi rend felépítésére akarjuk fordítani. Nekünk békére van szükségünk. A kapitalista országoknak sem érdekük a háború. Nekik is tudniuk kell, hogy a nyugati országok is elpusztulnának kapitalizmusukkal együtt egy nukleáris háborúban. Azt is kell tudniuk, hogy a nyugati országok népeinek túlnyomó többsége békét akar, hiszen csak a Német Szövetségi Köztársaságban legalább 50 békekemogalom van, melyekből mintegy 30 igen aktív. Az el nem kötelezett államok is békét akarnak. A „háborús uszítókat” — mert ilyenek is vannak a világon — a békeerők képesek „helyre tenni”. Egy amerikai politikus ugyan azt mondotta néhány hete, hogy „nem a tömegtüntetések fogják eldönteni a rakétafegyverek telepítését Európában”, de nyilván túlzottan lebecsülte ezek erejét. Összegezve, magam részéről nem tartom „lehetetlen vállalkozás”-nak a hídépítést az emberek és a népek között, csak leleményesen, gyűlölködés nélkül, reménységgel és szífvós akarással kell azt végezni. Nincs más lehetőségünk az életre. Ezért kell a „lehetetlennek” lehetővé válnia.

A Béke-világtanács Elnökségi Irodája ülést tartott nemrég, s Ön vezette a magyar küldöttséget. Az ülés egy NATO-ország — Dánia — fővárosában volt, s ez ország lakói nagyrészt evangélikus felekezethez tartoznak. Ez a tény milyen személyes feszültséget jelentett püspök-elnök úrnak induláskor?

— Természetesen a Béke-világtanács Elnökségi Irodájának ülése egy túlnyomóan evangélikus országban okozhatott volna bennem személyes feszültséget. Először is azért, mert Nyugaton a Béke-világtanácsot nagyon sokan kifejezetten a „szovjet béke” szószólójának tartják, annak ellenére, hogy tagjai között több mint 100 ország képviselői vannak. A Lengyelországban bevezetett szükségintézkedések miatt mindent, ami „Keletről jön” a kapitalista országok sajtójának nagy része támadta. Így a Béke-világtanácsot is. A koppenhágai ülés előtt is folytak ezek a támadások, ami az egyházi körökre is hatást gyakorolt, különösen azért, mert a sajtó „ateistákat” is emlegetett. Ennek ellenére igen jó lelkiismerettel, keresztyén hitemmel összhangban és belső felszabadultságban vettem részt az ülésen. Meggyőződésem, hogy minden békeerőnek ma össze kell fognia. Nem azt kell nézni, hogy valaki hívó vagy nem vallásos, hanem csak azt, hogy akarja-e a békét. A világban levő óriási szakadékok idején, nagy kárt okoz, ha valaki mélyíti az árkot a hívó és nem vallásos emberek között.

Tekintettel arra, hogy Ön évtizedek óta részt vállal a Béke-világtanács munkájában, meg tudja ítélni, hogy ebben a mai helyzetben becsültek-e a békemunka lehetőségei vagy sem?

— A békemunka lehetőségei nemcsak nem szűkültek be, hanem inkább kiszélesedtek. Egyes nyugati körök ugyan a Béke-világtanács munkáját szeretnék korlátozni, de a koppenhágai tapasztalatok is azt mutatják, hogy ez nem sikerült és nem is fog sikerülni. Elsősorban Európa népei látják, hogy egy esetleges háború a szó szoros értelmében a „bőrükre” megy. Hiszen az amerikai katonai körök hadszíntérnek szánják Európát. Nekik ez egy „félsziget”, de az európaiaknak itt van a hazájuk, az otthonuk, a családjuk. Emiatt békét és nem háborút akarnak. A nagy

nyugati tömegdemonstrációk (Koppenhága, Bonn, Amsterdam, Róma, Párizs), amelyek egy részének szervezésében az evangélikus egyházak is részt vettek, azt mutatják, hogy nincs szó a békemunka lehetőségeinek „beszűküléséről”. Az azonban világos, hogy a Béke-világtanács mellett más békemozgalmakat is számításba kell venni, többek között az egyházakat, és meg kell azokat is becsülni, még ha nem is pontosan azt mondják, amit a Béke-világtanács. A fontos az, hogy a békéért dolgozzanak. A Béke-világtanács ezeket a mozgalmakat nem akarja „betagolni” a maga szervezetébe. Egyenrangúnak kell őket tekinteni és rugalmasan — ahol lehet — együtt kell velük dolgozni. Az idők változnak és a békemunka módszereinek is változniuk kell. Ha a békemozgalmak is „frontokban” (Kelet—Nyugat) gondolkodnak, akkor nem hidakat építenek, hanem a „béke jegyében” ássák a szakadékokat a népek között.

Végezetül engedjen meg püspök úr egy játékos, szándékában azonban komoly kérdést. Ha három kívánsága teljesülhetne 1982-ben, akkor hogyan hangzana ez a három kívánság?

— Az összefüggésekből világos előttem, hogy nem egyéni életemre vonatkozik a kérdés. Ez jó is, mert a mi világunkban nem az „egyéni kívánságokat” kell előtérbe helyezni — amire nagyon hajlamosak az emberek —, hanem olyanokat, amelyek az egész emberiség boldogulását célozzák. Ehhez hozzá kell tennem, hogy az egész emberiség boldogulása, tehát az emberi közösség java szolgálja az egyén boldogulását is. Tehát a három kívánságom:

Hozzanak jó eredményt, megegyezést a Genfben folyó szovjet—amerikai tárgyalások a középhatósugarú rakétákra — és általában a rakétákra — vonatkozólag.

Legyen eredményes az ENSZ külön leszerelési ülése és a leszerelésre hozandó határozatokat tartsák magukra kötelezőnek az államok, vagyis hajtsák azokat végre.

Hazánkban tovább erősödjék a nemzeti egység, többek között a hívő és nem vallásos emberek kölcsönös megbecsülése, továbbá fejlődjék a magyar gazdaság.

Köszönöm a beszélgetést püspök úr, s engedje meg, hogy sok erőt és jó egészséget kívánjak szolgálatához.

Ruttkay Levente

(Megjelent a Szabad Föld-ben, 1982. február 7-én)

Egyház a nagyvilágban

Günther Gassmann:

A Lutheránus Világszövetség önértelmezéséről

Az önmegfigyelés új szakasza

A Végrehajtó Bizottság ülésén (Turku, 1981. augusztus 4—15.) előadást előadós

I. Előzetes megjegyzés

A vb-ülés napirendjében az áll, hogy az „ekkleziális sűrűségről” (ekkliesiale Dichte) fogok előterjesztést tenni. Ez igen titokzatosan hangzik a kívülállók számára. Nem is akartam használni ezt a kifejezést. A napirend előkészítésekor Genfben a légkör vagy nagyon „sűrű” volt, vagy éppen nem eléggé olyan, mindenesetre benne maradt a programban.

Az „ekkleziális sűrűség” a vb 1979. évi joinville-i (Brazília) ülésén vetődött fel, és az LVSZ önértelmezésére alkalmazták. Úgy látszik, Harding Meyernek, az egyik referátum szerzőjének segítségére volt abban, hogy az LVSZ-ről ekkleziológiai szempontból valamit mondhasson. Az LVSZ valóban olyan egység, amely nem teljesen fér bele egyházismereti és szervezeti fogalmaink közé. Az LVSZ bizonyosan több mint közös érdekek támogatására alakult egyesület, több mint különböző egyházak szövetezése. Másrészt bizonyos, hogy az LVSZ nem hasonlítható egy, az ige és a szentségek köré gyűjtött egyházhoz — akár egy gyülekezet, akár egy bizonyos terület (például egyházkerület), illetve ország gyülekezeteinek közösségéhez.

A „sűrűség” kifejezése az LVSZ lényegének körülírásában azonban nem egészen új. Grundmann, egyike azoknak, akik igen sokat tettek az LVSZ megfelelő értelmezése érdekében, már 1963-ban, az LVSZ alkotmányának magyarzatában, annak néhány kifejezésére utalva beszélt „ekkleziológiai sűrűsödésről”. Ezt a véleményt az LVSZ teológiai bizottsága Turkuban, nem sokkal a IV. Nagygyűlés előtt (Helsinki, 1963) megvitatta.

Noha úgy látszik, hogy az „ekkleziális sűrűségnek” Turku városával van már bizonyos kapcsolata, mégsem szeretném a továbbiakban ezt a kifejezést használni. Túl pontatlan, és azonkívül egyháziatlan tréfálkozásra is lehetőséget nyújt. Ez volt a véleménye a Tanulmányi Bizottság Ökumenikus Kapcsolatok Munkacsoportjának, amelynek elnökeként beszélek most. Inkább az „önértelmezés” semleges és nyílt kifejezését használnám.

II. Az összefüggés

Az önértelmezés, az identitás kérdése általában nem magától adódik, hanem bizonyos összefüggésben vetődik fel, mint

— az önállóságért másokkal, az elnyomókkal szemben folytatott küzdelem, ez a saját identitás meghatározásához és kialakításához vezet;

— találkozás, közösségalkotás másokkal, akiknek tőlem való különbözősége erre a kérdésre kényszerít: „ki vagyok én?”;

— a mai világ égető kérdései és fenyegető kihívásai, amelyek határozottan azt kérdezik, hol vannak a legmélyebb gyökerek, az alapelvek, amelyek életemet, gondolkodásomat és cselekvésemet meghatározzák.

Amire itt most személyes megfogalmazásban utaltam, az nyilván közösségekre, csoportokra, tehát az LVSZ-re is érvényes. Így alakult ki fontos vita az LVSZ lényegéről 1953 és a IV. Nagygyűlés, 1963 között, néhány egyház kezdeményezésére az LVSZ alkotmányának értelmezéséről.

Az önértelmezés kérdésének vizsgálatát tehát kívülről ösztönözték. Ugyanez vonatkozik az LVSZ önértelmezéséről körülbelül 1978 óta folytatott vita jelenlegi szakaszára is. A kiindulópont itt az LVSZ és az EVT közötti viszony tisztázásának szüksége volt, az LVSZ új ökumenikus szerepére és jelentőségére való tekintettel.

Az LVSZ önértelmezésének vizsgálata tehát mindig egy bizonyos összefüggésből adódik, és arra vissza is hat. Nem intézményesített, tartós önmegfigyelésről, nem valami befelé forduló, elhatárolódó öngazdálkodásról van szó. Egy olyan közösségnek, mint az LVSZ, tudnia kell, hogy mit kapott, így tudja továbbadni. Számot kell adnia arról, hogy mennyiben vált merevvé, miben gyengült meg, hiszen csak így tud megújulni és megerősödni. Egy olyan közösség, mint az LVSZ, csak akkor lehet kész új lépések megtételére, folytathat párbeszédet másokkal félelem nélkül, és csak így tehet bizonyosságot a maga egészében ebben a fenyegető és fenyegetett világban, csak így szolgálhatja az embereket.

III. Új fejlemények

Az LVSZ lényegéről 1953 és 1963 között folytatott vita az LVSZ alkotmányának különféle értelmezése és lehetséges megváltoztatása körül forgott. Mindenekelőtt a feszültségeknek és annak a kettősségnek megszüntetésére irányult, amely a II. és a III. fejezet között nyilvánvaló, és még ma is fennáll. A II. résszel az LVSZ, tagegyházainak mintájára elvi, tanításbeli alapvetést adott. Ez egyértelműen egyházismereti szempont. A III. rész I. pontjában az LVSZ, bizonyos ellentétben a II.-kal „a lutheránus egyházak szabad egyesületének” nyilvánítja, amelynek „a tagegyházak” fölött nincsen hatalma, és amely csak az ő megbízásukból tevékenykedhet. (Ugyanígy III. 3.) A III. rész 2. pontjában felsorolt feladatok ezzel szemben megint csak egyháziak, amelyeket az LVSZ-nek nem mint olyanoknak, hanem a tagegyházakra való tekintettel kell végeznie. Egyes magyarizók szerint tehát akkor ezen feladatok egyházi jellegéből is részesedik.

A lutheránus egyházértelmezéssel, a lutheránus egyházak közösségével és az LVSZ lényegével kapcsolatos sok teológiai és egyházjogi megfontolás juttatta érvényre ezt a feszültséget és ellentmondásosságot 1963-ig. Erről még ma is érdemes szólni, hiszen sok tekintetben időszerű. Az LVSZ alkotmányának és magának az LVSZ-nek inkább egy-

házi és inkább szövetségi, eszközként való értelmezése akkor még nem tudott érvényesülni. Ezenkívül a Missouri Synod csatlakozását elősegíteni akaró egyházpolitikai megfontolások is terheltek a vitát. Nem sikerült többet elérni, mint néhány, de azért nem jelentéktelen változtatást. A II. és a III. fejezet közötti különbség megmaradt.

Az LVSZ önértelmezéséről szóló jelen gondolatok azonban nem az alkotmányból, hanem az LVSZ közösségének tényleges fejleményeiből és tapasztalataiból indulnak ki. Az 1979-es joinville-i vb-ülésen három olyan fejlemény derült ki, amely az LVSZ önértelmezése szempontjából különösen is jelentős:

1. Az LVSZ-ben való közösségnek és kölcsönös elkötelezettségnek nyilvánuló elmélyülése és megerősödése, ez különösen is az oltár- és szónéki — tehát egyházi — közösségben mutatkozik meg a tagok viszonyában.

2. A hitvallás, felekezeti, felekezeti egység átfogó értelmezése. Azaz, saját szavaimmal: ma az evangélium megvallásának mértékadó alapja a Szentírás tanúságtétele. Elkötelező és maradandó útbaigazítást az egyetemes és az evangélikus hitvallások adnak. Ez a hitvallás ma az ige és a szentségek üzenetében, a tanításban és bizonyágtételben, kegyesség, istentisztelet és szociális felelősség formájában hat. A személyné hitet éppúgy magában foglalja, mint az egyház létformáit, bizonyágtételét és cselekvését, bármilyen társadalmi, politikai környezet-ről legyen szó. Az 1977-es dar-es-salaami nagygyűlésnek a dél-afrikai status confessionisról hozott határozata is ebbe az összefüggésbe tartozik, ugyanakkor, tekintettel az imént említett elmélyült és elkötelezettebb közösségre, az LVSZ-ben különleges jelentősége van.

3. Az elmúlt években az LVSZ ökumenikus jelentősége, szerepe megújult és megnövekedett. Felekezeti dialógusokat tart más világméretű keresztyén közösségekkel. Egy sor ilyen közösséggel fűzte szorosabbra a kapcsolatokat. Az EVT sokoldalú tanulmányi munkájával és más munkaágaival is szorosabbá váltak a kapcsolatok. A „megbékélt különbözőségeiben való egység” szemszögéből az LVSZ más világméretű keresztyén közösségekkel együtt megelevenítette és gazdagította az egység terveiről és modelljeiről folyó vitát. Ezzel az LVSZ maga is kezdeményező és tevékeny résztvevő vállalt az ökumené szolgálatában. Nemcsak azon fáradozik, hogy az evangélikus egyházak ökumenikus felelősségét és részvételét növelje, mint ahogy ez lenne alkotmányos megbízatása. (III. 2.) Maga is résztvesz a lutheránus hitvallásban rejlő ökumenikus elkötelezettség valóra váltásában, anélkül persze, hogy tevékenységével meg akarná kötni a tagegyházakat.

IV. A tagegyházak részvétele

A jelzett fejlemények lehetséges következményeit négy kérdésben fogalmazták meg, amelyeket a főtitkár a vb jóváhagyásával 1979 őszén megküldött a tagegyházaknak. Ez is új szemlélet az LVSZ önértelmezéséről folyó jelenlegi vitában. Nemcsak az LVSZ és egyes teológusok foglalkoznak ezzel a kérdéssel, hanem a tagegyházak is részt vesznek a munkában. Ezzel konciliáris folyamat indul meg.

A négy kérdés, amely megfogalmazásában többé-kevésbé félreértendő, a következő:

1. Hogyan lehetne az LVSZ egyházi jellegét, lényegét még erősebben hangsúlyozni?

2. Hogyan ítélik meg a konfesszionalitás értelmének kibővítését?

3. Hogyan lehetséges az LVSZ-nek az EVT életében való „látható” jelenléte?

4. Milyen segítséget nyújthatna az LVSZ a helyi, vagy területi ökumenikus munkában?

Eddig 14 nemzeti bizottság és tagegyház, összesen több mint 20 tag egyház, vagy képviselőle felelt ezekre a kérdésekre. A Tanulmányi Bizottság Ökumenikus Kapcsolatok Munkacsoportja foglalkozott a többé-kevésbé részletes válaszokkal, és beszámolóját időközben a Tanulmányi Bizottság elé terjesztette. A Tanulmányi Bizottság elhatározta, hogy

1. az Ökumenikus Kapcsolatok Munkacsoportjának tudósítását, megfelelő átdolgozás után, utalva arra, hogy az összefoglalás csak ideiglenes, küldjék meg a tagegyházaknak;

2. a Bizottság 1983. évi ülésére végső értékelést el kell készíteni. A vb-nek azt ajánlják, hogy ezt a határozatot vegye tudomásul.

Az időközi beszámolót (esetleg a beérkezett válaszokkal együtt) ki- küldjük, reméljük, hogy ezzel azok a tagegyházak is biztatást nyernek, amelyek még nem feleltek a négy kérdésre.

A válaszok munkacsoportunk által végzett összefoglalásának segítségével szeretnék néhány törekvést külön is kiemelni:

1. Az első kérdésre adott összes válasz megerősíti, hogy az LVSZ-ben elmélyült közösség, az evangélikus egyházak között pedig egység van. A legtöbben abban sem látnak nehézséget, hogy az LVSZ-nek bizonyos egyházi jelleget tulajdonítsanak. Nincs szó azonban az LVSZ szervezeti hatalmának növekedéséről. Néhány válasz ezzel szemben nem kívánja az LVSZ egyházi jellegének erősebb hangsúlyozását, mert a kérdést kizárólag a szervezet és a hatáskör szempontjából vizsgálja.

2. A hitvallás, felekezeti egység, felekezeti egység átfogó értelmezését tekintve a válaszok nem látnak nehézséget. Néhány mégis a „konfesz- szionalitás”, vagy „bővített konfeszionalitás” és ehhez hasonló kifeje- zések tisztázását kívánja. Mások aláhúzzák, hogy semmi esetre sem szabad az egyetemes és az evangélikus hitvallások szerepét és jelentő- ségét gyengítenünk.

3. A feleletek szerint lehetséges és szükséges, hogy az LVSZ az EVT munkájában való megfelelőbb evangélikus részvételhez a maga módján hozzájáruljon. Ez a javaslatok szerint különbözőképpen lehetséges. Üd- vözik az LVSZ és az EVT közötti jobb összhangért, információcseréért és az együttműködés más formáitért tett erőfeszítéseket. Néhány na- gyobb tagegyház azonban kifejezetten ellenzi olyan lehetőség megadását az LVSZ-nek, hogy az az evangélikus egyházakért az EVT szervezetén belül szölgjön és működjön.

4. A válaszok egy sor olyan lehetőséget sorolnak fel arról, hogyan szolgálhatná az LVSZ a tagegyházakat ökumenikus felelősségük valóra váltásában. Néhány ezek közül: a regionális ökumenikus tanulmányi munka és együttműködés támogatása, a nemzeti ökumenikus párbeszéd elősegítése a világszintű kétoldalú dialógusokkal, ökumenikus tapasztala- tok és az ökumenében járatos egyháztagok cseréje, a lutheránus iden- titás tisztázása a tagegyházak és tevékenységük ökumenikus szempontból megfelelő teológiai önértékelése érdekében.

Az eddig beérkezett válaszok az LVSZ-szel és munkájával kapcsola- tban nagyon pozitív viszonyt tükröznek. Igen, sőt olyan igényeket is támasztanak az LVSZ-szel szemben, amelyek kihívással is felérnek, ezek- nek csak részben felelhet meg.

V. Megjegyzések a válaszokhoz

Már mondtam, hogy az LVSZ konciliáris folyamatot indított el a négy kérdéssel. Ez a folyamat a tagegyházaknál fontos felismeréseket eredményezhet, az LVSZ-t, megbízatását és szolgálatát illetően. Az előtűnik levő időben ezért lesz szükség a részletes értékelésre.

Munkacsoportunk csupán csak az első lépést tette meg. Az LVSZ önértelmezésére vonatkozó eddigi megállapítások alapján csak néhány megfontolásra szorítkozott ez az értékelés.

Munkacsoportunk abból indul ki, hogy az LVSZ tagegyházi világméretű „communio”-t (angolul „communion”, megkülönböztetendő a „fellowship”-től) alkotnak, ez természetesen szükséges a további elmélyüléshez. Ezt a közösséget — „communio” — szolgálja az LVSZ. Ezt juttatja kifejezésre. A lutheránus egyházaknak ezt a „communio”-ját megkülönböztetjük az LVSZ-től, úgy tűnik, hogy ez segíti az önértelmezést és az egyházi jelleg tisztázását; de ugyanakkor szoros kapcsolatba is állítjuk őket.

Nem az LVSZ, mint szervezet, hanem ez a „communio”, ez az egyházközösség felel meg az Ágostai Hitvallás VII. cikkének, bármilyen tökéletlen is legyen, mint akármely más egyházi közösség. „Ezt a közösséget közös hitvallása fejezi ki, és tartja össze. Ez a közösség a de facto szószéki és úrvacsorai közösségekben, a kölcsönös segítség, tanácsolás, tanulmányok, cserék, a közös bizonyosságtétel sokféle formájában nyilvánul meg. Ez a közösség további erősítést igényel. Teljesen elkötelezett „communio”-nak kell lennie, amelyben egy, vagy néhány tag ügyét az egész tagság magáévá teszi. Nem zártkörű, hanem a maga egészének és az egyes tagoknak ökumenikus elkötelezettségét is szolgálja. Ez a közösség megengedi az evangélikus egyházaknak, hogy közösen cselekedjenek, az utóbbi századok ökumenikus lépései nyomán.” Ezekből a teológiai megvilágított tapasztalatokból jutunk el a zárótételhez: „A lutheránus egyházközösség több az LVSZ-nél, de szüksége van erre a szövetségre, mint eszközére.”

VI. Következtetések

Végül szeretném megkísérelni, hogy a munkacsoportnak ezen első megfontolásait valamivel még tovább vigyem. Az LVSZ önértelmezéséről ma más környezetben, más feltételekkel, másképpen folytatunk vitát 1963-hoz és a megelőző időszakhoz viszonyítva. Bizonyos teológiai alapkérdéseket tekintve megvan a folyamatosság. De azóta a történelem is előbbre haladt.

Több ízben tettem említést az LVSZ tagegyházainak fennálló egységéről és erősödő közösségéről. Ezt a tapasztalatot azzal húztam alá, hogy a tagegyházak között „de facto” szószéki és oltárközösség van, azaz teljes egyházi közösség. A két szóval: „de facto” némi korlátozásra is utalok, mert nem minden tagegyház nyilvánította ki egyértelműen a szószék- és oltárközösséget.

A „de facto”-t egészen pozitívan szeretném értelmezni. Teológiai szempontból jó okunk van rá, hogy azt mondjuk, nyilatkozattételek nélkül is valóban fennáll az evangélikus egyházak teljes egyházközössége. Az Ágostai Hitvallás VII. cikke szerint a keresztyén egység feltétele az, „hogy az evangéliumot egyetértéssel, helyesen hirdessék, és a szentségekkel Isten ígéje szerint éljenek”. Ezt a feltételeit ott teljesítik, ahol

elfogadják az evangélikus hitvallásokat, vagy valamilyen, velük tartalmában megegyező hitvallást — gondolok például az indonéz tagegyházak hitvallásaira. Az egymással közösségben élő egyházak kölcsönös segítségnyújtásán, kiigazításán múlik, hogy mennyire teljesítik ezt a feltevélt. Éppen ezt, az evangélikus egyházak között „de facto” létező közösséget óhajtjuk, helyeseljük és éljük is meg.

Ilyen egyházközösség éppen csak ott és akkor nem áll fenn, hol azt az egyik evangélikus egyház más evangélikus egyházakra vonatkozóan kijelenti. Ennek alapján valóban azt mondhatjuk, hogy az alapvetően az evangélikus egyházak kapcsolatára jellemző közösség az LVSZ-ben és általa növekvő mértékben megtapasztható valósággá lesz, mert legalábbis ahogy látom, ezt az elhatárolást csak a Világszövetségen kívülálló egyházak tették meg.

Mit jelent ez az LVSZ önértelmezése szempontjából? A lutheránus egyházközösség, ekkleziológiai szempontból már messze meghaladta azt a szintet, amit az LVSZ az alkotmányban önmagáról mond. Utoléri magát az LVSZ önértelmezésével és alkotmányával? Azt hiszem, hogy ez csak bizonyos korlátok között lehetséges. Az LVSZ-t, amely világméretű intézmény és szervezet, ne tegyék valami szuperegyházzá, ne alakítsák át a helyi, vagy nemzeti egyházi szervezetek mintájára valamiféle egyházi rendszerré. Az LVSZ kevesebb, mint az evangélikus egyházközösség egyházi mivolta. Mindenestre azonban kifejezi ezt a közösséget, eszköze neki, azért, hogy ennek a közösségnek egyházi léte minél nyilvánvalóbbá legyen.

Ez legalább annyit jelent, hogy az LVSZ lényegét tekintve több, mint „evangélikus egyházak szabad szövetsége”. (III. 1.) Mégha alkotmányjogi szakértők szerint van is értelme ennek a megállapításnak, akkor sem fejezik ki helyesen az LVSZ jelenlegi valóságát. Az LVSZ éppen azon fáradozik, hogy az evangélikus egyházaknak ne „szabad”, hanem egyre elkötelezettebb és elkötelezőbb közösségévé legyen. Világszövetségünk az evangélikus egyházközösség kifejezője. A III. rész 1. pontját tehát sürgősen újra kell fogalmaznunk.

Noha az LVSZ-nek továbbra is meg kell tartania a maga egyházi szövetségi szervezetét, eszközjellege az utóbbi években szélesebb körben érvényesült. Az LVSZ a tagegyházakat azok kéréseire, szükségleteire és közös kívánásaira való tekintettel szolgálja. Úgyis, hogy még szorosabbra fűzi őket az egyházközösségben. Segít nekik, hogy egymásnak kölcsönösen elkötelezett tagok közössége válják belőlük. A közös bizonyosságtétel, szolgálat és ökumenikus tevékenység eszközeként segíti őket. Egy lépéssel már túlment az alkotmány III. része 2. pontjának feladatköri leírásán. Itt is lehetséges alkotmánymódosítás.

Örömmel és hálásan mondunk igent a lutheránus közösségre és annak kifejezőjére, eszközére, az LVSZ-re. Egyúttal elismerjük ennek a közösségnek korlátozottságát is. Ez arra kötelez, hogy az összes keresztényen még nagyobb, még átfogóbb közösségéért munkálkodjunk, amely már adva van számunkra az egy Úrban.

Fordította:
Ifj. Szentpétery Péter

Könyvszemle

Jób könyve

Személyes vallomással kezdem dr. Muntag Andor új könyvének ismertetését. Szívesen, szeretettel, örömmel és izgalommal vettem kezembe a Sajtóosztályunk által megküldött kefelevonatot. Szívesen, mert régóta érik bennem az a látás, hogy az ÓT megértéséhez okvetlenül szükséges Mózes 1. könyvének, Jób könyvének, Ézsaiás és Jeremiás könyvének magyarázata, megértése. A négy közül hamarosan az érdekelték kezébe kerülhet a második, azaz Jób könyvének alapos magyarázata. Szeretettel, mert régi barát számomra Jób könyve, meg a Kommentár írója is. Örömmel, mert óriási dolog 1982-ben, hogy a hazai történelmi egyházak nagy családjában éppen a mienkben láthatott napvilágot Jób könyvének ilyen rangos magyarázata. Izgalommal, mert több bizonytalanság élt bennem a könyvvel kapcsolatban. Egyik még pécsi káplánságom idejére nyúlik vissza. Ökumenikus bibliaórán történt. Egy általam igaznak látott mondatom talpra-ugratta egy idősebb szolgatársban az „allegóriás” írástudót és kissé ingerülten mondott ellent. Most örömmel fedeztem fel, hogy a kommentár igazolta akkori látásomat.

A könyv felbukkanása kíváncsivá tett. Hiszen egyre jobban érzem, hogy folyton más irányba tereltségem folytán megközelítőleg sem izlelhettem az ÓT-ból annyit, amennyit kellett volna. Hát még milyen távol estem attól, amire fiatalon vágytam és aminek a nosztalgija aligha tűnik el az utolsó szívdobbanásig. — Most újra magasra szökött bennem a kíváncsiság. Hála Istennek, nem vagyunk egyformák. Csak a zsarnok-lelkek torzírtják mások képét a maguk torzképére. Nagyon jó dolog azonban az általunk felismertekhez hasonlókat felismernünk mások munkájában. Sohasem szégyen továbbá a nem egészen jót jóra cserélnünk. Sőt még abból is tanulnunk, amiben nem látunk egyformán. — A könyv újra felidézte, talán vissza is hozta számomra azt a megfakult első szeretetet, amellyel valaha tekintettem Jób könyvére.

Egyházunk ismét gazdagabb lett!

Nem arra gondolok első renden, hogy hazai keresztyén viszonylatban megint lépett egyet színvonalas teológiai irodalmunk. Ez is igaz. Mégis tudatosan tartsuk távol magunktól a hamis felekezeti önértzet minden fajtáját. Ez csak az igazi értéket felejtetné és azokat a gyengéinket és sebeinket, amelyeket szintén kár volna felejtünk. Most sokkal inkább gondolok arra az áldásra, amelyik a jobb igehirdetői szolgálat, a tartalmasabb lelkipásztori beszélgetés révén áradhat gyülekezeteinkbe és családjainkba. Az új könyv segítségével. Jób könyvében ugyanis az emberi élet nagy kérdései feszülnek. Jób, noha minden bizonnyal konkrét személy volt valaha, a szenvedés kísértésére esett hívő ember típusa. De nemcsak a szenvedés dolgában. Legalább annyira a másokhoz, a rábízottakhoz, a kívülvalókhöz, az idegenekhez és a saját magához való viszonyulásában. Mindezek mögött azonban ott kell látnunk szüntelen Is-

tenhez való viszonyulását és Isten viszonyulását öhozzá. Azokkal a „térésekkel” együtt, amelyek messze távolítják Jóbót a színpadi szereplőtől és inkább a mindennapi hús-vér embert közelítik hozzánk. A könyv ugyanis nem idealizálja Jóbót. A Biblia sehol sem tesz ilyesfélét. A hit harcához kínál segítséget és egyúttal a hit megéléséhez.

Régóta látom Jób könyvében a szenvedésügy központiségét. Ha valaki azonban igazán figyelmesen olvassa végig ezt a könyvet és nem előre adott séma alapján teszi azt, észreveheti, hogy a nagy kérdés kapcsán száz meg száz más életbe vágó kérdés is napvilágot lát. Ezekkel a kérdésekkel nem szembesülhetünk előregyártott elemekből felhalmozott feleletkészletekkel. Mindig az érintett ember, emberek, közösségek szemmel tartásával, az adott helyzethez illő módon kell megkeresnünk a feleleteket és megoldásokat.

Noha a szenvedés ügye felől nézve valóban „egy-ügyű” könyv a Jób könyve mégis színe minden életbevágó kérdést ölel. Így a bőséges magyarázattal, értelmezéssel és alkalmazási tanácsokkal ellátott kommentár sok-sok segítséget nyújthat akár sorozatokhoz, akár kiemelt kérdések megbeszéléséhez, akár a mindig sorra kerülő lelkipásztori beszélgetések gazdagabb lefolytatásához.

Jób jól értetten lehet igazán példa hívő embereknek. A szenvedésük hordozásában, a kérdéseik őszinte feltárásában és a kitartó imádkozásban. Szenvető emberek voltak, vannak és lesznek. Nagyon fontos azért az ilyenekhez való viszonyulás, a számukra szükséges és helyes magatartás megtalálása. Milyen sürgetést adhat erre Jób barátainak igyekezete, képzetten, bölcsen is oktan magatartása, szenvedést fokozó melléfgása! A szenvedőnek bizony nem bölcs oktatás, fölnyes lecke kell, hanem megértés, osztozó szeretet, segítség.

A kommentár szerzője egy-egy szakasz részletes magyarázatának csúcsaként a jelenre veti az olvasó tekintetét. Megcélozza azt az időszertű magatartást, amelyik jelen világunk keresztyéneihez illik. Élesen látatja azt, amit már Jób könyvének írója is megsejtett. Azt, hogy a személyes kérdések mindig összefüggenek a közösség, az egész emberiség kérdéseivel. Jób igazsága a mindennapi, a gyakorlati életben, a közösségben, a társadalomban érvényesülő diakóniában volt realitás. Biztosra veszem, hogy ilyen irányban gyűrűzik majd a könyv minden olvasóján, alkalmi használóján keresztül. Akkor pedig igazán ajándéknak bizonyul egész egyházunk, az egész magyar protestantizmus, az egész keresztyénség, egész társadalmunk és az egész emberiség távlatában.

Minden jó kommentár ugyanis sokkal tágabb horizonttal érték, mint egy bibliai könyv jobb megértéséhez nyújtott segítség. Hiszen segíti az egész Bibliát, az Ótestámentumot, az Újtestámentumot jobb megértését is. De alighanem az életnek, embereknek, magunknak, világunknak és sok-sok kérdésének világosabb, alaposabb értését is. Ezek a szempontok nem válhatnak el Isten, a Krisztus jobb megértésétől. Bizony nem filozófiával van dolgunk, amikor ezt a könyvet tárja eléink a Bibliánk és most magyarázattal a kommentár szerzője. Isten és ember, ember és Isten egymáshoz viszonyulásával, magatartásával, cselekvésével van dolgunk. Nem a valóságos élet területétől elvonatkoztatottan, hanem annak sűrűjében.

A kommentár felépítése

Jób könyvének, de a kommentárnak is alaphangját üti meg ez a kiemelt mondat: „Szeretetre van szüksége a szenvedőnek” (6.4). A beve-

zető fejeztek — Jób könyve: A világirodalom remeke és A bölcsesség címűek — a bevezetéstani, keletkezési, formai és tartalmi ismereteket összegezik. A tulajdonképpeni Bevezetés című fejezet már az első két rész magyarázata (Jób megkísértése).

Az első főrész (3—26 fejezet) Jóbnak és barátainak vitája. Mégpedig három menetben. A második főrész (27—31 fejezet) Jób védekezése. A harmadik főrész (32—37 fejezet) a három baráthoz csatlakozó „új tanító”, az Elihu beszédei. A negyedik főrész (38,1—49,9-ig) Az Úr beszédei.

A befejezés: Jób boldog vége (42,10—17).

Igen jó eligazítást, áttekintést, használhatóságot biztosít a főrészek rövid perikópákra bontása, és a perikópákra jellemző szavak, mondatok, vagy mondatrészek kiemelése címek gyanánt.

Két alapos, részletes, összegző tanulmány zárja a kommentárt. Az első: Jób Istene. A második: Jób könyve a mi könyvünk.

A tartalomjegyzékhez idézem a szerző vallomását: „A jobb megértést kívánja szolgálni a részletes tartalomjegyzék, amely fő- és alcímekkel a könyv szerkezetét és tartalmát mutatja.”

A kommentár szövegfordítása

Dr. Muntag professzor szakemberhez, a mi evangélikus viszonyaink között csak komoly áldozattal megszülethető kommentárhoz illő módon fordít. Úgy, hogy lehetőleg semmi ne vesszen el az eredeti szavak gazdagságából, és a legraktikusabb, a legtöbbet ígérő jelentések vigyék az olvasó elé az eredeti szerző mondanivalóját. Tudom, hogy milyen fontos az összefüggés, a könnyen érthetőség. A szöveg logikája, gördülése. Azt is tudom azonban: Az igazi mélységek az eredeti szöveg szavaiban rejtőznek és azokat onnan kell fáradtsággal kiemelni annak, aki megközelítőleg annyit akar nyújtani másoknak, az olvasóknak, használóknak, amennyit saját maga utolért és megfogott. Az eredeti szöveg csodálatos forrás. Még sem lehet mindig vederrel meríteni belőle, mert néha több a kevesebb. Akkor is, ha nem olyan tetszetős az olvasása, mint a szabadfordítók „költői lazítása” esetén.

Így vall maga a szerző: „Jób könyvének fordításával, amely sok tekintetben eltér a gyülekezetekben használatos bibliafordítás szövegétől, kettős céloom volt. Egyrészt a könyv még jobb megértése és megértetésére törekedtem. Másrészt szerettem volna érzékeltetni, hogy a prózai részek nagyon régi és nagyon egyszerű elbeszélések, a költemény pedig sajátos ritmusú versekből áll.”

Csak némi ízelítő gyanánt: A 18,8 fordítása:

„Belegabalyodik hálójába lába,
Olyan, mintha mindig verem fölött járna”.

Az új fordításunk szövege:

„Mert lába hálóba bonyolódik,
és kelepcébe kerül.”

Kissé merésznek, mégis megalapozottnak látom a 30,21 fordítását:

„Kegyetlen zsarnokká lettél velem szemben,
Kezed erejével üldözöl, mint sátán”.

Az új fordításunk szövege:

„Kegyetlenné váltál irántam.
Erős kézzel üldözöl engem.”

Viszont értelemszerűen jobbnak látom 1,6-ban a „megjelentek”, tehát az új fordítás kifejezését az „eljöttek” helyett. Az eljöttek felénk tartó mozdulatot fejez ki, itt pedig Isten elé tartóról van szó. Messze vezetne még több példa felsorakoztatása.

A kommentár szövegmagyarázata

Igen imponálónak tartom, hogy nem próbálkozik a szerző inkább szellemeskedésnek, mint eredményesnek bizonyuló szövegátrendezésekkel. Azt vette célba, ami ugyancsak régóta adva van a magyarász tudósnak éppenúgy, mint a prédikátoroknak és bibliavolvásoknak. Azt értette meg a lehető legjobban, azt igyekezett megértetni egyszerű nyelven. Nem csinált rejtvényeket még a „rázós” szövegek magyarázatából sem. — Tagadhatatlanul érződik a szerző gyakorló lelkészi múltja az egyszerűsége, könnyen érthetőségre törekvésben. Azért sikerült is ezt elérnie. Nem farag ez le semmit a tudós alaposágából és gondolatmélységeiből. Sőt! — Gyakran még a mindennapi életből vett hasonlatokkal is előbbre viszi a képekben különben is gazdag és hasonlatokkal tele szöveg értését, értetését.

Bőségesen, egyszerűen — soha nem szakadva el az eredeti szöveg értelmétől — bukkantja fel az egész könyvre jellemző igazságot: Embereknél lehetetlen, Istennél lehetséges. Nem kész recepteket ad. Azok hamar elveszthetik és el is veszítik időszűségüket. De hatalmasnak, szabad-kezünek, szeretőnek, sőt szeretetnek hirdeti az emberi sémákba semmiképpen sem szorítható Istent. Felismerése, megismerése sem menti fel azonban a hívő embert a hit harcától. De mindig számíthat a segítségére, szeretetére. Ennek megtapasztalására segítette el Jóbót és lehajoló irtalmával kitágította a szenvedésben beszűkülő látóhatárát.

A kommentár szerzője sehol sem bújt a tudós, a teológus, a szakember ünnepi talárjába. Nem is valami rejtett vagy nyílt kegyességi irány ablakából kommentál, hanem evangélikus keresztyén emberként, hívő emberként igyekszik minden mondatával azoknak szolgálni, akiket egy pillanatra sem tévesztett szem elől, amikor végig vívta harcát kemény feladatával. A figyelmes olvasó ráérez a mindig előre és sohasem hátra lépő magyarázatok mögötti tusára. Nevezhetjük ezt nyugodtan a Jákób harcának, Isten előtt, Istennel, emberekért. Az alázat sem vet árnyékot a tudásra sohasem, csak hitelesebbé teszi.

Ebben az összefüggésben külön is kiemelem, hogy minden kérdés tárgyalásakor átível mondanivalójával a jelen viszonyainkba, mai kérdéseink és feladataink közé. Diakóniai szándékkal fejteget, magyaráz és prófétaí marad, mert mára és holnapra szánja a segítséget. Nem rejti véka alá a hívő ember birkózását. Végig ment maradt a puszta sötétben — tapogatódzástól éppenúgy, mint a magas lóra tett nyeregblől szórt kinyilatkoztatásoktól.

Sok éven át sokat tanult másoktól. Még sem összeollózott gondolatokhoz írt pusztán összekötő szöveget. Mondanivalóját végiggondolta és meggondolta. Ezért nem találkoztam a nagy munkában sehol a „sebezhetetlenül” páncélba öltözött teológus-óriással. Nem az Elifáz, Bildád, Cófár vagy Elihu útját járta. Együtt lépkedett a szöveggel, az egész Szentírással, és kikötött az üzenetnél. Azt tette, amit Reményik írt a régi fordítóról, csak fordítva tette. Velemént a szöveggel, hogy vihessen, adhassa legfrissebb igazát. Coram Deo dolgozott. Ezért nem távolodott el Jóbtól sem, meg a szolgatársaktól és a gyülekezetektől sem. Mai éle-

tüntől sem. Így érkezett ismételten és végül is a csúcsra. Segíteni akar azoknak, akiknek segíteniök kell a hit harcában birkózóknak. Azokon keresztül is még sokaknak.

Még néhány megjegyzés

Több helyen talán lehetett volna takarékoskodni az ismétlésekkel. Vagy legalább rövidebbre fogni azokat. Tudom, hogy az ismétlések összefüggenek Jób könyvének sajátosságával. Lehet előnye azonban ezeknek is akkor, amikor valaki egy-egy perikópához veszi igénybe a kommentárt. Ott helyben rátalál arra, ami már másutt elhangzott, vagy később hangzik el újra.

Az egyes perikópák kommentálása végén jó lett volna egy-két mondatral rátárni az ablakot a mostra való alkalmazásukra. Tudom, ezt kívánta szolgálni a perikópákból kiemelt jellemző szó, mondatrészt, vagy mondat. Ez azonban nem pótolja teljesen azt, amire céloztam. Alighanem sokan fognak élni ugyanis a könyv nyújtotta lehetőséggel. Különösen bibliaórákon.

Bár Jób könyve az első két fejezet után elhallgat a sátánnal. Csúpan a 30,21-ben bukkantja fel közvetetten a fordítás. Mégis kívánatos lett volna élesebben láttatni, hogy külön emlegetés nélkül is elejétől végig ott lapul a Jób-események háttérében. Még jobban tündökölhet Isten szeretetének vigasztaló ereje, ha háttérbe vonultan sem felejtjük ügyködését, szívtelen szíve soha nem változó szándékát. Krisztus Urunk nem ok nélkül sorolta a tőle való imádság kérései közé a két utolsót.

A kommentárt igen komoly nyereségnek tartom. Köszönjük a szerzőnek és azoknak, akik megírására terelték és áldozatos munkájával célba vitték ezt az immár második nagy művet. Kísérje Isten sok áldása.

Szabó Gyula

A peremre szorult egyház

A könyv eredeti címe *Kirche im Abseits*. A Piper Verlag (München) kiadásában jelent meg 219 oldalon. A könyv szerzője *Helga Frisch* berlin-grünewaldi lelkész nő.

Már könyve előszavában felteszi a kérdést: elképzelhető-e, hogy Jézus lelkési talárban ma megjelennek bármelyik keresztény templomban, hogy a beavatottaknak régies szövegű istentiszteletet tartson? Vagy biborosnak öltözve más egyházfejedelmekkel együtt megjelenjek a biborosok kollégiumában? Elképzelhető, hogy teológiai professzorként olyan előadásokat tartson, vagy könyveket írjon, melyek szaknyelvét teológiai hallgatók is csak nehezen, laikusok még kevésbé értenék meg?

Valóban, az ember széttekinthet az Egyház mai fórumain, s megkérdezheti, hogy Jézus szavának eredeti hatalmával, és egyéniségének közvetlenségével hol is érezné magát otthon? Mert gyülekezeteinkből ma már hiányzik a hit sodró ereje, mely hitelesen hatna. Túlélte volna magát az Egyház? Gyanússá vált erkölce, kiöregedett a kegyessége, életidegenné az elkötelezettsége? S mindez olyan időkben, amikor lelki ínségben vergődik a világ és egyre több ember segítségre vágyik vagy az élet értelme után kutat.

Kétségtelen, a reformáció Egyháza ma megérett egy újabb reformációra, hogy a maga által létrehozott gettóból kikerüljön. Épp annyira újításokra érett, mint a pápás Egyház volt Lutherék idejében. Akkor az

Egyház külső hatalma botránkoztatott, ma az aléltsága az, melyre áll az Ige: „Serkenj fel, aki aluszol!”. Akkor a réformátorok a nagymérvű elvilágiasodás ellen küzdöttek, ma az Egyháznak a világtól való elidegenedése a legnagyobb probléma.

Ezután a szerző az Egyház sebezhető pontjait vizsgálja felül és terjeszti elő vele kapcsolatban reformjavaslatait.

Mindenekelőtt azzal a jelenséggel néz szembe, hogy az általa is ismert gyülekezetekben *miért csak az egyháztagok alig 1%-a jár a templomba*. E nagymérvű és akut pangásnak többféle okát jellemzi könyvében. Így elsősorban az elavult perikóparendeket teszi felelőssé azért, hogy istentiszteleteink rendkívül korszerűtlenné váltak. Ezek egy része már igen régi, másik része 19. századbéli összeállítás. Hagyján, hogy nagyünnepinkre még alkalomhoz illő témákat vetnek fel. Más alkalmakra annál kevésbé, hanem a kortársakat nem érdeklő problémákat feszegetnek. A szerző ezt példákkal is illusztrálja. 1976-ban pl. egy feltételezett gyülekezetben Gal 5,1–11 alapján kellett egy bizonyos lelkésznek reformáció ünnepi igehirdetést tartania. A gyanútlan hallgatóság nagyrésze úgy érezte magát, mint az a mozilátogató, aki elnézte a műsort és tévedésből pottyant bele egy múltba szóló kirándulásba. Mi köze a reformációnak a körülményéhez? Erről csak a prédikáció második felében értesül a gyülekezet, mire figyelme, már rég ellankad. Közben arra is gondolhatnak némelyek: a lelkész egy letűnt világ gyermeke, aki még sohase dolgozott gyári szalagrendszerben, nem élt soha szociális otthonban, nincs kitéve munkahelyi stresszhatásoknak.

Úgyszintén a bibliai csodás történetek mindenestől való átplántálása a jelenbe idegenül hathat. A modern teológia és az összehasonlító írástudomány már rég kiderítette, hogy ezeket az ember ősi álmái és vágyai éppúgy motiválták, mint az ember óhaja, hogy a természet erői felett úrrá legyen. Különös előszeretettel vitték át kiszínezve neves személyiségekre, így akarva ezzel is kortársaik hitét erősíteni. (E könyvismertetés frójának megjegyzése: a Biblia a felfogható és fel nem fogható világ egységében nézi Istent. Így hitünk szerint a természetes tapasztalások körén túl zajló történetekben ugyanaz az Isten cselekszik, mint a felfogható és lemérhető történeteken belül. A Biblia valódi csodái s így Jézus csodái is tk. jelek, melyek Isten jelenlétére utalnak ott is, ahol valamine nincs emberi magyarázat!) Kétségtelen, e csodás történetek nem megfelelő interpretálása ma inkább elrekeszeli az utat a Bibliához, mintsem megnyitná. Ugyanígy a ma már nem időszerei intéseket tartalmazó hosszú újszövetségi szakaszok alapul vétele, vagy újszövetségi történeteknek a mai ember gondolkodásával való konfrontálása unalomba süllyesztheti istentiszteleteinket. Különösen erőltetetté válhat a materiális színezetű bibliai történetek alkalmazása egy olyan korban, amelyben emberek milliói éheznek s jószerével nemhogy borhoz, de még éltető tiszta vízhez sem jutnak hozzá. Az ösgyülekezet speciális problémái ma már hasonlóan időszerei lennek. Jézus Istenországáról szóló példázatai és örökérvényű tanításai, tettei még ma is időszerei.

Gondoljuk csak el, a Kr. u. 50. év egy napján Pál az athéni aeropaguson perikóparendünk egyik előírt igéje alapján arról beszélne, hogy Jézus nem a törvényt eltörlésére, hanem betöltése végett jött e világra. Hallgatói aligha értenének bármit is abból, aminek magyarázatába kezd. Ehelyett az apostol mesterien alkalmazkodik az adott szituációhoz és megtalálja hallgatói szívében azt a nyitott rést, melyen át közel viheti hozzájuk élő Istent és annak Krisztusát.

A reformáció sola scriptura elve Luther tiltakozása ellenére az Írást csakhamar „papiros pápává” tette. Senki sem vitatja közülünk: a Biblia hitünknek valóban egyetlen és különleges forrása. De hamis az a „fejlődés”, mely szerint a Biblia mindenestől Isten üzenetét tartalmazza. Az Íráshoz való ilyen szó szerinti kötöttség révén a szöveg hitbéli normává süllyed ahelyett, hogy eleven forrássá váljék. Az üdvtörténet azonban nem egy Könyv, hanem egy esemény, s a Biblia könyvei csak lecsapódásai ennek.

A Biblia még ma is csodálatos és izgalmas feleleteket ad problémáinkra. De az összefüggéseiből kiszakított szemelvények az üdvtörténetnek gyakorta csak töredékét adják, melyek átlántálása a jelenbe gyakorta úgy történik, hogy azok nehezen tudnak megmozgatni, gyökeret verni, mert az ehhez szükséges előfeltételek hiányoznak. E szövegek kifejtése ezért elégtelen s csak arra jó, hogy a kortársak régmúlt idők problémáin rágódjanak.

E keresztyén bizonyágtételek hatása nem attól függ, hogy szinte szó szerint alkalmazzuk őket. Isten szavaként szólalhattak meg azok a maguk korában. Nem biztos, hogy ma is így hatnának, amikor Isten egészen más helyzetekben szeretné szavát hallatni. Az ún. „betűhit” által Jézus üzenetének nincs felszabadító hatása. E textusok boncolgatása csak arra jó, hogy meglássuk, pl. mily problémák feszültek annak idején Korinthusban, vagy a galaták közt. A gyülekezeti tagok mai problémáival szemben ezek hatástalanok, miután Pál ezeket még nem láthatta előre. Így válnak templomos híveink passzív résztvevőkké, akik megpróbálnak még kellő tisztelettel fejet hajtani a hallottak előtt. Cselekvő hitté azonban nehezen válik az bennük, inkább kegyes beszéddé satnyul.

A 19/20. sz. bibliakritikai kutatásai sok íráshely időhözköttöttségét tisztázták. Kétségtelenné vált ugyancsak, hogy a Biblia írásba foglalt anyaga sokáig csak szájhagyományként élt tovább, mielőtt írásba foglalták volna. Így nemcsak jogos, hanem szinte kötelező érvényű a megfelelő szűrés és válogatás, összehasonlítás és felmérés. Ez az Írás emberi természetéből folyik. Így ki kell szűrniük e perikóparendek nem megfelelő szövegeit is, mint amelyek ma már idegen testként hatnak a jelen problémái között. Mert a keresztyénség nem egy papirosvallás és Isten maga sincs ősi szövegekben fogva tartva, hanem Igéje ma is élő és ható. Nem üzhetünk tehát teológiát a teológia kedvéért, miközben a laikusok tömegei megemészthető eledel után vágynak.

Ezek után az időszerű igehirdetési témákról szól a szerző, melyek ma is megragadnak és mozgatnak. Említette már, hogy a nagyünnepi perikópák nagyobbrészt valóban az üdvtörténeti eseményekhez kapcsolódnak. Más esetekben azonban e témákat mindég az adott helyzetnek megfelelően kellene kiválogatni. Itt pl. emlékeztet 1956. j-l. 25-re, a Melbourne-i olimpiai játékok egyik vasárnapjára. Az előírt szöveg Fülöp és az etióp kincstárnok története. Mennyivel alkalomhoz illőbb lett volna pl. 1Kor 9,24—27 alapján arról beszélni, amiről Pál is szólott az isthmuszi játékok láttán: a pályán sokan futnak ugyan, de nem mindenki nyeri el a koszorút. Aldozatos és önmegtadó módon fussuk pályánkat, hogy elnyerjük egykor a romolhatatlan koszorút.

Olyan bibliai szövegeket kell tehát kiválasztani, melyek az emberek mai élethelyzetét időkörözik. A Bibliából ránk hagyományozott kijelentések mindég is időzítettek voltak s azokat a próféták és maga Jézus és az apostolok is adott helyzetekben szólaltatták meg.

Természetesen őrizkedni kell attól, hogy eközben a szószéken a mai kommunikációs eszközök helyébe lépjünk, ha adódhatnak is olyan világesemények, melyek fölött nem nézhetünk el. Sőt gyülekezetünkben is lehetnek olyan helyzetek, melyek igei kommentálásra szorulnak. Összességében azonban a keresztyén bizonyágtétel hol konkrét, hol átfogóan időszerű témát szálaltasson meg, mely ilyen-amolyan módon mindég időszerű problémája a hitnek is. Ilyen pl. az igazságosság, a jövőendő, a béke, szabadság, boldogság, közösség, bizalom, barátság stb. E mindég aktuális témákból visszakerdezhetünk a Bibliára. Szembesülhetünk jelen világunk létfontosságú kérdéseivel is.

Ahogy az időszabta témákból visszakerdezhetünk a Bibliára, úgy megfordítva is: a hit, remény, szeretet, bűn, kegyelem stb. témái is megfelelő igék alapján kifejezhetőek és jelenünk számára aktualizálhatók. Ennek során gyakran kitűnik majd, hogy napjaink témái és a hit témái tk. ugyanannak az éremnek két oldalát jelentik. Pl. jövő — remény, bizalom — hit, boldogság — kegyelem stb.

Berlin-grünwaldi gyülekeztünkben pl. az egyik istentiszteletünkre a „boldogság” témakörét készítettük elő pódium beszélgetés során. Először a témával kapcsolatos bibliai kijelentéseket gyűjtöttük egybe. Majd a megfelelő textusok közt válogattunk. Végül a mai boldogság-fogalmat legjobban közelítő bibliai fogalmak közt néztünk szét. Az öszövétségi „sáalom” éppügy idevágott, mint az újszövétségi boldogmondásokból a „makarios” szó. Már ezen az előkészítő találkozáson kitűnt, hogy a boldogság témáját egyházunk eddig mostohagyérmekként kezelte. Az is felmerült, a régieket miért inkább a kegyelem Istenének a keresése mozgatta, míg a mai kor embere a boldogságot hajszolja. Ezenkívül összehasonlítottuk a szegényekre és sírókra vonatkozó boldogmondásokat a ma emberének sikerre és eredményekre való törtetésével. Mind e megbeszéléseket két prédikációban is felhasználunk. Példaként néhány olyan szöveget közlünk, melyek a boldogság fogalma körül mozognak: „A boldogságot az út mentén kell megtalálnunk, nem az út végén.” (D. Dunn.) „A boldogság folyama mellettünk árad szüntelen, az otthon el-töltött óráinkban, az irodában, üzletben, gyárban, ha utazunk, ha az utcán haladunk, vagy bármit is cselekszünk.” (D. Dunn.) — „Jézus nem a maga boldogságát kereste, mert a nyomorultak, lesújtottak és elhagyottak láttán nem viselhet-e el, hogy neki jól menjen.” (Buhr.) — „Jézus Kriszus megfertözte környezetét boldogsággal, mikor a benne rejlő erőket kisugározta és mindenét elajándékozta, amivel csak bírt.” (D. Sölle.) Az a jó, ha az énekek és imák is szorosban a témához igazodnak. Régi énekeinken kívül modern ének is felhangzott: „Halljátok, kiket mond Jézus boldognak, Hallelujah! Kinek ígéri országát, Hallelujah!” Nem szabad idegenkednünk modern zenei instrumentumok (gitár, trombita, harsona) kísérő játékától sem.

Sok istentiszteleti rendet is fel kellene újítani, akárcsak énekin-csűnket. Álombaringatás helyett így felélénkűlnének alkalmaink, mint ahogy mi is éreztető utóbeszélgetéseink során, hogy valami megmozdult a hallgatóságban.

Az ilyen megjelenésűnkben is szabadabban formált istentiszteletek hagyományos ünnepeinket is kiragadják berozsdásodott állapotukból, mert azok hagyományos visszaemlékeztető színezete helyett nagymértékben előtérbe kerül, hogy mi is az értelme az ünnepeknek, miért tartjuk őket?

Napjainkban sok teológus fél az ilyen reformoktól. Egész teológiai képzésünk ugyanis ma még a történelmi szövegek exegézisére épül fel. Ezzel szemben az időszzerű témához megfelelő textust keresni sokkal nagyobb bibliaismeretet kíván. Valamint sokkal több szöveggel kerül ily módon az ígihirdető érintkezésbe és nagyobb összefüggéseket is fel kell tárnia. Az a veszély fennáll ugyan, hogy ki-ki kénye-kedve szerint váltogasson a szövegek között. Az az igazság, hogy kötött szövegek esetén is a lelkészek meglepően gyakran szubjektív hajlamaiknak, vagy tapasztalataiknak adnak szabad folyást. Egyébként létezne az egyházban olyan fórum, amely megválogatná és előkészítené ezeket az időszűri témákat éppűgy, mint ahogy a régi perikópákat is csak emberek válogatták egybe, még hozzá oly szempontok szerint, amiket előre nem érzékelhettek. Munkájuk tehát nagyon is időhűz szabott volt.

Ne feledjük el mi evangélikusok, hogy Luther számára is az Ige nem egy írott szűveg, hanem „viva vox” volt. Ezért nyilatkozott így: „Mivel Jézus maga nem írt és jegyzett, hanem szűlt, tanítása sem írás elsűsorban, hanem evangélium.” A Mózes I. könyvrűl tartott prédikációi (1527) bevezetésében pedig azt hangsűlyozza: „Tartsuk szem előtt, kinek szűl az Ige, mert tény, ha valami a Bibliában áll, ez még nem teszi azt Isten Igéjűvé.” Ezt egy példán is világossá teszi: „Isten megparancsolta Ábrahámnak, hogy őlje meg fiát. De én nem vagyok Ábrahám, hogy megűljem fiamat. Nekem tudnom kell, kihez intézte Isten szavát.”

Valaki kűzbevethefné: az új metűdus még nem új teológia. Ez így igaz. Ilyen alapvetű újításnak csak akkor van értelme, ha az eddigi teológiai tartalmakra is kritikailag rákérdezhetűnk s e ténen is újítások történnek úgy, hogy azok a mai idűk tudományos felismerűsei előtt is helytállnak s azoknak lehetűleg ellent ne mondjanak. Az egyház itt sem rekedhet meg a műltban, hogy csak folyvást azt ismételve, amit az elűtte levű korok reáhagytak.

Az ősi Apostoli Hitvallás tűkrűzi talán legjobban, mennyire erejét vesztetté tud válni, ha keresztyén hitigazságok egy letűnt világhűp tűkrűben jelennek meg. Bár egyetlen ker. hitvallástűl, vagy tanítástűl sem várható el, hogy a benne foglalt hitigazságokat mindenstűl a természet-tudományi kutatások eredményeihez igazítsa. De az Apostolicum is, mint a ker. hitigazságok rűvid foglalata tartalmaz jócskán olyan kítételeket, melyek korszerűtlen fogalmazásuk folytán ma már nem fedik fel a hitet, inkább eltakarják.

Így már a Hitvallás első hitágazatában a „teremtette” Isten teremtűsi aktusának populáris értelmezűsét segítette elű. A hűber eredetiben két szű van a „teremteni” fogalmára. Az egyik dologi értelemben vett alkotást jelűl, a másik, amely csak a teremtűstörténetben fordul elű, annyit jelent: „elűhívni, életre szűlűtani.” Ha úgy értelmezűk, hogy Isten quasi elűállítűja a világnak, nyilván őt lehet felelűssé tenni a konstrűkciűs hibákért is (emberi bűnűk, vadállatok bestialitása, természet-i katasztrűfák stb.). Ezért, ahol hisznek is Istenben, kételkedni kezdenek lassan Benne, ami végűl is nyűlt tagadásba megy át. Pedig Isten nem ismerhetű meg azon az úton, hogy a teremtűsbűl következtetűnk vissza a Teremtűre. A teljes Biblia valűjában fordított úton jár: aszerint íteli meg a világot, hogy mennyiben felel meg a Teremtű eredeti akaratának. Isten mindent jűnak teremtett. Az általa életre szűlűtűt embert pedig felruházta saját képűvel, hasonlatosságával és uralma alá adta a világot. Az ember tehát nem akaratlánkűlű báb. A teremtűje szűndékátűl valű el-

térés és az ellenszegülés jelenti a bűnbeesést. Az ember nem partnere többé Istennek, hanem ellenlábasa. Nem a Teremtő mondott csődöt, hanem a teremtmény. Jézus Krisztusban azonban ez az Isten mégis oda-társul a sok vétket és szenvedést magára zúdító ember mellé. A tékozló fiú példázata nemcsak azt illusztrálja, milyen messzire ment el az ember szabad döntési lehetőségével, hanem milyen messzire ment el Isten is a maga minden vétket elfedező és jóvátevő szeretetében.

Ezzel ugyancsak részben nyertünk feleletet a világban jelentkező szenvedésekre. De ne felejtjük el: e tekintetben sem lehetünk minden jó és rossz tudói. S ne csak abba a hibába ne essünk, hogy mindenért Istent okoljuk, de abba sem, hogy Őt mindenestül haragvó és bosszúálló Istennek tekintjük. Fenti példázat óvjon ettől is. A hitben élő ember már nem a „miérteket” kutatja, hanem a „mi végre” és „mi célból” után kérdez.

Ilyen szemmel vesz sorra még a szerző néhány hittételt és kitéltet az Apostolicumból és helyezi azokat a modern ember hitével, a progresszív keresztyén ember látásával nagyítóüveg alá s javasol további reformokat a keresztyén tanítás terén. Kifogásolja, hogy a „megfeszítette...” odavezetett, hogy a Keresztet, mint a szenvedés jelét magasztosítottuk fel, holott az sokkal inkább az értünk hozott áldozat szimbóluma. A kegyes tisztelet Jézust csak a fájdalmas emberévé tette, jó szándékkal ugyan, de rossz következményekkel. Ily módon épp az az öröm semmisül meg, amiért ő meghalt, amikor mások üdvéért közbelépett. Helytelen a kereszt és feszület kultusza. Elképzelhető, ha létezett volna már akkor a villamoszék, azt is beprogramoztuk volna hitvilágunkba? Nem kétséges, ő a kereszten halt meg. Kérdés, hogy tanítványai viselkedése, amit nem szoktunk ugyanígy megjeleníteni, nem okozott-e neki ugyanolyan nagy szenvedést, mint maga a kereszt? Úgy festhet különösen kívülálló szemében, hogy a keresztrefeszítésnél a film elszakadt. Holott életét, tanításait, szenvedését, halálát és feltámadását, mint egységeset kellene a ker. teológiának néznie és hirdetnie. Akkor úgy néznék Jézusra, mint élő Úrra, aki behatolt életünkbe és minden egyházilag is szentesített homályt, vagy éppen az ünnepléységgé bénító falait áttakarja törni, hogy élhessen bennünk teljes valóságában, örömben és szenvedésben egyaránt.

„A hit a nem látott dolgok valósága.” Az élő Krisztust nem kell körülhatárolható helyre (az égbe) helyezni. Az Apostoli Hitvallás antropomorf képzetei és fogalmazásai a hit későbbi fejlődése szempontjából sajnálatos módon további-hasonló elképzeléseknek adtak tág teret (pl. tisztító tűz és a hozzákapcsolódó penitenciák és visszaélések)! Jobb szolgálatot teszünk hitünknek, ha Isten mennyből való alászállásáról teszünk bizonyosságot. Arról, hogy Jézus Krisztusban lehajolt a kicsinyekhez, szegényekhez, a minden nélkül valókhöz. A mennybemenetel zsidós és pogányos képzete Jézus igazi mennybemenetelét beárnyékolja és általa Istennek az emberhez való fordulását is. S mivel egész sor hamis feltevésre és kívülálló szemében gúnyolódásra is alkalmat ad, teológiai gondolkodásunkból ki kell küszöbölni az ilyen antropomorf képzeteket.

Majd VII. fejezetből álló könyvében a szerző a szentségekről szóló tanítást vizsgálja felül. Főleg a kath. szentségi tanítás lebeg szeme előtt, mint ami az egyetemes keresztyénség félresodródását elősegíti szintén. Példákkal illusztrálja, hogy kath. testvéreink mennyire mágiakusan értelmezik a papi consecratio révén szent matériává változott ostyát. Ugyanígy kiterjesztik e mágikus képzetet a többnyire Jézus által nem is ismert

szentségeikre. Felsorol aztán még jó egynéhány rítust (pl. búzaszentelés, rózsafüzér megszentelése, boldoggá és szentté avatás), ahol ugyanez a vonás jelentkezik. A papi áldás és megszentelés szinte úgy hat ezekben, mint a Sabin-cseppek. Kielezve úgy fest, mintha itt az egyház szabná meg, hogy Isten kiket részeltessen kegyelmében és földi áldásokban. A német uniált egyház lelkesítője óv a kísértéstől, hogy az úrvacsorában Luther némileg merev realpraesentia felfogása nyomán ne essünk mi is ilyen mágikus felfogásba.

Nagyon sok szót ejt azután napjaink ker. *lelkigondozói munkájáról*. Kifogásolja, hogy milyen sok esetben csak egy megtérítendő objektumot lát az emberekben a lelkigondozó. A másik, a kánaáni nyelvhasználat. Mindkettő mögött az a hamis felfogás lappang, hogy Isten csak a Bibliában található meg, holott „az Úr a föld és annak egész teljessége”. És „mindnyájan benne élünk, mozgunk és vagyunk”.

Csoda-e, hogy ennyi egyoldalúság láttán az emberek legnagyobb része ma már máshova fordul lelki problémáival? (pszichológusok stb.) Pedig ha Isten a maga teljes valóságában lenne jelen az egyház szolgáiban, hamar megéreznék a szomjúhozó lelkek azt, amit Jézusban megéreztek, hogy közel állt a betegekhez, a lesújtottakhoz, megkötözöttekhez, elhagyottakhoz. Majd felsorolja könyvében azokat a komoly próbálkozásokat, melyek e lelkigondozói képtelenséget próbálják megszüntetni az USA-ban és német földön (Clinical pastoral training, Bálint csoportok stb.). A helyes metódusok elsajátítása során majd minden esetben előbújik a lelkészekből az a hajlam, hogy aktívan nyúljanak be mielőbb gondozottjuk életébe. Alig képesek aztán a passzív végighallgatásra, a csendes együttérzésre, a másikkal való azonosulásra, a másik beszélgetésére. Így ritkán képesek azzá lenni, akire a másinak szüksége lenne. Pedig ismét csak Jézust kellene példaképül venni ebben is. Úgy tűnik azonban, hogy a modern pszichológusok, házassági tanácsadók és egyebek közelebb állnak e tekintetben hozzá, mint maguk a lelkészek.

A könyv szerzőjének ismételten az a megjegyzése: miután a lelkészi hivatás másik súlypontja a lelkigondozás, a teológiai stúdiumok felét az erre felkészítő tudományoknak kellene elfoglalniok.

Majd a német egyházak hivatali berkeiben tekint szét a könyv és az ott uralkodó merevségeket bírálja, a fraternitást hiányolja. Érinti ennek során a másik történeti egyháznak, a rkath. egyháznak címeiben, ruházatban és egyebekben még inkább kiütköző institucionális és hierarchikus merevségeit. Csodálkozik, hogy az egyház, melynek bölcsőjénél a pünkösdi Lélek szele fújdogált és e bölcsőt a szeretet, testvériség és a spontánitás ringatta, ennyire formalitásokat és rangokat halmozó „hivatalos egyházzá” merevedett. Az ilyen intézményes egyházban a hitnél is fontosabb már az igazhitűség és a szolgált életnél a fennálló renddel való egyetértés. Ezek felett őrködik inkább az egyház, mintsem Krisztust tanúsítaná, — tisztelet a kivételeknek.

Protestálni is szó szerint annyit jelent, mint valamit tanúsítani. Így tehát szabad és kell is az egyház állapota felett tusakodni és a fellelt hibák kiküszöbölése érdekében küzdeni. Az egyháztagok és a hivatalos egyház passzivitása nem arról árulkodik-e: „Az a neved, hogy élsz, pedig halott vagy”? (Jel 3,1)

Nem az alázatos fejbólintás, az egyházi önismeret bénultsága, de nem is a csendes dezertálás a megoldás. Ha megízeltenedett a só, hagyjuk, hogy rátaposanak az emberek? Krisztus népének újból sóvá és hegyen épített várossá kell lennie e világban! Sine ecclesia non saluta,

nek olvasása sokakban a teljes elutasítást fogja eredményezni. Mint írja: „néhány év előtt magam is így reagáltam volna!” Nem is olyan hitet akar ébreszteni, mely az ő munkájára épül és ezt nem is tanácsolja olvasóinak. Ki-ki nézzen maga utána a dolgoknak és ezután ítéljen! Reméli, hogy könyve bátorságot ébreszt arra, hogy ezekről a dolgokról szabadabban beszéljünk és egyben lelki életünk ezen legizgalmasabb területére több világoosság hull.

Könyvének első fejezetében ezt a kérdést tárgyalja: *Mi a halál?* Sokszor és sokak előtt tartott erről a kérdéstről előadást. Moodynak az a véleménye, hogy ez a kérdés a leghevesebb érzelmi reakciót váltja ki az emberekből.

Miért van az, hogy nem beszélünk szívesen a halálról? Azért, mert a halál kérdése elválaszthatatlan a személyes sorsunktól. Nem lehet úgy beszélni a halálról, hogy ne váljék tudatossá: én is meghalok! Kikerülhetetlen a számomra is a halál. Lelki traumát, sérülést, sebet okoz a vele való foglalkozás. Ezért jobb, ha tabunak tartjuk és nem beszélünk róla.

A másik ok, ami miatt kerüljük a halál témakörét, a kifejezés, a szókincs dolga. Nyelvünk alkalmas arra, hogy kifejezze azt, amit érzékelünk érzékszerveinkkel. De nincsenek szavaink, fogalmaink, kifejezési lehetőségeink azokra a dolgokra, amik bizonyos értelemben más dimenzióba tartoznak. Ezért beszélünk a halálról így: álom, elszenderedés, megnyugvás stb., mindentfeledés, örök nyugalom...

Mindenképpen legalább két felfogás van a halállal kapcsolatban.

Az egyik: a halál öntudatunk teljes megsemmisülése. Ha ez igaz, hogy a halállal mindennek vége van, akkor akármilyen szép képet használunk pl.: elaluvás! nem változtat azon a tényen, hogy a „lélek kialudt”, az öntudat megszűnt, az embernek totálisan vége.

Van azonban a halálról egy másik felfogás is. Ez még régibb, mint az előbbi. Ez pedig azt vallja, hogy ha az embernek megszűnnek a testi funkciói, és a teste elenyészik is, mégis marad belőle valami. Sok nevet adott az emberi gondolkodás ennek a „valaminek”: Lélek, szellem, én, lét, tudat stb., s a testi halál nem más, mint átmenet egy más létformába. Moody szerint az emberiség ezzel kapcsolatos hite a legnemesebb hittartalma az emberi gondolkodásnak. (21. l.)

Két ellentétes felfogás ez a halál jelentéséről. Végig kíséri az emberi gondolkodást. Ma is megvan! Egyesek ma is esküsznek arra: A halál az öntudat elpusztulása. A vég. Mások vallják: a halál nem más, mint a léleknek vagy szellemnek átmenetele a valóság másik dimenziójába.

Moody ismételtelen hangsúlyozta, hogy nem egyik vagy másik felfogás mellett akar állást foglalni. Egyszerűen elmondja, hogy az igazság keresése közben milyen válaszokat kapott.

Utóbbi időben sok olyan emberrel találkozott, akikről azt lehet mondani, hogy „halálközeli” élményük volt. Élményeik voltak a „majdnem halálról”! A találkozások olyan emberekkel a legkülönfélébb módon jöttek létre. — Ezek közül is jelentős az első ilyen „találkozás”! Moody 1965-ben filozófiát tanult Virginiában. A pszichiátria egyik tanárával ismerkedett meg. Eleve lebilincselte őt az illető személyisége. Melegség, barátság, kedvesség áradt belőle. Kiderült, hogy kétszer volt klinikai halálban! Kétszer egymásután, 10 perces időközben „halt meg”; fantasztikus dolgokat mondott el az élményeiről, amelyeket az alatt élt át, hogy „halott” volt. — Mivel Moodyt ez az esemény egészen váratlanul érte, nem volt hozzá szellemi apparátusa sem, az egészet ad acta tette, magnófelvétellel együtt.

Később North Carolinába került tanárnak és ott Platon Phaidon-já-

ról tartott előadásokat. Így került sor Sokrates görög bölcshöz a barátai-
val való beszélgetésére, amelyet a halálról, halhatatlanságról tartott. Nem
volt a téma a halál utáni élet, de egy hallgatója arra kérte, foglalkozzék
a témával. Volt ugyanis egy nagymamája, aki egyik operációja alkalmá-
ból meghalt és rendkívüli élményekről beszélt, amikor reanimizálták,
vagyis életre keltették. Moody legnagyobb csodálkozására az élmények
rendkívüli módon hasonlítottak arra, amit Virginiában a professzor mon-
dott el a maga kétszeres haláláról.

Itt kezdődött el az a munka, amelynek eredménye most már két
Moody kötet.

Előadásokat tartott „az ember biológiai halálán túli életéről”. Újra,
meg újra jelentkeztek „alanyok”, akiknek ezzel kapcsolatosan élményeik
voltak és ezek az élmények roppant hasonlítottak egymásra.

Ma — írja Moody — kb. 150 eset ismerős előtte. Olyanokról van szó,
akik maguk átérték a klinikai halált és mint ilyeneket halottnak nyil-
vánították; majd olyanok, akik valamilyen baleset folytán közel voltak
a halálhoz; olyanok, akiknek azok, akik maguk ilyen „halott vagy halál-
közeli” állapotban voltak, a maguk élményeit átadták, elmondták. — Ezek
közül Moody kiválasztott 50 egyént, akiket meginterjúvált személyesen.
Főleg azokat választotta, akik „holt-tá voltak nyilvánítva”, hiszen nyil-
vánvalóan ezeknek az élményei a legdrámaibbak.

Különbéle emberek, különféle esetek, különféle elbeszélés, mégis rend-
kívüli meglepő hasonlóság. Ezeket az egyező momentumokat szem előtt
tartva, Moody megrajzolja egy olyan embernek a típusát, akit reanimi-
záltak, életre ébresztettek és „holt-léte alatt” élményei voltak és azt haj-
landó volt elmondani.

Így fest a típus:

„Haldoklik egy ember. Mialatt teste agóniájának tetőpontjához kö-
zeledik, hallja, amint az orvos őt halottnak mondja. Hirtelen kellemetlen
zajt hall, átható csengetést vagy morgást. Ugyanakkor az az érzése, hogy
egy hosszú, sötét alagútban mozog. Akkor hirtelen saját testén kívül ta-
lálja magát, de mégis ugyanabban a környezetben, amelyben az előbb
volt. Mintha megfigyelő volna, úgy tekint bizonyos távolságból a saját
testére. Mélységesen felkavart érzésekkel részt vesz ebből a „figyelőállás-
ból” saját újraélesztési kísérletében.

Egy bizonyos idő múlva elkezd és egyre jobban hozzászokik különös
állapotához. Felfedezi, hogy még mindig van „teste”, amely állagában
és képességeiben különbözik a fizikai testtől, amelyet hátrahagyott. Csak-
hamar újabb események történnek.

Más lények közelednek a haldoklóhoz, hogy üdvözöljék és segítsenek
neki. Már elhunyt rokonok és barátok és egy szeretetet és melegséget ki-
sugárzó lény, amilyent még sohasem látott, egy fénylény jelenik meg
neki. Ez a lény — anélkül, hogy szavakat használna, kérdést intéz hozzá,
megy arra indítja, hogy egész életét értékelje. Azzal segít neki, hogy
életének fontosabb állomásait egy villámgyors panorámában elvonultatja
szeme előtt. — Olykor úgy tetszik a haldoklóknak, hogy egy határhoz, vagy
sorompóhoz közelít, amely nyilvánvalóan a választóvonal a jelenvaló és
a következő élet között. De nyilvánvalóvá lesz neki, hogy vissza kell
térnie, mert halálának ideje még nem érkezett el. Berzenkedik ez ellen!
A túlvilágon szerzett tapasztalatai annyira hatalmukba kerítették, hogy
nem szívesen hagyja el! A szeretetnek, örömmel és békességnek lenyü-

göző érzéseivel van tele. Belső ellenállása ellenére — anélkül, hogy tudná hogyan — ismét egyesül fizikai testével és él tovább.

Ama későbbi kísérletei közben, hogy élményeit más emberekkel közölje, nagy nehézségekbe ütközik. Először is nem talál megfelelő emberi szavakat, amelyekkel földöntúli eseményeket megfelelő módon kifejezhetne. Azután mivel felfedezi, hogy az emberek részéről gúnyral találkozik, egészen lemond arról, hogy másoknak elmesélje dolgait. De élményei mély benyomást hagynak vissza életében; meghatározza a halállal való felfogását és az élethez való viszonyát.”

Ez tehát a modell.

Még egy néhány jellemző dolgot mond el a következőképpen:

1. Az élményekben — interjút adó alanyoknál — kettő sincsen, mely teljesen hasonló lenne.

2. Egy emberrel sem találkozott, aki minden komponenst felmutatott volna. De 12 komponens gyakori volt!

3. A modellben felsorolt komponensek közül egy sem jelent meg csak egy személynél!

4. Egy másik személynél a sorrendben van különbség. (P. o. a fénylény megjelenésének „helye”!)

5. Aki „közelebb” volt a teljes halálhoz, annak az élményei erősebbek.

6. Olyan „alany” is van, aki több alkalommal volt a halál állapotában, de nem minden esetben volt élménye.

7. Mivel élményeiről szóval számoltak be, előfordulhatott, hogy egyes alanyok nem mondtak el mindent.

Melyek azok a közös vonások, amelyek a legtöbb interjúból kitűnnek: Az élménynek bizonyos értelemben való leírhatatlansága; saját halálhírének a meghallása; a békességnek és nyugalomnak érzése; a zaj; az alagút; a test elhagyása; találkozás másokkal; a fénylény; az életre való visszatekintés; határ vagy sorompó. A visszatérés; kísérlet az elmondásra; következmény az élet számára, a halál új látása; az élmény bizonyossága.

Mind ezekre a szimptomákra több példát is hoz fel. Természetesen ezeket nem ismertethetem mind. Mégis hadd említsek egy-két „élmény”-t.

A saját halálhír. Egy asszony a következőket mondta el: Kórházban feküdtem. Az orvosok egyelőre nem tudták, hogy mi a bajom. Kezelő orvosom májvizsgálatot rendelt el. Mielőtt a vizsgálat elkezdődött volna, kipróbáltak rajtam egy anyagot, mert nem tudták, hogy nem vagyok-e érzékeny rá. Úgy látszott, hogy nem. Mégis, amikor nagyobb adagban kaptam: megállt a szívverésem. Hallottam, amikor az orvos a telefonhoz ment és azt mondta a kezelő orvosoknak: megöltem a páciensét! Én pedig tudtam, hogy élek. Próbáltam megmondani, de nem voltam rá képes.

Egy fiatal ember karambol után hallja, amint azt mondják róla: meghalt! Pedig ott állt közöttük és tudta, hogy él.

A sötét alagút. Ennek több neve van: pokol, szakadék, csatorna, völgy, cylinder, vákuum.

Egyik alany: altatásnál elállt a lélegzetem. Brummogó hangot hallottam... akkor bekerültem egy hosszú, sötét alagútba... Egy másik: az volt az érzésem, hogy hosszú, sötét alagútban mozgok... Ismét egy másik: az volt az érzésem, hogy sötét völgyben-mozgok. De ez volt a legcsodálatosabb élményem, amit átéltem...

A testet elhagyja a „lélek”. Egy asszony kórházban fekszik. Erős fájdalmat érez a mellében. Megáll a szívverése. A nővér gyorsan az orvost

hívja. Az asszony azt érzi, hogy kicsúszik a testéből és az ágy rácsai között a földre siklik; a nővérek az ágya körül rohagnak... közben ő a mennyezet felé emelkedik...

Egy fiatalember mondta el:

Két évvel ezelőtt 19 éves voltam. A városban karamboloztam. A kocsi összetört s benne én is. Kb. másfél méter magasan és öt méterre a kocsiól lebegtem. A barátom sokkban szállt ki a kocsiól. A roncsok között ott láttam a saját testemet...

Fénylény. Aki keresztyén volt, azt mondotta, hogy ez a fénylény a Krisztus volt... Kérdezett életemről — mondotta —, de nem felelősségre vonó módon... a beszélgetés tulajdonképpen gondolatátvitel-félének felelt meg és nem szavakkal történt... megkísértem ehhez a fényhez közelebb jutni, gondolván, hogy ez a fény a Krisztus... nem okozott semmi nehézséget ez az akarás... most már tudom, hogy ha meg kell halnom, mi vár rám! Más: ilyen fény a földön egyáltalában nem is létezhet... a fényt nem úgy láttam, mint valami személyt, de mégis mint valami személyest! Ez a teljes megértésnek és a teljes szeretetnek a fénye. Más: tudom, hogy meghaltam s tudtam, hogy nem tehetek ellene semmit, hiszen senki nem hall engem. Kétségen kívül kívül voltam a testemen. Láttam magam az operációs asztalon feküdni. A lelkem kilépett belőlem. Először ez a tény roppant lesújtott. Azután megjelent ez a fény. Először kissé matt volt, azután hatalmas nyálabbá változott; abnormális fényözön volt; talán egy fényszórához lehetne hasonlítani. Azonkívül melegséget is sugárzott; jól éreztem". — Más: Amikor a fény megjelent, először nem tudtam mi az! Azután megkérdezett engem valaki valahogyan: késsen vagyok-e a halálra? Olyan volt, mintha emberrel beszéltem volna — de nem volt senki emberfia. A fény beszélt velem, méghozzá emberi hangon!... mialatt beszélt velem, jól éreztem magam... szeretetet éreztem, mely kimondhatatlan és elképzelhetetlen... jó volt a közelében lenni... stb.

Következmények az életben:

Sokan tették azt a vallomást, hogy élményeik következtében elmélyült a látásuk, az életfelfogásuk. Többet gondolkodtak az élet kérdéseiről... amikor ez történt velem, elfogott egy nagyfokú tudásszomj — mondja egyik alany... az volt az érzésem, hogy idősebb lettem, mert egy egészen új világ nyílt meg előttem, amelyet eddig nem tartottam még csak lehetségesnek sem... megnyílt a szemem egy egészen új világ számára... azon fáradozom, hogy több értelmes dologot csináljak, mint eddig... az életem a visszatérésem után drágább lett nekem — mondja egy asszony... rájöttem, hogy a test és lélek viszonyában a lélek a döntőbb és nem a külső alkat és kinézet... mintha meg tudnám érezni, hogy embertársamnak mi hiányzik az életéből...

Majdnem mindegyik alany kiemelte, hogy visszatérése után mennyire világos lett előtte, hogy több szeretetet kell mutatnia és gyakorolnia embertársai irányában!... mások a nagyobb tudás szükségességét emelték ki. „A tanulás olyan folyamat, amely az örökkévalóságig tart.”... Viszont senki nem volt az alanyok között, aki erkölcsi tökéletesedésről beszélt volna! Megtisztulás és hasonló élmények hiányoztak. Annál inkább a nem-eszandék: az életet megjobbitani és új erkölcsi alapelvek szerint alakítani.

A halál újraértékelése.

Valamiképpen sok alany elmondotta, hogy már nincsen halálfélelme. Inkább az életfeladatokra esik új fény, amelyeket el kell végezni, mielőtt innen végleg elmegy valaki. Elítélik az öngyilkosságot. De a halált nem találják már rettenetes állapotnak. „Nem félek már a haláltól. Nem mint-ha szívesen halnék meg, vagy vágnék a halál után. Nekem még ezen az oldalon kell élnem. De mégsem félek a haláltól, mert tudom, hogy hová megyek, hiszen már voltam ott”... „az utolsó, amit a FÉNY nekem mondott: most még tovább kell élnem, de eljön az idő, amikor megint közel lesz hozzám és akkor végleg meghalok”...

Kétségtelen, hogy itt semmi kétség nincsen afeől, hogy a halálon túl van: élet! „ha valaki átéli a halált, mint én átéltem, az tudja a szívében (legbenszéjében): nincs halál. Az ember csak átmegy egyikből a másikba, ahogy átmegy az általános iskolából a középiskolába, vagy az egyetemre.”

Megfontolások a „LIFE AFTER LIFE” megjelenése után

Nyilvánvaló, hogy ilyen érdekes és rendkívüli dolgokat publikáló munka, mint Moody első könyve, rendkívüli érdeklődést és rendkívüli kritikát váltott ki. A második munka, mely — mint mondtam volt — 1977-ben jelent meg, tulajdonképpen a hozzászólások özöne miatt jelent meg *Reflections On Life After Life* címen.

Moody már az I. kötetben felveti a kérdést, hogy vajon a „halál-közeli élmények” igazságáról — azoknak a leírásán, elbeszélésén felül — van-e valami bizonyíték azoknak valósága felől?

— Nem egy esetben meglepetésünkre Moody így felel: Van! A testenkívüliség döbbenetes élményére is van olyan „bizonyíték”, melyet el kell fogadnunk.

Több orvos elmondta, hogy mennyire meglepődött, amikor orvosi ismeretekkel nem rendelkező páciense az élesztési kísérlet után pontosan elmondta, hogy mi történt vele az élesztés folyamán, holott az orvos szerint klinikai halál állapotában volt. Egy eset: Egy leány haldoklik. „Elhagyja a testét” és átmegy a kórház egy másik szobájába. Ott találja idősebb testvérét (nővérét), aki sír és imádkozik: „Oh Margit, ne halj meg, ne halj meg!” — Ez a nő rendkívül meglepődött, amikor Margit később pontosan megmondta neki, hogy mit tett és szólt ebben a helyzetben.

Más eset: Egy fiatalember tért magához nehéz baleset után. Hogyan felébredt, elmondott apjának mindent, ami vele történt. Ugyanakkor klinikai halál állapotában volt. A fiú vallomása: Anélkül, hogy ne lettem volna testenkívüli állapotban, lehetetlen lett volna mindezt észlelnem!” — Könyvében Moody számtalan esetet sorol fel és tesz közzé, amelyeket itt sorban nem idézhetek, amiből kitűnik, hogy akik ezeket elbeszélték, semmi kétsége sem volt annak, hogy halál után v a n élet.

Mint említettem, a szerző számtalan kérdést kapott könyvének megjelenése után. Kollégák, tudományos körök, ismeretlenek, lelkeszek keresték fel kérdéseikkel. — Ezeket a kérdéseket főleg II. kötetében tette közzé.

Néhányat vegyünk ezek közül:

Miért hallgatja el a neveket az esetek megjelölésénél? A felelet egyszerű: a további gyűjtés érdekében. Moody tudja, hogy milyen hatásos volna fényképpel ellátva, napilapon kitergetni ezeket a dolgokat. Ugyanakkor — már említett okokból — szükségét látja annak, hogy a szemé-

lyek névtelenül maradjanak. Félő, hogy a publikáció bezárkózáshoz vezetne!

Nem képzelődés az egész?

Nem a halhatatlanság vágyából születik-e és nem az emberi képzelet játéka-e az egész? Vágyunk valami után s elképzeljük, hogy létezik! Az a tény, hogy valami van, amire sokan vágnak, nem jelenti azt, hogy akkor nincsen! — mondja Moody.

Nem divat az egész?

Moody azt állítja, hogy: nem. Nyugati filozófusok sokat foglalkoznak a halál tényével. A reanimizálás technikájának fejlődése elő fogja segíteni ezzel a tematikával való gyakoribb foglalkozást. Betegek számtalanszor fordulnak orvosukhoz ezzel a kérdéssel: mit tud a doktor mondani a halálról és az utána való dolgokról? S az emberek válaszra várnak, amit nem kapnak meg.

Akárhogy is értékeljük a halálközeli tapasztalatokat, akár azt mondjuk, hogy ezek az emberek még nem haltak meg; lehet az az álláspontunk, hogy *nincs* pozitív értéke a klinikai halálból visszatérteknek; akár azt mondjuk, hogy a halódó organizmusban lefolyó fiziológiai folyamatok kihatásai ezek az élmények, mégis azt kell leszűnnünk az alanyok vallomásaiból, hogy valami van itt, amit eddig nem ismertünk, velem nem törődünk. Mindenképpen nyereség a vele való foglalkozás. Több fény derül általa életünk e sötét tényére és valami válaszfélét tudunk adni azoknak, akik a megrendülés érzésével faggatnak: mit tud mondani, mi van a halálban? vagy a halál után?

Aki „elhagyta testét”, érzett-e fájdalmat? Nem volt fájdalomérzés, noha a doktorok küzdöttek vele az életéért. Azonban, „mihelyt visszatért testébe”, azonnal működtek számára érzékei.

Mennyi ideig tarthat ilyen élmény?

Tudott dolog, hogy az agysejtek károsodást szenvednek attól a pillanattól kezdve, hogy az agy nem kap oxigént?! Moody szerint itt sok tényezőt kell és lehet figyelembe venni. Általában 5 perc az a maximális idő — a mai megállapítások szerint — amíg az agy nem szenved végzetes sérülést. Ennyi idő alatt „rengeteg” élményre van lehetőség.

Hogyan fogadták az orvosok ezeket az élménybeszámolókat? Különféleképpen!

Volt olyan orvos, aki maga is átélte a klinikai halál állapotát. Az így nyilatkozott: mint természettudományos műveltségű embernek, azt kell mondanom: ilyesmi nem létezik! De mivel magam is átéltem, azt kell mondanom, igenis van.

Vannak, akiknek pácienseik beszéltek élményeikről. Ezek általában igen örülnek annak, hogy van szakember, aki ezekkel a kérdésekkel foglalkozik és mintegy segítséget nyújt kollégáinak.

A vallásos orvosok hitüknek megbizonyítását látják Moody munkájának eredményeiben.

Vannak orvosok, akik mindent meg tudnak magyarázni. Minden jelenségnek meg van szerintük a materiális oka. Az egészben nincsen semmi meglepő és csodálatos.

Gyakori kifogás az, hogy Moody kutatásának szűk a keresztmetszete. Általában kevesen vannak, akik ilyen élményekben részesültek. KEVÉS

a tapasztalat, melyet kevesen nyújtanak. — A már említett ok miatt, hogy ti. kevesen vannak, akik mernek és akarnak beszélni élményeikről, ma már egyre több azoknak a száma, akik mernek nyilatkozni. Ma már se szeri, se száma azoknak, akik nyilatkoznak és nem „restellik” élményeiket.

Moody már első könyvében említi a paraleleket, amelyek azt bizonyítják, hogy az általa felfedezett és kitergetett élmények nem a XX. század specifikumai.

Említi a Bibliát, Platónt, a tibeti halottaskönyvet és a svéd Swedenborgot. Ugyancsak első könyvében említi azokat a kísérleteket, ahogyan a jelenséget megmagyarázni igyekeznek. Főleg hármat említ: természetfeletti magyarázatok; természettudományos magyarázatok és pszichológiai magyarázatok. Minderre itt nem térhetnék ki, mert túlfeszíti egy este kereteit.

Inkább rátérek még a „tibeti halottas könyv”-ben olvashatókra. Rendkívül érdekes hasonlóságra lelünk benne.

A tibeti halottas könyvben évszázadok vagy talán évezredek összegyűjtött bölcsessége található. Nyilvánvalóan eleinte szájról szájra terjedt. A Nyugat azt a kiadást — annak a fordítását — ismeri, mely a VIII. évszázadban kapott írásbeli alakot.

Akik írták, a halált olyan eseménynek látták, amelyet „kunst” jól megoldani. Azért ezt a könyvet olvasták a gyászünnepeken (temetéskor) vagy már hamarabb, a haldokló ágya mellett. Tehát a szövegnek kettős feladata volt; egyszer: erősítenie kellett a haldoklót azzal a csodálatos eseménnyel szemben, ami bekövetkezendő volt; másrészt: segítenie kellett az életben maradókat arra, hogy a halál tekintetében pozitív álláspontjuk legyen; a haldoklót ne igyekezzenek visszatartani szeretetükkel vagy érzéseikkel.

Hogy ezt a kettős célt elérje a könyv, részletes leírást ad arról az állapotról, amelyen a lélek a test elhalása után átmegy. A halál utáni első állapot leírása fantasztikusan hasonlít azokra az élményekre, amelyek Moody tudomására jutottak!

Először is „elválik a lélek a testtől.” Azután csakhamar „ajulásba” esik és egy szakadékban találja magát. De nem éppen egy tárgyi völgykatlanban, hanem egy szűk-ségben, mely alakjának éppen megfelel. Hátborzongató és félelemkeltő hangokat és lármát hall. Olyan ez, mint a szél zúgása, fútyulése és ő maga egy szürkeségben, fátyolszerű világításban létezik.

Csodálkozik azon, hogy testén kívül van. Látja és hallja, hogy rokonai és barátai miként siratják és holttestét a temetésre készítik. Nem érti még, hogy meghalt! Amikor rádöbben, nem tudja, mit tegyen, hogy hova lesz! Nagy szomorúság önti el és kétségbe esik helyzete miatt. Egy darabig még ott marad, ahol meghalt. Rájön arra, hogy „testben” lakik, sugártest ez, mely nem anyagból való. Nincs helyhez és időhöz kötve! Ebben a „sugár-testben” szabadon közlekedik... érzékszervei hiánytalanul működnek... találkozik magához hasonló lényekkel és találkozik az „odgsal”-lal, vagy egy sugárzó fényvel!!! A tibetiek azt tanácsolják a haldoklónak, hogy ha ezt a fényt látja, akkor szeretetet és együttérzést mutasson felebarátai iránt. A könyvben a végtelen békeségnek és vágytalanságnak átéléseit is leírják. Továbbá szó van egy „tükör”-szerűségről, melyből az elköltözött élete — jó és rossz egyaránt — kitépszik!

Mindebből kiténik, hogy ebben az ősrégi könyvben sok hasonlóság található a Moody könyvben adott interjúkra. Pedig ez a könyv csak

1927-ben került a nyugati tudósok kezébe. Elképzelhetetlen, hogy ezt a könyvet Amerikában egyszerű emberek ismerték volna.

Emanuel Swedenborg (1688—1772) stockholmi svéd tudós. Természet-tudós volt. Későbbi éveiben kezdett elbeszéli élményeket, melyek a szel-lemi világgal való kapcsolatáról tudósítottak.

Ugyancsak megdöbbentő a hasonlóság közte és a most elbeszélő Moody alanyok élményei között... az ember csak átmege az egyik világból a másikba, ha meghal... — mondja. Testenkívüliségben ugyanúgy találkozik lényekkel (ezeket angyaloknak mondja)... ezek ugyancsak gondolati úton és nem beszéd által érintkeznek... a halott nem tudja eleinte, hogy meghalt... találkozik életében ismert emberekkel... elmúlt élete mint egy vízió folyik le szemei előtt... ő is tud „az Úr fényéről”, melynek kimondhatatlan fénye betölti a világot. Az igazságnak, s megértésnek a fénye ez.

Két feladatot tűzök még magam elé: el kell mondanom, hogy Moody szerint mit mondanak a teológusok erről a témáról, és befejezésül azt, hogy mit tartok magam Moodynak eredményeiről.

Mit mondunk mindezekre?

Moody maga felveti a kérdést az orvosok felé. Majd ez következik: *milyen volt a teológusok reakciója?* Ezért először Moody kérdését, illetve a kérdésekre ismertetett válaszokat mondom el. Ezt követi a magyar álláspontjának kifejtése, az ti., hogy mint ítéli meg az elmondottakat az evangélikus teológus.

I.

Moody megmutatta kéziratát dr. Elisabeth Kübler-Rosznak. Nevezett ugyancsak pszichológus és hasonló témákkal foglalkozik. Úgy gondolom, hogy idősebb, mint Moody. Van egy érdekes könyve, amelyet sajnos még nem olvastam. Haldoklókkal készített interjú. Ebben a könyvében elmondja — állítólag —, hogy ezzel a témával való foglalkozása nem tette istenhívővé, de azokra *hisz* az örökkévalóságban! — Nos, ez a Kübler dr. figyelmeztette Moodyt, hogy sok kritika fogja érni a teológusok részéről.

A reakció sokféle.

Volt lelkész, aki lelkesen köszöntötte Moodyt! Előadások tartására hívta a gyülekezetébe. Volt, aki jelentette, hogy hívei közül többen jelentkeztek, akiknek hasonló élményeik voltak. Volt, aki örvendetesnek tartja azt, hogy nem teológus foglalkozik ilyen témával. Többek között közli Moody egyik lelkésznek egy asszony temetésével kapcsolatos esetét. Így történt. Egyik temetésen a lelkész az evangéliumnak azt az örömhíret prédikálta, hogy van örök élet és ezt a hitet nem csak ő prédikálta, hanem van orvos is, aki könyvében erről tesz biznyságot.

Temetés befejeztével az a különös eset állott elő, ami különben nem volt szokásos, hogy a temető gyülekezet tagjai közül többen mentek a lelkészhez kérdezősködve a dolgok, s főleg az orvos és könyve felől! Ez a téma a gyülekezetben belül ébrentartotta az érdeklődést és jó alkalmat nyújtott a keresztyén reménységről való biznyságtételre.

Volt lelkész, aki azt hangsúlyozta, hogy nem bizonyíthatjuk a halálon túli életet! (Ezt Moody ismételtlen hangsúlyozza, hogy a jelen körülmények között kísérlete nem jelenti a halálon túli lét bizonyítását!!!) A halálon túli lét bizonyítása azt jelentené: Isten létét bizonyítani! Vagyis azt, hogy nem kell a hit, mert ész-okokkal lehet bizonyítani mindazt,

ami túl van a jelenvaló világon. Az élet titok, mondja több lelkész, — a halálon túli élet is titok és titok marad. A „halálból visszatértek” élményei erősíthetik a reménységünket, de — lelkészek véleménye szerint — ha nem vagyunk hívő emberek, ezeknek az élményeknek ismerete nem tesz hívökké!

Vannak lelkészek akik azt vallják; nem kell a túlvilági élményekkel és dolgokkal foglalkozni. A jelennek és ma dolgai a fontosak. Szerintük a túlvilági dolgokkal szembeni érdeklődés kihal! Fontosabbak a világnak szociális, materiális kérdései.

Moody belátja, hogy a jelen kérdései sokszor nagyon az elevenünkbe vágnak. Ugyanakkor rámutat arra, amit én talán nem hangsúlyoztam eléggé tegnapelőtt, hogy a klinikai halálból visszatértek, a „halálközeli-ből” visszatértek egészen másként látják az életet, annak problémáit. Újabb és mélyebb erkölcsi látással és felelősséggel élik az életet.

Vannak teológusok, akiket konzervatívoknak mondanánk. Ezek az egész problémát a sátán munkájának tartják. A halál problémájával nem szabad foglalkozni. — Ezeknek a véleményével szemben áll az a tény, hogy az interjúkban adott élmények sok esetben hasonlóságot mutatnak a bibliai hasonló határesetekben nyert élményekkel.

Vannak óvatos bátortalan lelkészek is, akik azt vallják: ez a terület nem a mi asztalunk. Ez orvosok dolga, hogy itt kutassanak. Az orvosok közül sokan — mint tegnap mondtam — azt vélik: ez a terület a teológusok területe. Itt a papok az illetékesek. Ez a se-se illetőségi kérdés jellemző sok lelkészre és orvosra is.

Lényegében azt mondhatjuk Moody-val, hogy a teológusok megítélése szerint igenlő és helyeslő a magatartása ebben a kérdésben. A kutatás tovább folyik. A reanimizáció technikája tökéletesedik, és még ki tudja milyen eredmények lepnek majd meg bennünket.

II.

Ideje, hogy felvessem a kérdést, hogy mi most már a magam álláspontja, vagy az evangélikus teológus álláspontja mi lehet a halál utáni élet kérdésében. Eddig — észrevették a testvérek — igyekeztem tárgyilagosan elmondani azt, amit Moody mond. Itt-ott esett ugyan egy-egy teológiai megjegyzés, de lényegében nem kritizáltam.

Amit el kell mondanom, azt lényegében I. Ján. 1. 1—4-re építem. Választhattam volna más igét is. Nem egyetlen az Újszövetségben.

1. Alki kissé ismeri a Bibliáját, főleg az Újszövetséget, az tudja: A Biblia egységes és tagadatlan bizonyágtétel szerint van másvilág. Van örökkévalóság. Van örök élet. Van a halálon túl élet.

Ez az élet más dimenziójú, mint a mi mai egzisztenciánk. A magyar „más” szócska remekül mutat erre. A más-világi élet éppen más élet, mint a mostani. Más létforma, más egzisztencia. Értelem nekem azt mondja: miért ne lehetne elképzelni a józan emberi szellem, iskolázott értelmünkkel, hogy van más, másféle, „magasabbrendű” és más dimenziójú életlehetőség ebben a kozmoszban.

Ezzel a meggyőződésével a Biblia nincsen egyedül. Az emberiség kultúremlékei, ősi vallási- és mondavilága ezt igazolja.

2. Mióta az emberre azt lehet mondani, hogy homo sapiens, gondolkodó ember, mindig voltak idealista-gondolkodók, akik a szellem (lélek) önállóságát és felsőbbrendűségét vallották. Voltak materialista gondolkodók, akik az anyagi és evilági lét propagálói voltak. Bibliánk sem nem idealista, sem nem materialista. Bibliánkban híradást, *bizonyágtételt*

kapunk. Isten maga jelenti kiválasztott emberei által, végül Jézus Krisztus által az életet. Az élet megjelent! Az életet látták. Az életet tapintották. Az életről szóltak és pedig azért szóltak, hogy nekünk is életünk legyen! Ez az élet a Jézus Krisztusban jelent meg. A benne való hit jelenti számunkra az ebben az életben való részesedést. S mi nem azért hiszünk, mert Moody azt igazolja könyveiben, hogy a halál után van valami és nem azért hiszünk, mert volt aki klinikai halott korában kiment a „saját testéből” és ennek valóságáról meg van győződve, hanem azért, mert hiszünk a bizonyágtételnek, amely nekünk adatott, ami hirdettetik, hogy nekünk életünk legyen. S ha Moody vagy bárki más azt állítaná, hogy a halál után nincs élet, mi akkor sem szünnénk meg hinni benne, mert ez kinyilatkoztatás.

Itt mondom el, hogy Moody könyvei és kutatásainak eddigi eredményei azért kedvesek nekem, mert belőlük kitűnik, hogy az emberről nem csak azt lehet elmondani, hogy homo sapiens, akinek van öntudata és egy agyi összefüggése, amit léleknek vagy szellemnek nevezhetünk. Ez az agyi jelenség megszűnik a kialvó öntudattal. Az emberről azt is el lehet mondani — és ezt éppen egy orvos mondja, — hogy van „valami” benne. Ez a valami nem egy folyamat hordozója, valami vagy valaki, aki ott és úgy egzisztálhat és egy olyan dimenzióban is létezhet, ami most meghaladja az értelmünket. Van a halál után élet: mondja egy orvos, a maga kutatásai alapján! S ez jó segítség lehet annak, aki mindenképpen elakad a saját valódi, vagy vélt okosságának küszöbénél! Mint említettem, Kübler Ross nem hisz keresztyénmódra az örök életben, de hisz az örökkévalóságban.

3. Bibliánk szerint, a kinyilatkoztatás szerint a halálon túli élet, örök élet: a hit-nek a tárgya. Megjelent az élet! Voltak, akik látták, akik tapintották. Nekünk, akik ma élünk, nincs más lehetőségünk, csak hinni az ő bizonyágtételüknek.

A kinyilatkoztatás ellenpólusa; a hit! Ha valaki a halottak közül feltámadna és közné jönne és elmesélné, hogy mi s hogy van a más-világon, azt sem tehetjük magunkévá, mint hit által. Ezért nekünk nem a halottlátókra, a varázslókra, a lélekidézőkre, spiritisztákra kell figyelniünk. Van Mózesünk és vannak prófétáink, magyarul: van igénk, annak higyjünk. Még egyszerűbben, van Jézus Krisztusunk! Neki higyjünk és ha Ő azt mondja: Én élek és ti is élni fogtok, akkor ez előtt a szó előtt nyissuk ki a színvünket és ne spekuláljunk és ne bölcselkedjünk jobban, mint kellene.

4. Mégis, hogyan és mint vannak ezek a dolgok?

Ezekre a kérdésekre ma nincs felelet! Vegyük ezt alázattal tudomásul. Moody idézi egy perzsa költőfilozófus okos mondását: „Nem különös-e ugyebár, hogy olyan számtalan ember ment már át előttünk a sötét kapun. Egy sem jött vissza, hogy megjelentse nekünk az utat, amelyet csak akkor ismerünk meg, ha magunk megyünk végig rajta!” (Omar Chajjam 1045—1122.) De ekkor áll: ha vissza is jönne valaki és „mesélne”, akkor sem hinnénk neki. (Lk 18; 24—31)

Mi legyen hát ennek a három estének a befejezése? Meghalni mindenkinek magának kell. Van Mózesünk, vannak prófétáink, higyjünk azoknak, vagyis a bizonyágtételnek, a jó hírnek, annak, hogy az ÉLET megjelent. A részletek nem a mi dolgunk. „Amit szem nem látott, fül nem hallott és az ember szíve meg sem sejtett, azt készítette az Isten az Ő szeretőknek.” (1Kor 2,9)

Dr. Kósa Pál

Örömhír a gyermekeknek

A bűn és következménye

1Móz 3,1—19

Az ótestamentumi őstörténetek nem történelmi visszaemlékezések, hanem az Isten és ember eredeti kapcsolatát tárják fel. A bűneset azt mutatja, hogy Isten jó teremtettségéből kaotikus élet lesz.

Nem arról van itt szó, *mikor* jött be a világba a bűn, hanem arról, hogy *mi mind bűnösök vagyunk*. Emberi életünk sok zavara, nyomorúsága az Istennel való viszony zavarából fakad.

Az emberiség kezdetén egy ősi bűnbeesés történt. Az egész emberiség megszegte Isten parancsát. Ebben a bűnesetben, — mivel az egész emberiség egy közösségbe tartozik, — az egész emberiség a mélybe zuhant. Úgy van ez, mint a felhőszakadás, ahol vízcseppek ezrei lezúduló víztömeggé lesznek. Már megszületésünkkor, öntudatunk kezdeténél, tagjai vagyunk annak a közösségnek, amelyik függetlenítette magát Istentől. *Nem tudunk mást tenni, mint önmagunkat keressük és szeretjük*. Még akkor is, ha felebarátainkért önmagunkat áldozzuk fel, szívünk mélyén ott a gondolat: „milyen szép és nemes tett volt ez tőlem, mennyire felette állok emberek millióinak jóságban, szeretetben, önfeláldozásban.” Mindig tükröt tartunk önmagunk elé, s ez az önmagunk visszatükröződése a legnemesebb és legjobb cselekedeteket is megmérgezi. *Pedig ha az önszerelmet életünkben nem tudjuk kiirtani, akkor tele lesz az életünk keserűséggel*. Titkos irigység keserít, ha a másikkal nap ragyog. Dühöngünk, ha valaki az utunkban áll, többet keres mint mi, gyorsabban boldogul az életben... Minden bűn, ami ott volt a bűneset alkalmával, újra és újra megismétlődik a történelemben.

A textus megértéséhez

1. vers. A kígyó nem a démoni hatalom megtestesítője, amely Isten ellen harcol. Isten teremtménye az. *A kígyó csak szemléltet valamit*. Alatos, lopakodó, kiszámíthatatlan, csaló, veszélyes, hazug, *mint minden kísértő, amelyik életünkben megtalálható ma is*. Nem a kígyó a fontos, hanem az amit mond. Az embert hazugsággal provokálja!

4—5. vers. Jó és gonosz, az minden. Mindent tudni és ismerni, mint maga az Isten. Ez a legnagyobb kísértés. A kígyó nem követeli, hogy legyen engedetlen az Istennek az ember. Elhintette a magot, az majd magától szárba szökken.

6. vers. Megdöbbenő, milyen magátólértetődően jön a gonosz tett. A bűn mindig kollektív bűnné lesz. A bűnbe mindig magával ránt valakit az ember, s engedi magát kísértésbe vinni.

7—9. versek. Felismerik magukra maradottságukat, segítségre szorultságukat, azt, hogy valami nincs rendben az életükben. *A bizalom megrendült Istenben*. A bűn, nem az ember egyes gonosz cselekedetei, hanem az áthidalhatatlan szakadék Isten és ember között.

12—13. A közösen elkövetett bűn nem egyesít, hanem elválaszt. *Nem közösséget ad, hanem a magány káoszát hozza létre.*

A bűn kizár az Istennel való közösségből. Jézus Krisztusban Isten szeretete megnyitotta előttünk a Hozzá vezető ajtót.

Megrendült a bizalom Istenben

Bevezetés. Beszélgetés a gyermekekkel konkrét, általuk is ismert bűnről. Hallottak az elmúlt hónapokban megölt kislíuról. A miskolci kegyetlen apáról, terrorizmusról, magukra hagyott gyerekekről és öregekről...

Ma arról hallunk Isten ígéréből, hogy mi mind bűnösök vagyunk. (A történet elbeszélése.)

Az ember az Istennel szeretetközösségben, beszédes viszonyban élt. Ezt a szeretetközösséget törte szét a bűn. A kígyó a szeretet Istenét zarnoknak tünteti fel. Egy ártatlannak látszó, de mindent a feje tetejére fordító kérdéssel rendíti meg az ember bizalmát Istenben. „A kert egyetlen fájáról sem ehettek?”

Olyanok leszte, mint az Isten. Isten parancsát megszegve még nagyobb, még több lehetsz ember! Mint a teremtés koronájának még több lehetőség áll majd előtted! Az Istennel való közösségből kikerült ember azonban nem a határtalan lehetőségek embere lett, hanem ellentmondásos ember. Nem ismeri el teremtőjének az Istent és teremtettségi voltát is megtagadja. Közösséget rombol. Isten és ember, ember és ember között. Békételenséget szül és pusztítja környezetét. A bizalom és engedelmesség helyére az engedetlenség kerül. Az ember az önkiteljesedés útjára lép. Rejtőzködik Isten előtt.

A teremtmény hátat fordít Istenének. Az ember bűne az egész teremtettséget is pusztulásba taszította. A bűn és halál uralkodik. A bűn nem valami kozmikus, emberen túli hatalom, mert akkor az elháríthatatlan sors lenne, s bűneinkért nem lennénk felelősek. Egy ember által jött be a bűn. Az U. T. soha nem beszél öröklött bűnről. De a bűnben egységesnek látja az embert. (Rm 1,25)

Nem lehet elrejtőzni Isten előtt. Isten számon kér. „Aki felismeri saját bűnét, az meglátja saját felelősségének nagyságát. Nekünk nem a gonosz természetünkről kell vitatkozni, hanem Isten kegyelméről kell tanulni. Nem azt kérdezzük, hogyan kerültünk a bűnös földre, hanem azt, hogyan állhatunk majd meg a számonkérő Isten előtt.” (Luther)

A bűn büntetése a szenvedés, eredménytelen munka és a halál. A halál több és más, mint a klinikai halál. A fizikai múlandóság csak egy része a halálnak. A végtelen idejű földi élet még nem lenne örökélet.

A bűn következménye a betegség, szenvedés, könny, fáradtság, háborúk stb.

Isten nem mond le teremtményéről. Hangzik az ősevangélium. Az új Ádámról. Akiben új emberiség kezdődik majd. — S mi már ebben az újban élünk! Ádám a bűn befolyása alatt olyan akart lenni, mint az Isten. Jézus megüresítette magát és hozzánk hasonló lett, hogy mi újra Isten gyermekei lehessünk. A bűn ne uralkodjék rajtunk és világunkban! Rm 3,12.

A széttört közösség

1Móz 4,1—16

Ez a történet azt mutatja meg, hová vezet az ember útja, ha távol kerül Istentől.

Megrendült az ember bizalma Istenben, — erről beszéltünk az előző alkalommal, — bizalmatlanná lett testvére iránt is. Ez a bizalmatlanság a testvéri közösség rombolásához, az élet kioltásához vezetett.

Isten szeretetét nem vonta meg az embertől. Istentől kapott mandátum alapján Évának fiai születnek. Kaint és Ábelt örömmel és fájdalommal szülte. Kain megölte testvérét. Ami itt történik az a világtörténelem előjátéka. Elszabadult a pokol? Nem, az emberi bűn és gonoszság szabadult el. Testvérgyilkosság történik. Kain lelkületét ott látjuk a háborúkban, gyilkosságokban, erőszakosságokban. Franciaországban 400 beburotott filmben egy év alatt 1858 gyilkosság fordult elő.

4—5. Miért tekintett Isten Ábelra és áldozatára, s Kainra nem? Mert Kain istentelen volt? Nem volt Kain istentelen, áldozatot mutat be Istennek. Istennel szemben nem is közömbös. A történet nem szól arról, „miért tetszett így Istennek.” Istennek nem kell magyarázatot adni tetteiről! „Kain, elviseled ha testvéred kitüntetésben részesül, kedveltebb? Elviseled, ha háttérbe szorulsz?” Már a kisgyermek szívében is ott van a gyűlölet, indulat, a testvérnek ártani készség. Ha Isten valakit előnyben részesít is, nem jelenti azt, hogy a másikat elfeledi. Kain haragra gyulladt!

6—7. Kain háttérbe szorult, de Isten nem vetette el. Ha megkeseredés nélkül elviseli a háttérbe szorítást, megtapasztalta volna minden bizonytalansággal, hogy nem feledkezett el róla az Isten.

15. vers. Kaint „nem írta le” az Isten! A jel Kainon nem a gyilkosokra süített bélyeg, — ahogyan azt gyakran gondolják. Ez a jel őrzi és védi Kaint! Hontalanságában sem elfeledett, elveszett, Istentől elhagyott. — Nagypénteken megismétlődik Kain és Ábel története. Krisztus vére „jobbat beszél” mint az Ábel vére. A kereszt jele az élet és üdvösség jelévé lett az emberiség számára.

Ne színezzük ki a történetet. Beszédes és eleven elbeszélés az. A gyermekek is megértik.

1. Egy család, s a meg nem érdemelt boldogság.

Ádámot és Évát kiűzte Isten a vele való közösségből. Elvesztették otthonukat. Mi történik most velük? Követi őket a boldogtalanság? Nehéz munka, betegség és kínos halál lesz az osztályrészük? Soha nem lesz mosolyuk és örömük?

Isten szeretetét nem vonta el az embertől. Éva gyermekeknek ajándékoz életet. Édesanya lett. Mindketten megérették: Isten nem feledkezett meg róluk.

2. A két testvér áldozata.

Megnőttek a gyermekek. Férfiak lettek, mint az apjuk. Ábel legeltette nyáját, Kain földművelőként dolgozott. Munkájuk gyümölcséből, halájuk kifejezéseként Istennek áldozatot mutatnak be.

„Az én áldozatomra nem tekint kedvesen az Isten”, — érzi Kain. Félelmetes harag és irigység támad szívében testvére iránt.

A gyilkos indulat az irigységgel indul el Kain szívében. Egyéni életünkbe is így tör be az életrontó hatalom. Ez vezet haraghoz szülők és gyermekek között. Indít el háborúkat.

Az irigységből születik az önzés, az „én-lelkűség”.

Nem a sátán lesz embergyilkos, hanem a sátánivá aljasodott ember.

Kain és Ábel különböző foglalkozású emberek voltak, Isten mégis azt akarta, hogy békességben éljenek egymással. S Isten oltáránál születik meg a harag, s a testvérből gyilkos lesz.

3. Uralkodjál a bűn felett!

Isten figyelmezteti Kaint. Uralkodhatsz a vétek felett, amely reád les! Ezzel Isten a bűn elleni harcra hívja fel Kaint. Óvatos légy! Ne tégy testvéred ellen valami rosszat! Az ember szívében mint valami ragadozó állat leselkedik a bűn. Kain nem hallgatott Istenre. Önmagára, indulataira, gonosz szívére hallgatott. Úrrá lett rajta a bűn.

4. *Nem lehet felelőtlenül élni! Nem lehet felelőtlenül cselekedni.* Isten számon kér. Kaint is számon kérte: „Hol van a te testvéred?” S a történelemben újra, meg újra elhangzott az ember felelete: Órizője vagyok az én testvéremnek? A testvér könnyre és kiontott vére vádol. — Talán minket is vádol. Mert nem csak fégyverrel lehet ölni. Ől a szó. Egy tekintet. Fájó, vérző sebeket üt szülők és ismerősök szívében a közönyünk. Szeretlenségünk. Isten ma is megkérdez minket is: Hol van a te testvéred? Akire irigy vagy és akit szeretetlenül taszítasz félre.

A televízióban látunk puffadt hasú gyermekeket. Nekik nincs belevő falatjuk. Bomba zúzta házakat hoz elének a képernyő. Gyermekeket, akiknek megperzselte arcát a napalmbomba lángja. Kain, hol van a te testvéred? Nagymama, akit még karácsonykor sem látogattak meg gyermekei, unokái. Vérzik a szíve. Meghallja valaki Isten kérdését? Kain, hol van a te testvéred?

5. A megjelölt Kain.

Nem azért, hogy mindenki leköpje, megvesse és megölje. Ahogyan megmagyarázhatatlan, miért nézett kegyelmesen Isten Abel áldozatára, úgy érthetetlen, miért nem mond halálos ítéletet Kainra. Megjelöli, mint hozzá tartozót.

Isten megjelöli Kaint, s ez lesz számára a védelmi-jel. Róla nem feledkezett el az Isten. Bűne ellenére sem (1Móz 4,7/b).

Ítélt és kegyelmes Isten

(Az özönvíz)

Mivel két, eredetileg különböző tudósítást tartalmaz a Szentírás az özönvízről, tanításuknál a következő egységet mondjuk el, vagy olvassuk fel: 1Móz 6,1—8; 7,1—5; 7,16/b; 23; 8,1/b; 2,8—12; 13/b; 15—22; 9,8—9; 12—13.

Történeti tény a vízözön? Biblián kívüli ősi elbeszélések szólnak róla. A Szentírás nem történeti tudósítást ad. (Egyszerre nőnnének akkor a kérdések: Hogyan lehetett egy 150 méter hosszú, 25 méter széles és 15 méter magas bárkába minden élőlényt elhelyezni stb?) Arról ad itt az ige tudósítást, hogy az Isten közösségéből kiszakadt ember bűne mint lavina nőtt a világban. Isten jó rendjét (házasság, hivatás, istentisztelet) megzavarta és szétrombolta a bűn. Isten jó rendjét a kaosz váltotta fel. A katasztrófa nem csupán az ember- és állatvilágot sújtotta, hanem a Mindenséget. Amiről itt szó van az nem csak megtörtént egykori esemény, hanem történés. Arról beszél: A bűn, az Istentől elszakadás következménye az élet pusztulása.

Isten szeretetének az örök jele, s az ember bűnére adott felelete nemcsak az ítélet, hanem az, hogy „gondolt Noéra”. Isten szeretete nélkül a világ elveszett világ lenne. Ez sem valami „történelmi objektív igazság”, hanem a hit kijelentése. Isten akkor sem, ma sem bűneink szerint cselekszik velünk. Irgalmas szeretete és jósága fog minket körül ítéletében is.

Noéval a hit története kezdődik el. Isten őriző szeretetével fordul

Noéhez. Nem azért, mert ő bűntelen, hanem azért, mert kijelentett és megjelentett igéjét komolyan veszi.

Ez által lesz Noé a hitben járó ember ösképévé. (Zsid 11,7)

A Jézus Krisztusban adott Újszövetségben teljesedett be Isten üdvözítő ígérete és terve.

A bűnnek valósága egész életünket átjárja. Kicsikét és nagyokét. A kis Jóska, talán 3 éves lehetett, építőkockával játszadozott. Mellette valamivel idősebb nővére a baba haját fésülte. Egyszerre felugrott Jóska, toporzékolva ragadta meg nővére kis babájának a ruháját: „Nekem kell a baba”, — ordította. „Nem kapod meg”, — így a kislány. Jóska nemcsak a baba ruháját tépte, hanem nővére haját is. — Ez a bűn és gonoszság hatalma. — Az édesanya csinált rendet a veszekedők között.

Isten a vele való közösségre teremtette az embert. Az ember elfordult Istentől. Szabad és független akart lenni. A szabadság helyett bűnnek, indulatainak foglya lett. Átértékelt mindent. A gonoszt jónak, a jót rossznak mondta. Ennek az alapján születtek meg ilyen mondatok: „Mindenkinek önmagának a felebarátja”, „a farkasokkal együtt kell üvölni”, „nekem is jogom van az élethez”. A zsuroriság takarékosági erénnyé lett, a hazugság füllentéssé finomult.

Az Istennel beszédes viszonyban élő ember megvetette az Isten szavát. Mi mindig örömmel hallgatjuk Isten igéjét? Engedelmeskedünk neki? Milyen gyakran csapjuk be szüleinket és barátainkat! Milyen gyakran csak magunkra gondolunk és szeretetlenek vagyunk a játszótérn vagy az iskolában, rokonok és ismerősök között.

Környező világunkban láthatjuk a bűn hatalmát. Pokollá tesszük egymás életét. Piszkos háborúk tombolnak földünkön. Azzal vigasztaljuk álszentül magunkat, a géppisztolygolyók és a napalm bombák még nem a mindent megsemmisítő atombombák. Évente milliók halnak meg éhen. Ez a bűn. Az ember bűne.

Ítélet előtt és kegyelem alatt. Isten félelmetes és igazságos Isten. De kegyelmes és irgalmas Isten is! Isten tudja, hogy az ember szíve gonosz ifjúságától fogva.

Isten békességének szövetségével ajándékozta meg az embert. Itt van először szó arról a szövetségről, amellyel Isten ajándékozta meg az embert. A szövetség két ember közötti viszonyt határozza meg. De a szövetség csak az egyik oldalról is kiindulhat, anélkül, hogy a másik fél annak tartalmával egyetértene. Így van ez akkor, amikor Isten köt szövetséget az emberekkel. Isten megígéri, hogy az ítéletben is megtartja Noét.

Ebben a szövetségben Isten szeretete az emberiséghez fordul, minden emberhez, aki bűnének és gyengeségének az áldozata. Az ember nem tudta megtartani Isten szövetségét. Istennek nem engedelmeskedett. Isten maga a megváltó és megmentő. Isten hozza létre az újszövetséget az emberrel. Megbocsát neki. S mindezt szabad szeretetével cselekszi. A szövetség az örömhír. Isten újat kezd az emberekkel! Velünk is. Az új teremtés Isten megváltott teremtettsége. Mert Isten kegyelmes Isten azért olvastuk: 1Móz 8,1. Ezzel kezdődött a kaosz vége. A teljes reménytelenségben Isten az új kezdet lehetőségét tárja fel. A halál fölött győzött az Élet. A kaosznak egyszer és mindenkorra vége! Új kezdetre adott parancsot az Isten! Mi Isten ígéretéből és ígérete által élünk. Isten nem pusztítja el a földet többé az ember bűne miatt. Ezért ajándékozta meg az embert Isten napról napra mindazzal, amire szüksége van. Mi ezt természetesnek vesszük. Természetes, hogy egészségesek vagyunk, és bő-

ségesen van mit ennünk. Természetesnek tartjuk a nap ragyogását, a szel-
lő zúgását, a vetést érlelő esőt. Mindez Isten szeretetének és szövetségi
hűségének az ajándéka.

Ha megpróbál, ha büntet, ha megítél is, nem mond le rólunk.

Engedelmeskedni Istennek, ezt jelenti: hitben élni. Élni Isten szava
által, Isten szavából. Cselekedni akarátát (Jer 32,40/a).

Emberi gőg és nagyravágyás

1Móz 11,1—9

A történet üzenete: Isten ígéje az emberi gőgről, nagyravágyásról ta-
núsodik, s elmondja azt, hogyan válaszol Isten arra.

A textus megértéséhez:

Amiről itt szó van, az konkrét valóság, amit hit nélkül is látunk. Va-
lóság, hogy népek és nemzetek élnek. A népek és nemzetek nem értik
meg egymást. S nem csak azért nem, mert nem azonos a nyelvük.

1Móz 3. Az egyén bűnét tárta elénk.

1Móz 11-ben az emberiség bűne bontakozik ki előttünk.

1. Az elbeszélés a népek és nemzetek keletkezésére ad magyarázatot.
— S ugyanakkor a kollektív egoizmusra, a nacionalizmusra is fényt der-
rít. Arra a nemzeti gőgre, amely magát magasabbrendűnek, másokat ala-
acsonyabbrendűnek tart. (Természetesen nincs itt szó a jogos és legális
nemzeti büszkeség elítéléséről!) A történet a fiatal népek optimista igye-
kezetét tükrözi, s ugyanakkor titkos félelemre is fényt vet.

2. Eredetileg ez a történet önálló volt. A bibliai őstörténettel nincs
szerves összefüggésben. 1Móz 10-ben már előttünk állnak a népek, sőt
Bábelről is említés történik (10,10). Mégis igen jelentős helyet foglal el
a történet: *összekapcsolja az őstörténetet és az üdvtörténetet*. Felvetődik
a kérdés: Isten elveszti az embert bűne és ellene való lázadása miatt?
A 12. fejezettel, Ábrahám történetével, — amelyik azután Jézusra mutat
előre, — Isten irgalmas felelete bontakozik ki.

3. Óriás, titán akar lenni az ember! A tervezett város nagyságát és
hatalmát kell hogy dokumentálja. A toronynak a mennyet és a földet kell
összekötni. (Olyan legyen, mint maga az Isten!)

A tudás birtokosa, az ember kibontakoztatja képességét. Találékony-
sága, felfedezőképesége, leleményessége nagyságát tükrözik. (Téglaege-
tés.) — Elhibázott dolog lenne, ha azt mondanánk a gyermekeknek, hogy
a Szentírás a technika, a tudás, a kutatás, a tudomány ellen van! Sőt,
itt éppen az domborodik ki, hogy az ember képes a kultúrparancsot
végrehajtani. (1 Móz 1,26,28) Úrutazásai is hozzá tartoznak az isteni
parancshoz: Hajtsátok uralmatok alá... Ki tudja, mennyi jó származik
majd az úrkutatásból?! Ugyanakkor minden önistenítéstől óv ma minket
is ez az ige. Az emberi gőg, elbizakodottság, hybridiz az, amit a történet
elmond és megítél. Az emberiség, — az ember, — állandó törekvése,
hogy nevet szerezzen önmagának, mindig dicsőbbé, s nagyobbá legyen.
(Néró felgyújtja Rómát, hogy híressé legyen. Egy Herosztrátesz nevű
ember felgyújtotta a híres Artemis-templomot. Mikor megkérdezték,
miért tette, azt válaszolta: „Mert halhatatlan akarok lenni”. Nagy Sán-
dor, Hitler, s velük együtt népeik minden nép felett uralkodók akartak
lenni!)

4. Irónikus az 5. vers. Az Istennek *le kell szállni*, hogy megnézhesse
az emberi „óriási, egetverő, gigantikus alkotását.” Nem szabad viszont
arra gondolni, hogy Isten azért zavarja össze nyelvüket, mert fél attól,
hogy valóban Istenné lesz, s az isteni hatalom kerül veszélybe. (A 6—7.

vers nem erről szól.) Ezek a versek sokkal inkább Isten *aggódó, féltő szeretetét tükrözik*. Ha nem Isten avatkozik közbe, akkor az embert titánikus vágyai az önmegsemmisülésbe vezetik. Ma is aggodalmat kelt, hogy az ember az önmegsemmisítésnek atombombáit felhalmozta. Képes arra, hogy egész lakott földünket élettelené és lakatlanná tegye. Ha az életet meg akarjuk tartani a földön, nem tehetjük azt, amit tenni képesek vagyunk! Gondoljunk arra, hogy Leonardo da Vinci, egy tenger-alattjárójának tervét megsemmisítette, mert világossá vált előtte, hogy azok használata a háborúban milyen sok emberi életet semmisíthetnének meg.

Mutassunk rá arra, hogy nem az a baj, hogy az ember minden eddigi tudása és ismerete határán túl akar jutni, hanem akkor van baj, ha alkotásaival önmagát a halál és megsemmisülés szélére sodorja.

Bevezetés. Egy tanulmányt olvastam, amelynek ez volt a címe: A világmindenség meghódításának korában élünk. — Mire gondolunk, amikor ezt halljuk? A világűrrepülésekre, a Holdra szállásra. Azután ha tovább gondolkodunk, feltesszük a kérdést: Mekkora is az a világűr, amelyet mi meghódítani akarunk? A táblán, vagy csomagolópapíron kis rajzot készíthetünk. 1 cm nagyságú kört rajzolunk. Ez a föld. 38 cm-rel távolabb egy kisebb kört rajzolunk. A földtől ilyen messze van a Hold. Milyen távolra kellene a Napot rajzolni? 150 méter távolságra egy 1,5 méter átmérőjű körrel lehetne jelezni. Hat kilométer távolságba rajzolhatnánk fel a Plutót. S milyen messze kellene felrajzolni a hozzánk legközelebb álló önfényű csillagot, amely maga világít mint a Nap? 40 000 km messzire. (Ekkora a föld kerülete.) És a többi, távoli csillagok? S milyen messze mentünk el hódító utunkon? 38 cm messzeségbe! Még nagyon szerényen szólhatunk csak a világmindenség meghódításáról. Igen, valamennyien csodáljuk, amit korunkban a tudósok, úrkutatók elértek, de mi továbbra is kicsi emberek vagyunk. Istentől megszabott határaink közé szorítottak.

Amire az emberi bölcsesség képes. Az ősidőkben Keletről népvándorlás indult. Senki nem tudja, honnan jött ez a népvándorlás. Letelepdedtek, mert szántóföldet, vizet és széles folyókat találtak Sinear földjén.

Ha itt akarunk maradni, akkor házakat kell építeni. De honnan veszünk ahhoz téglát? Ha nincs természetes kő, majd csinálunk magunk! A forró napon téglát vetettek, s a nap hősege szilárdá égette azt. S még szilárdabb téglát készítettek, amikor kemencékben égették azt ki. Mivel lehet összekötni, — mint a mai cementtel, — ezeket a téglákat, — vetődött fel a kérdés. A szurokból habarcs készült. Azután nőttek a házak.

Amit az emberi gőg készített.

Együtt kell maradnunk! Tornyt kell építeni, amelyik a felhőket karcolja és a mennyig ér! Meghódítjuk a mennyet! Utat készítünk az Istenhez.

Amit Isten tesz — aggódó szeretettel.

Letekint, hogy mit tesz az ember, az „óriás”.

Nem értik meg egymást. Isten összezavarta a nyelvüket. Isten nem engedi, hogy az ember tudásával saját létét veszélyeztesse. Isten ma is munkálkodik azért, hogy ezen a földön a szép természet, s az emberi életet meg ne semmisítse az emberi tudás, hatalomvágy, elbizakodottság és gőg.

Jézus Krisztusban, a Szentlélek által Isten egyesíti az embereket, s munkálja az emberiség egységét. Azt a közösséget, ahol minden tudás és ismeret az emberiség boldogságát, javát és életét szolgálja.

Dr. Nagy István

Az igehirdető műhelye

HÚSVÉT UTÁN 4. VASÁRNAP

János 16,5—15

Az enyéből merít,

mondta Jézus búcsúbeszédében a Szentlélekről, és ezzel önmagát a kijelentés kiapadhatatlan forrásának mondja. Ezen a vasárnapon sokat kell merítenünk nekünk is az Élő Vízből. Egyrészt azért, mert ez a vasárnap nagy ünnepeink után és előtt foglal helyet. Másrészt azért, mert magyarországi egyházunk évtizedek óta várja ezt a vasárnapot, melynek az idén nemcsak a neve Cantate, hanem jeles küldetése is az, hogy szolgálatba állítsa az új énekeskönyvet. Hogy a „régirész”-ből, „új rész”-ből és „toldalék”-ből álló szükségmegoldás helyett végre újra énekeskönyve legyen egyházunknak. Örömmünnepeinkön merítsünk hát minél többet mai igéinkből, mindenekelőtt annak exegéziséből.

Már Péterrel (13,36) és a többi tanítvánnyal (14,5) való beszélgetésből kitűnt, hogy nem tudják, hova készül Jézus. A „hová”-ra csak az ismeri a választ, aki tudja, hogy „honnan” jött Jézus. A mennyek országa el van rejtve a szemünk és eszünk elől. Jézust elvesztik szem elől, a megpróbáltatások pedig megrohanják a tanítványokat, akiknek a szíve megtelik szomorúsággal, elkeseredéssel. Textusunk kulcsszava a „paraklétosz”, jelentése: segítő, vigasztaló, szószóló. Energiahordozó, akiből sohasem fogy ki az erő. Azért nem fogy ki, mert a „pártfogó” mindig Jézusból merít.

A 8. versből nehéz jól megragadni a Lélek munkáját. Elengchein = Luther: strafen, Károli: megfedd, Kiss S. Újszöv szótár: rábizonyítani, bebizonyítani, Luther rev.: die Augen auf tun, Karner: utasítja a világot, francia: meggyőzi. Az eredeti kifejezés mindenképpen azt hirdeti meg, hogy a Szentlélek ereje a világban a bűnöst megtérésre vezeti. A világot nem megvetni, hanem Jézussal szeretni és meggyőzni kell. A 12—15. versek nem ütével valamilyen átláthatatlan, titkos területre. A most és majd feszültségében is tudnunk kell, hogy „to pneuma tész alétheiasz” áll igénkben, hogy a valóság józan talaján maradjunk. A Paraklétosz se nem kiegészítője, se nem helyettesítője Jézusnak, hanem Jézusból merít és Vele ajándékozza meg a népet.

1. A Szentlélek Jézusból merít, amikor HITVALLÁSSAL erősíti népet. Amikor a hitvallás még csak annyi volt, hogy „Jézus a Krisztus”, vagy „Jézus Krisztus Úr” — akkor is arra adatott, hogy Jézus népének tartást adjon. Igénkben Jézus rajzolja meg útját és annak eseményeit, hogy erősítse övét, amikor a világban szorongattatnak, szívükben pedig szomorkodnak. Itt már kirajzolódik szinte a teljes második hitágazat és részben a harmadik is a Szentlélek munkájáról. A második és harmadik hitágazat elválaszthatatlanul egybefonódik azáltal, hogy a megfeszített, feltámadott Jézusnak kell mennybe mennie ahhoz, hogy elküldje hozzánk a Szentlelket. De a Paraklétosznak kell eljönnie ahhoz, hogy Jézus nevében megítélje a teremtett világot. A Lélek három objektív állítást szeg le, melyek érvénye független attól, hogy elfogadják-e, vagy sem.

a) Isten szeretete Jézusban jelent meg a világban és az *a bűn*, ha szeretetét hitetlenül elutasítjuk.

b) Az *igazság* az, hogy a feltámadott, élő Jézus az Atyához megy.

c) Az *ítélet* nem a keresztfeszítetten, hanem a világ fejedelmén ment végbe és azért annak nincs se hatalma, se jövője már. Ezzel a Lélek Krisztust a történelem urává proklamálja. Sok nagy név és esemény próbálta Őt letaszítani. Ezek elenyésztek, de Jézus és az evangélium ügye megmaradt és megmarad. A hitvallást nem azért kaptuk, hogy „mondjuk”, nem is ezért, hogy elbújjunk mögéje, hanem azért, hogy tudjuk, kinek hiszünk: Jézus Krisztusban, aki úgy szeret, hogy önmagát adta érettünk. Amikor a hitvallás így merít Jézusból, akkor ad tartást és erőt nekünk akár élünk, akár halunk.

2. A Szentlélek Jézusból merít, amikor ÉNEKRE buzdít minket. Mert ahol a Szentlélek, ott hitvallás van, és ahol hitvallás van, ott ének is van. Az ének dallamba foglalt hitvallás. Mai ígénk minden sorára tudnánk éneket választani Énekeskönyvünkéből. Olyat is, mely a tanítványi szomorúságról szól, olyat is, mely Jézusnak a halálba meneteléről, feltámadásáról és mennybemeneteléről szól. Olyat is, mely a Szentlélekről szól és olyat is, melyben az ítélet kemény szava szólal meg. Talál-nánk éneket, mely azt az országot magasztalja, ahova Jézus ment, hogy helyet készítsen az őt szeretőknek.

Énekeinkkel is ki lehetne fejezni ígénk üzenetét, melyben Jézus szívünkre helyezi: „Jobb nektek, ha én elmegyek.” Pedig éppen emiatt az elmenetele miatt van minden bánatunk, kishitűségünk, félelmünk és rövidre zárt reménységünk. Mégis tudjuk, úgy van jól, hogy ez a feszültség csak Jézus újraeljövetelével oldódik fel. Úgy van jól, hogy nincsen más jelünk és fogódzónk, csak a keresztt és Jézus nyitott sírja. Ezért éppen a Golgotára és húsvétára tekintő énekeinkben dobog az evangélium szívverése.

Jézusból merít a Szentlélek a vigasztalásban is. Azzal vigasztal, amit Jézus érettünk tett. Legyen vigasztalása valóságos, tartós akár istentiszteleten, akár otthon énekeljük békességet sugárzó énekeinket.

A Szentlélek görög neve: paraklétosz, azt jelenti, hogy segítség. Legyen ez a vasárnap hálaadás napja is minden énekért, melyben Urunk segítségét kaptuk.

Az ének nem csodagyógyszer, melyet csak alkalmazni kell. Mivel a Szentlélek fakasztja, azért ott fejt ki erejét, ahol éhezik és szomjaznak Jézust és kérik, sürgetik: Jövel Szentlélek Uristen. Az ének mindig az ilyen kolduló szegényekben válik hatalommá és gazdagsággá.

Mai ígénk sok üdvtörténeti eseményt fog át. Egységet képez Jézus halálbamenetele és mennybemenetele, a Lélek kitöltése és minden munkája. Ez a szoros egység nagyszerűen van adva az énekeskönyvben is. Aki Jézus születéséről énekel, kell hogy énekeljen a keresztről, húsvétról és a Jézus által elkészített örök-életéről. Az ítélet nagy napjáról éppen úgy, mint bármely szürke hétköznap reggelének, vagy estéjének énekével.

Ígénk üdvtörténeti eseményei a világban játszódtak le. Éppen azért, mert Isten szeretete a világot és most is szereti a világot, a rajta levő életet, a földet benépesítő embereket. Sok énekünk erre a felelős ember-szeretetre mozgósít. Ma, amikor világszerte annyi ok van sóhajtozásra, gondterhelt nyögésre, a Szentlélek énekre biztatja egyházunkat. Zengjük a régit és tanuljuk az újat és legyünk biztosak abban, hogy ahol Jézussal énekelnek, ott Jézussal örülnek is, bátrak is és az ő békessége megőrzi szívünket.

3. A Szentlélek Jézusból merít, amikor REMÉNYSÉGGEL táplál. A keresztyén reménységből alig látható valami. Nemcsak azért, mert mint pl. az üdvösséget szem nem láthatja, fül nem hallhatja, ész el nem gondolhatja, hanem azért is, mert igénkben Jézus maga mondta a 12—15 verseket. Így is történt. Alig egy hónap múlva, Pünkösdkor a Szentlélek soha ki nem fogyó reménységgel töltötte meg a Jézustkövetőket. Évtizedekkel később Isten szent Lelke az apostoli leveleket használta fel új kijelentések szöcsévéül. Gondoljunk arra is, hogy a későn keletkezett Jelenések könyvében milyen erőforrásra lertek az üldözött keresztyén gyülekezetek. De a Szentlélek sohasem hozott a világra új megváltást, új evangéliumot, hanem mindig Jézus Krisztusból merítette a reménység új üzenetét. Azóta is így merít a Szentlélek Jézusból és friss és megújuló reménységgel táplálja népét. Isten a tudója annak, hogy az idők folyamán milyen állomásai voltak a keresztyén reménységnek, de néhányat nekünk is számon kell tartanunk: Pünkösöd — Pál — Augustinus — Assiszi Ferenc — Luther — Blumhard — Bodelschwingh — Martin Luther King — Schweizer Albert. E folyamatnak tovább kell ömlenie. A Lélek ma is el akar vezetni a teljes igazságra. Mindig úgy, hogy Jézust dicsóíti, belőle merít, az ő igéjét világitja meg mindig eligazítóbban. Mert Isten a „ma” Istene, mert Jézus él! Ezért az ő népe nem azon nyüglődik, hogy milyen nagy még ma is az istentelenség a világon, hanem arra törekszik, hogy Jézusból merített reménységgel őrizze a világ békéjét, tartsa össze a széjjel váltak kezét, óvja meg a szegény és megalázott fajok emberi méltóságát és a mindennapi kenyeret juttassa el az élet peremén tengődőkhez. Amikor egyházi és világi konferenciákon és csendes, nem nyilvánosság előtt zajló együttléteken mind-ezért tusakodnak a világon, számolhatunk azzal, hogy a Szentlélek ma is Jézusból meríti a reménységet jó szolgálatukhoz. Mert Jézus ma is sokkal gazdagabb, mint ahogy azt gondoljuk, vagy hisszük. Így, Jézusból az élő Urunkból merítve szabad és kell is nekünk már jó előre izelgetnünk és terjesztenünk a Lutheránus Világszövetség közelgő Budapesti Nagygyűlésének jelszavát: KRISZTUSBAN REMÉNYSÉGGEL A VILÁGÉRT. A Szentlélek ezzel a reményt hirdető üzenettel is vigyáznunk akarja a világot.

Józsa Márton

HÚSVÉT UTÁN 5. VASÁRNAP

Jn 16,23/b—27(28—30)

„Műhely-forgácsok”

Az imádság nemcsak az egyház életformái közé tartozik, hanem életfunkciója és az Isten felé történő megmozdulás jele. Együttal nyomatékosan hangsúlyoznunk kell, hogy a Paraklétozsz elküldése által az imádság is egy eddig nem levő, új dimenzióba érkezett. Ezt az új, a Szentlélek korszakának megfelelő imádság dimenzióját textusunk mint Jézus nevében mondott imádságot jelöli. Mivel a Lélek a gyülekezetben Krisztus tartós jelenléte és munkálkodó ereje, ezért a „Jézus nevében” kifejezés nem jelent mást, mint ami a samáriai asszonyal való beszélgetés során (Jn 4,23) jut kifejezésre, hogy ti. Isten imádása „lélekben és igazságban” történik, mert az Isten Lélek. A Jézus nevében mondott imádság nincs kötve valamely formula használatához, nem korlátozható a „belső

kamrára”, sem a szív szónélküli sóhajára, sem mereven formált liturgikus imádsághoz. Ott válik hatékonyvá, ahol emberek Krisztus életébe engedik magukat bekapcsolni és imádságukkal szinte Krisztus útjának foganatosítói, végrehajtói (Wilhelm Stählin).

Ilyen imádságnak *konkrét ígéretei* vannak. Az ebben végbemenő Isten-felé-fordulás nem az Ismeretlen és örökké Távoli utáni csillapíthatatlan vágyból fakad, hanem magában foglalja az Atya megismerésének örömet. Ez abból ered, hogy „a tanítvány számára az Atya ígéje és a róla szóló híradás nem lesz többé rejtvény, hanem szemtől-szembe látás” (Kärner Károly). Jézus nem hasonlatban, képszerűen, „képes beszédben” (paroimia), hanem nyíltan hoz hírt az Atyáról.

A Jézus nevében mondott imádság magában hordozza a meghallgat-tatás bizonyosságát (23. és 24. vers), mert nem a kételkedő, hanem biza-lommal teli szívből fakad. — Figyelemreméltó, hogy a 27. v-ben a „hinni” és „szeretni” szavak nemcsak a legszorosabb szomszédságban vannak, hanem mindkettő perfektumban áll, ami végleges és tartós új status elnyerését tükrözi. Ide kell hoznunk azt, amit Pál apostol Rm 8-ban az imádkozó ember szívében munkálkodó Lélek valóságáról ír, hogy lássuk: a Jézus nevében mondott imádságnál tulajdonképpen nem az imádkozó ember, hanem Krisztus maga, vagy ami ugyanazt jelenti a Lélek az imádság alánya. Így az imádság nem kegyes teljesítmény, ha-nem ajándék. Nem külső kényszer, hanem belső szükségyszerűség. Nem kell, hanem szabad, mert Jézus nevében történik. Ez a legdöntőbb, amit Jn evangéliuma az imádságról ír.

Igehirdetés

Ha az egyház életfunkciói között keresgél valaki és nem találja meg az összekulcsolt kezű, imádkozó gyülekezetet és benne az egyes tanít-ványt, ne tévessen meg senkit az ilyenfajta hamis információ: „Nem jellemző a gyülekezetre az imádság.” Hát akkor mi jellemző rá, miről ismerhető meg, ha nem arról, hogy nem mozdulatlan „tömeg”, hanem élő közösség és Isten felé „lépéseket” tett, megmozdult, kapcsolatot tart fenn Vele. Az Isten felé történt megmozdulásnak láthatatlan „kábele” az imádságot jelzi, hogy azon keresztül van meg a kapcsolat. De minden kapcsolat létesítésénél döntő fontosságú, hogy az miként indul, és milyen indíték a mérvadó, amely mintegy „garantálja” a kapcsolat élet-képességét. Az imádság születésénél, Isten felé történő megmozdulá-sunknál leglényegesebb, hogy kire hivatkozunk, kinek a nevében mondjuk.

A Jézus nevében mondott imádság

Nyilvánvaló, hogy Jézus tanítványait erre kívánta biztatni és ezért olvassuk textusunkban háromszor is: „az én nevemben”. Félreérténénk azonban, ha az imádkozás „hatékonyságát” attól váránk, hogy Jézus nevére formálisan hivatkozunk. János evangéliuma összefüggésében nem egyszerűen az imádság megerősítéséről és hitelesítéséről van szó Jézus nevére való kifejezett hivatkozás révén. Arról sincs szó, hogy ezáltal úgy tudunk imádkozni, mint Jézus. Mélyebb gyökerei vannak.

1. *Krisztussal való élő kapcsolatból születik és él állandóan*, amit itt Jézus nevében mondunk. Ez azt jelenti, hogy Jézus nevében nem azért imádkozom csupán, mert ez hagyományosan „biblikus”, mert ez szép

formája az egyház liturgiájának, avagy, mert Jézus neve a leghatásosabb „hivatkozási” név. Arról van szó, hogy Jézus, akinek nevében imádkozom „kilépett” a Bibliából hozzám jött az ige által, közösségre lépett velem, bűneimet megbocsátotta, új szívvel ajándékozott meg. Ezért az istentiszteleti liturgiában a Jézus nevében mondott Miatyánk nem egy közösségi szellem formális megnyilatkozása, hanem abból a hitbéli tapasztalatból fakad, hogy tudom kicsoda Krisztus számomra és azok számára, akikkel együtt az Ő nevében imádkozom.

Krisztussal való találkozásnak csodálatos napja kell, hogy elérkezzék hozzánk, felragyogjon nekünk, mert csak *így merünk nevében* imádkozni. A Szentlélek munkája bennünk, aki mint Pártfogó áll mellénk és azzal bátorít, hogy rámutat az értünk meghalt és feltámadott, élő Úr Krisztusra, aki mint Urunk is szolgál: megtöretett testével, kiontott vérével az úrvacsorában, a hirdetett és olvasható igével, a szeretet cselekedeteivel. Így bocsánatot nyert gyermekekként felszabadulunk, hogy Jézus nevében bátran merjünk imádkozni. Ebben a Szentlélek is mellénk áll, pártunkat fogja, hogy bátorságunk legyen Istent így szólítani: **Atyánk!**

2. Jelenti a szabad út biztosítását az Atyához embermentésre.

Vannak megkülönböztetett jelzésekkel felszerelt gépjárművek, melyeknek szabad utat kell biztosítani minden körülmények között. A rendfenntartás, az életmentés nevében viselik a jelzéseket és ezeket használva szabad az útjuk. — Imádságunk az életmentő Jézus nevében történik és ezért minden imádság azzá válik. Visszük a másik embert Jézus nevében az Atya felé és elé, hogy meggyógyuljon bűneiből, hogy megszabaduljon a halálos sebekből. Vittünk már így másokat imádságban? Tudjuk, hogy számtalan akadály van ennek. Ezt csak az tudja, aki komolyan megpróbálta. Gyermekeket vinni Isten elé ismételtén, ha kell százszor is, mint beteg gyermekét naponta orvoshoz vivő édesanya; akkor is, ha bényt a tapasztalat: hiába, még mindig a szakadék felé tart és egyre közelebb kerül hozzá fokozott sebességgel. Ne feledkezzél meg arról, hogy az Atya felé vezető út a szakadék előtt keresztes. Emléketessen az, ahogyan vigasztalta Ambrosius püspök Augustinus édesanyját, Monikát: akiért annyit imádkozik anyja, az nem veszhet el. Miért nem élünk jobban a házasságban, a családban az imádság erejével egymásért? Mentő-szeretetünk miért nem „szirénázik” kitartóbban öregjeinkért, testi-lelki válságban lévőkért, stagnáló gyülekezeteinkért, szakadék szélén álló közösségekért, kiutat nem látó magányban összeroppantakért, életuntakért, különféle rabságban szenvedőkért (alkohol, szex, szerzés-mindenáron stb.), rendezett emberi együttélések megvalósulásáért és tartósságáért itthon és szerte ezen a világon? Imádságunk, ha Jézus nevében „szirénázik” szabad utat kap az Atyához!

Erre a szabad útra csak *annak van ígérete, aki valóban Jézus nevében* fordul az Atyához. Megkülönböztetett „jelzése” az ilyen imádságnak: *nem a maga nevében* fordul Istenhez, nem a maga érdemeivel, még az imádságával sem úgy, mint saját teljesítményével, hanem egyedül Jézus nevében. Az út az Atyához *mindig is* Krisztuson keresztül vezet. Nem érkezik hitünk soha az „evolúciónak” olyan fokára, hogy így kiált-hatunk: most már a mi kezünkben van a szabad út biztosítása. Mezítenül jöttünk a világra és koldusként távozzunk, és ha reformátorunk szavaival a földi végállomásnál azt mondjuk: Wir sind Bettler, sic est verum, akkor egészen közel vagyunk már végső szabadulásunk állomásánál, ahol az Atya vár, akihez Jézus által juthatunk, mert Ő az út.

3. A meghallgatás bizonyosságát kapjuk a Jézus nevében mondott könyörgés által. Ezért reménységgel imádkozhatunk Istenhez, mint Atyánkhoz és bármit, vagyis mindent eléje vihetünk, nem kell elrejtelnünk semmit előtte. Krisztus nevében és *Krisztusért* megadja, amit kérünk. Ez nem korlátot állít elénk, melyet nekünk kell lerombolni, vagy átugrani, hogy kitáruljon előttünk az imádság korlátlan perspektívája, hanem azt jelenti, hogy a „Jézus nevében” mondott imádság az a „keskeny út”, melyen eloszlik minden tévelygés az imádság terén és medret ad bizonyosságunknak: Atyám Krisztusért meghallgat! Erre Jézus ünnepelesen garanciát ad szavaival (Bizony, bizony mondom néktek...) meg életével is, melyet a kereszten áldozott értünk. Meghallgatásunk bizonyossága számára ennél hathatósabb garancia nincs!

4. Elérjük a teljes örömet.

a) Benne rejlik a *Krisztusba* vetett hitnek a kérdés nélküli nyíltsága. (23/a) Tele vagyunk kérdésekkel és ezek örömtelenné teszik életünket. „Miért kell ennyit szenvednem? Ki segít végső inségemben? Hogyan vezet utam és mi lesz velem?” Jézus azt mondja, hogy *nem a kérdezőnek, hanem az Őt kérőnek* lesz teljes az öröme. Ezt nem az Őt kételkedően boncolónak adja, hanem aki bizalommal mer kérni, mint gyermek az atyját, hiszen tapasztalatlatta lett az emberré lett Krisztusban, hogy „maga az Atya szeret titeket” (27. v.).

b) A „teljes” és „beteljesült” örömhöz vezet kérésünk meghallgatásának *magától értetődő* bizonyossága. A hívő ember nem azáltal jut el az örömhöz, hogy próbálja valamilyen erőfeszítéssel a kétségkedő emberi szív inségéből előhozni az imádságot, hanem magától (nem önmagától) buggyan ki ajkán a Lélek élesztette legnagyobb bizonyosságot adó megszólítás: Atyám, és így cseng egybe a testvérekből született közösségben a legszebb imádság: Mi Atyánk...

Kössön össze minket a hitben Jézus nevében mondott imádság, a szeretet aranyfona pedig tükrözze a „legszebb szót” testvér, testvérem... (Reményik S.) Az imádkozó kéz a másikat minden gondjából felemelő kéz. Egész embert, megújult szívet kíván, mert korlátokat döntő szolgálat és munka a javából!

Simon János

MENNYBEMENETEL ÜNNEPE

Márk 16,14—20

Az alapigéről

1. Ahhoz a szövegrészhez tartozik, amely nem Márktól való. Erre figyelve ismerhetjük fel szakaszunk sajátos mondanivalóját. Míg az evangélium egészében Jézus ÚR volta rejtve marad, — csak a pogány százados ismeri fel benne Isten Fiát (15, 39), — addig alapigénk két versében is Jézusról mint Úrról hangzik a bizonyásgtétel (19k).

2. Szükszavúan utal olyan eseményekre, amelyek a többi evangéliumban és az ApCsel-ben is szerepelnek. A következő igehelyeket érdemes átolvasni: Mt, 28, 18—20; Lk 24, 50—53; Jn 21, 12.13; ApCsel 1, 4—12; 28, 3—6.

3. A 14. v. az őskeresztyénségnek azt a meggyőződését fejezi ki, hogy az úrvacsorában Jézus valósággal jelen van övéi számára. Jelenléte

megítéltetés, de megbocsátás és új életlehetőség is. Az új életlehetőség pedig a szolgálat lehetősége.

4. A szolgálat területe az egész világ, minden ember. Eszköze az evangélium, amely által a megdicsőült Jézus hatalma lesz nyilvánvalóvá. Ezt a hatalmat Jézus mindenkinek felajánlja, de senkire sem kényszeríti. Jézussal szembeni magatartásának következményét mindenkinek vállalnia kell.

Meditáció

Minden kor keresztyén emberének meg kell fogalmaznia, hogy mit jelent számára Jézus. Természetes, hogy a megfogalmazások nagyon különbözőek. Másként beszélt Jézusról, aki a zsidóságból indult felé, és másképpen az, aki a pogányságból szakadt ki. Ma aligha tudnánk vállalni a középkor emberének látásmódját, és néhány évtized múlva a mi bizonyosságételünk tűnik esetleg szokatlannak. Nem is az az érdekes, hogy miképpen vélekedtek a régiek Jézusról, és teljesen érdektelen számunkra az utánunk következő nemzedékek szava. De nem térhetünk ki a kérdés elől, hogy ma, — és kifejezetten a mai ünnepen, Mennybemenetel ünnepén, amelynek már a neve is ellentmondásra ingerelhet, — mit tudunk mondani Jézusról. Ma mit jelent Ő nekünk?

Amikor Márk leírta: „Az Úr Jézus felemeltetett a mennybe”, szavainak megértése aligha jelentett nehézséget. „Az Isten jobbára ült” kifejezés tartalmát ugyancsak értették kortársai. De ma mit jelent a mennybemenetel? Mit jelent, miközben tudom, hogy a „menny” nem „valahol fent” van, hanem mindenütt, „körülöttünk” is és „mibennünk” is, miközben vallom hogy a „menny” Isten jelenléte, amely át-, megátészövi világunkat. Elegendő magyarázat az „Isten jobbán” megvilágítására az, ha elmondjuk, hogy Jézus Isten hatalmának részese, annak birtokosa? Hol jelentkezik ez a hatalom? Miben nyilvánul meg? Valóságos erőt hordoz, vagy csak elhithetjük önmagunkkal, és el szeretnénk fogadtatni másokkal, hogy létezik, hat, hogy valóságos hatalom?

El kell gondolkodnunk arról, hogy mi emberek mit várunk egymástól. Mi az az igény, amelynek kielégítésére szomjazunk? Két szó jut hat eszünkbe. Az egyik: közelség. Közelségre vágyódnunk. Világos, hogy nem helyileg értjük. Megértést, felénk táruul nyitottságot, bizalmas kapcsolatot, igazi közösséget értünk alatta. Szenvedést jelent, ha a házastársunkkal, gyermekeinkkel, szüleinkkel, barátainkkal, munkatársainkkal stb. nem vagyunk „közelségben”. A másik szó: segítség. Rá vagyunk utalva egymás segítségére, legtöbbször pedig az derül ki, hogy semmit sem ér, amivel segíteni akarjuk egymást. Nem segítség a pénz, amikor jó szóra lenne szükség. Nem segítség a szó, amikor valamit cselekedni kellene. Nem segítség a tett, ha rosszul, szeretetlenül, önző módon hajtjuk végre. Fájdalmas kiábrándultsággal kell megvallanunk: a közelség, a segítség utáni vágyódásunk teljesítetlen marad!

Magamat is meg kell kérdezniem: mit tapasztal az, aki az én „közelségemre” van utalva? Mi történik azzal, akit nekem kell segítenem? Önmagammal számotvetve döbbenően kell megállapítanom: engem is vádol, ha életünk nagy tragédiája a „közelség” és a „segítség” hiánya.

A kérdések szinte egymásra torlódnak: lehetetlen dolog az emberi világban a közelség és a segítség? Nincs senki, akiben bízhatok, remélhetek, akit megszólíthatok, akit segítségül hívhatok? Magamra maradtam? Mindenki magára van hagyva? Önmagunknak és tehetetlenségünk-

nek vagyunk kiszolgáltatva? Amikor szinte belefulladás a kérdésekbe, felcsendülhet a mai ünnep evangéliuma: Jézus mennybe ment: tehát mindenkihez közel van. Isten jobbán ül: tehát van szíve és hatalma segíteni! Mennybemenetel ünnepének üzenete tehát így fogalmazható meg: Jézus mindnyájunk közeli és segíteni tudó testvére!

Néhány gondolat a vázlatához

1. Valamennyi ünnepünk annak bizonyossága, hogy Jézus értünk volt és van jelen a világban. Karácsonykor nekünk született meg az Üdvözítő (Lk 2,11). Nagypénteken a mi bűneinket vitte fel a keresztfára (1Pt 2,24). Húsvétkor a mi megigazulásunkért támasztatott fel (Rm 4,25). Pünkösdkor Lelkének ajándékában részesít (ApCsel 2,33). De mit tesz értünk, amire éppen Mennybemenetel ünnepe emlékeztet? Miért „jó” nekünk az, hogy „az Úr Jézus... felemeltetett a mennybe, és az Isten jobbára ült.”?

Kérdéseink azt teszik nyilvánvalóvá, hogy a mennybemenetel tényét megvilágító kifejezésekkel nem sokat tudunk kezdeni. Olyanok számunkra, mintha idegen nyelven hangzottak volna el. Érthető szavakra kell lefordítanunk őket. Jézus a mennybe ment jelentse ezt: Jézus egészen közel van hozzánk. Az „Úr” elnevezés és az „Isten jobbán ül” kifejezés hordozza, fejezze ki a következő bátorítást: mindenkin tud segíteni. Így mai ünnepünk örömhíre a következő mondat: olyan testvérünk Jézus, aki mindnyájunkhoz közel van, és tud rajtunk segíteni.

2. Közel van hozzánk hitelenségünkben és meg tud szabadítani a hitelenségtől. Ez, ti. a hitelenség, valamennyiünk életének „alaphelyzete”. Minden más, ami életünk tartalmát jelenti, ennek az alaphelyzetnek a következménye. Nyomasztó és reménytelen helyzet ez, mert képtelenek vagyunk változtatni rajta. Jézus hitelenségünk ellenére megbízatást ad. Szolgálatra szólít, és a megszólításában rejlő bizalom legyőzi hitelenségünket.

3. Szolgálatra szólít és hitre bízta, de semmire sem kényszerít. Elénk adja a megoldás lehetőségét, de nem erőlteti a megoldást. Az evangélium által felkínálja a teljes életet, de ez az élet nem akaratom ellenére lesz sajátommá. Jézus azonban segít, hogy igent tudjak mondani az evangélium által kínált megoldásra és életre.

4. Jézus fel tud szabadítani és meg tud erősíteni arra az életformára, amely abban az örömhírben gyökerezik, hogy ő közeli, segítő testvérem. Ebben az életformában az a csoda következik be, hogy emberi arcokon jézusi vonások jelennek meg. Akinek életében Jézus közeli, segítő testvérré lett, az maga is közeli, segítő testvérré válik.

A mennybement, Isten jobbán ülő Jézus így lesz evilági életünk legdöntőbb hatalmává.

Bohus Imre

HÚSVÉT UTÁN 6. VASÁRNAP

Jn 15,26—16,4

Az idő, amikor erről az ígéről prédikálunk, exaudi vasárnapja. A textus pedig már Pünkösdre mutat. Pontosabban, nem is egy ünnepre, hanem azon túlra, azaz az egyháztörténelemre. Arra is, ami mögöttünk

van, de az előttünklevőre is. Erre az időre szükségünk van Jézus Krisztusra és a Szentlélekre. Mindkettőről szó van igénkben.

Jó tudnunk Jézus és a Szentlélek egységéről. Jó tudnunk arról is, hogy nem kell találgatnunk. Jó tudnunk, hogy krisztocentrumról tudhatunk. Ma is, ahogy a tanítványok is tanulták ezt a leckét.

Cáfolat is ez az ige. A földi helytartó kérdésében. Isten földi helytartója a „Paraklétosz”. Ahhoz kell igazodnunk, amit Jézus mond ebben az igében.

Vigasztaló

Miért van szükség vigasztalóra? Kinek van szüksége vigasztalásra? Hangozhat az átlag válasz; a gyászolóknak. Tévedés ezt így leegyszerűsíteni. Nagy baj az, ha valakit csak a gyász bánt. A veszteség sújt csak le. Úgy érzem, hogy ugyanilyen bántó a bűn, a kisiklás, a ténfergés, a magány, az elidegenedés. Nemcsak emberektől, hanem az oltártól, az úrvacsorától. Mert mindezek az egység, az összetartozás jelei és eszközei. A Vigasztaló kiszabadít ebből és pályára helyez.

Az igazság lelke

Nem pilátusi hangsúllyal: micsoda az igazság?! Azért igaz, mert az igaz Istenről tesz bizonyosságot. Arról az Istenről, Aki az igazsággal vigasztal. Az igazság „kiállítóhelye” a Golgotán van. Ott mutatta meg igazságát, amely több, mint az emberi gonoszság. Azon keresztül vezet az út tovább, nemcsak idáig, hanem a feltámadásig. Ez így igaz és egész. Így egységes tanítás. Ebben a feszítávoltságban.

Az igazság lelke emlékeztet és észbejuttatja az igazságot. Megvilágosítja azt is, amit korábban nem értettek a tanítványok.

Történelmi helyzetben

Nem álomvilág számára szól az üzenet. De nem is elvont praktikizmus a követek élete. Ki vannak téve botránkozásnak, tévhitnek, azok áldozatának is. Tehát mindannak, ami kettévágja a legszebb emberi terveket is.

Jézus felkészít, hogy egy pillanatra sem lehet „leereszteni”, a készenlétet feladni.

A megújulás feltétele

Megújulás csak a Lélek által történhet. Nem az emlékek által, hanem azáltal, amit Jézus mondott. Nem semmisíthető meg sem az ügy, sem a folytatás, mert Isten igazsága van mögötte és benne.

A megújulás alapja nem a mi kiválóságunkban van, hanem kizárólag Isten hűségében és ígéretében. Az a tény, hogy Jézus Krisztus által Isten szólott. Az „Azért mondom néktek” — így felkészítés és menedék.

Érdekes, hogy nincs szó ebben az igében hatalomról. Ez azért van, mert bármennyire is jelentős lehet az egyházi élet fellendülése, sohasem a hatalomra lendül fel. Sohasem a külső befolyásra erősödik. Sohasem az uralkodásra erősödik. A megújulás mindig belső megváltozást jelent. Ez indít arra, hogy az igazságot hirdessem, hogy templomot renováljak, hogy új lelkészlakást építsek, hogy vigasztaljak, hogy vért adjak, hogy

felsegítsek. Ezért munkám nem jó cselekedet, pláne nem érdemszerző — világi vonatkozásban is — hanem diakónia.

Isten szolgája vagyok. Jézus tanítványa vagyok. Erre is emlékezнем kell. Nem pedig céltábla, mások céltáblája.

De megfordítva is igaz ez. Különösen, ha a 2. versben mondottakra tereljük figyelmünket. Itt nemcsak arról van szó, hogy mások kirekesz-tenek minket a gyülekezetből, hanem megfogalmazódik itt a tanítvány szolgálatának egyik veszélye. Nehogy én, az Isten nevében, eretneküldözésbe kezdjek. Az egyháztörténet bőven őriz ilyen példákat. De az is lehet, hogy az emlékezetünkben is vannak „párhuzamos” történetek.

Jelen van

Igehirdetésre való készülésnél lényegesnek érzem ezt az egyszerű tényt. Jelen van az Isten. A legnagyobb segítséget a jelenlét biztosítja.

Ennek ellenkezőjétől rettegnek a tanítványok is. Nincs kihez igazodni, nincs kit hallgatni, nincs kit látni. Mi lesz ezután. Hisz Jézus a távozásról beszél.

„Jelen vagyok”, ez idői meghatározás. Nemcsak a bölcsőtől a koporsóig terjedő időszakra igaz ez. Mert elesni nemcsak a magunk bajai miatt lehet, hanem a társak botlása is buktató. Feszültségben tart.

Ez a jelenlét arról is tanúskodik, hogy nem lehetünk túl az Istenen. Nem lehetünk túl Jézus Krisztuson. Nem lehet lehagyni Isten Szentlelkét. Itt csak eljutni lehet Istenig, Jézus Krisztusig, eddig a tartalomig. „Azért mondom, hogy megóvjalak az eleséstől”.

Mindez megóv két veszélytől:

az egyház konzerválásától, valamint a mindenáron való alkalmazkodástól.

A holnap csak azok számára válik lehetségessé, akik a reménység hatalmával rendelkeznek. Akik ezzel a hatalommal rendelkeznek, azok nemcsak felismerik a lehetőségeket, a tennivalót, a hibát. Azok nemcsak azt sorolják pontosan, hogy a család felbomlásának mik az okai. Ezzel már torkig vagyunk. Erre is igaz, amit nekünk mondtak, hogy „ne papoljatok”, mert ez is papolás lett. Végre azt is el kell mondani, felsorolni és élni, hogy mi az, amittől nem hidegül el az ember, mi az, ami megóv az elidegenedéstől, mi az, ami megóv a megüresedéstől. És ez nem elvi kérdés, hanem gyakorlati.

Calvin: „a tény, hogy Isten gondoskodik rólunk, nem ment fel minket a felelősség alól.” Ez ma is igaz. Sőt, mindenkire igaz. Még akkor is, hogyha nem mindenki tartja igaznak.

A legalapvetőbb követelmény — természetesen —, hogy a tanítvány meghallja Jézus szavát. Az Isten eszköze ebben a szolgálatban az ember. Maga Isten végzi munkáját az eszközön keresztül. Isten helyett az eszköz nem végezhet el semmit. Ezért a diakónus megbízójának ad hálát az elvégzett diakóniáért.

Az előzőekben szoltam már az igazságról. Igehirdetésben azért térek erre vissza, nehogy valaki lesúlyessze ezt a „fogalmat” arra, hogy egyszerűen „tájékoztatást” adjon róla. Mi nem ismeretterjesztők vagyunk, hanem olyanok, akik e Lélek által bizonyosságot teszünk Isten igazságáról és gazdagságáról.

Befejezésül. Bármennyire is furcsán hangzik, de a Pártfogót, haszonra kaptuk. Arra, hogy tudjuk hordozni a szolgálat terhét. Úgy látom, hogy sok gyülekezetben azért van baj a szolgálattal, mert nem vették

komolyan a Lélek ajándékát. Tehát bennük és bennünk, valamint bennem van a hiba. Könnyebb a körülmények miatt „nyavalyogni”, mint ma bűnbánatot tartani.

A bizonyágtételben elválaszthatatlan a Lélek és a szó. A szó és a cselekedet.

Mindez nemcsak egy embernek, hanem az egész gyülekezetnek szól. Mert a Pártfogó jelenlétére az egész gyülekezetnek szüksége van. Másrészt pedig, a Pártfogó ajándékában az egész gyülekezet részesedik. A szolgálatát így végző gyülekezet pedig az egész közösségnek megajándékozója lehet.

Káposzta Lajos

PÜNKÖSD ÜNNEPE

Csel 2 1—13

Egzegetikai megjegyzések

Az Ószövetségben az Isten Lelke (nőnemű szó) Isten hatóerejét jelöli anélkül, hogy a Szentlélek mint a Szentháromság személye világosan kivehető volna.

Az Újszövetségben a Parakletosz (az általános görög szóhasználat szerint annyit jelent, mint segítő, szószóló, közvetítő, s olyasvalakit jelöl meg, akit valaki odaszólt magához, hogy neki segítsen).

János evangéliuma Jézust tekinti az első Parakletosznak, aki az Atyához menetele után eszközlí ki tanítványai számára a „másik”, azaz az Ó helyébe lépő Parakletoszt. (Karner)

Pünkösdkor megmutatkozott, hogy Isten a „másik” Parakletoszban adja végérvényesen önmagát mindenki számára elfogadhatóan. Hatalmas külső jelekkel érkezett, de senkit sem kényszerített uralma alá, de azóta is hívja, gyűjti, megvilágosítja, az igaz hitben megtartja azokat, akikből egyházat gyűjthet.

Senki előtt nem lehet kétséges, hogy a hit, kegyelem, megváltás, örök élet drága ajándékai elrejtett kincsek maradnak a Szentlélek hatásai nélkül.

Sőt, visszájára fordulnak a dolgok.

Együttlét helyett szétszóródás,

megértés helyett meg nem értés,

kérdés helyett gúnyolódás,

békés egymás mellett élés helyett faji és nemzetiségi korlátok, sőt gyűlölet kerít hatalmába.

Igénk pozitív kicsengéseire kell azonban tenni a hangsúlyt. Ez nyilvánvalóan a Szentlélek kitöltése. Ezen belül igénk három fázisú elosztású:

1. A Szentlélek hallható, látható és tapasztalható jelenségek között jön el. (1—3 vers)

2. A Szentlélek Jézus tanítványain keresztül munkálkodik (4. vers)

3. Az ünneplő tömeg csodálkozva keresi a rendkívüli esemény értelmét. (5—13 vers)

Az igehirdetéshez

Pünkösöd, Húsvét után az egyház legrégebbi ünnepe. Ezen a napon jött el a Szentlélek, hogy önmagába öltöztesse azt a háromezret, akit ezen az első pünkösdön krisztusivá akart tenni.

Sokakat átölelő szeretet

Eljött a Szentlélek, hogy a tanítványok erőt kapjanak a szolgálatra. Együtt éltek eddig is Krisztussal, mégis tökéletlenek maradtak Püünkösöd napjáig.

Ügyetlenül erőlködtek, hogy lemásolják mesterüket. „Püünkösöd napján a Lélek befejezte a képet. — Rubens néha megfogta az ecsetet egy-egy tanítványa kezében, és habozó vonalaiba öntötte az élet lehetétét.” — írja Cerfaux.

Hiteles tanítvánnyá tevő szeretet.

Püünkösödkor a Lélek egyházat teremt a világból. Meghívottak lettünk az Úr szőlőjébe. Nem szüreti bála, hanem dolgozni, nem uralkodni, hanem szolgálni.

Ritüüntető szeretet.

Püünkösöd van.

1. Hallj, láss, tapasztalj!

a) Lukács a természeti jelenségektől kölcsönzött képekkel hozza közel a keleti szellemtől és gondolkodásmódtól meghatározottan a csodát. „Szélviharhoz hasonló zúgás támadt az égből.” Hallhatóan megjelent az erő szimbóluma, a Szentlélek csálhatatlan jele.

Ez év januárjában heteken át tartott a szokatlanul kemény hideg. Míg mi $-10\text{ }^{\circ}\text{C}$ körül fagyoskodunk, Kékestetőn $+5$ fokot mértek.

Szél kellene — mondták — ami a síkságról kifújja a hideget.

Püünkösödkor Isten Szentlelke az ige által fújja ki a hidegséget.

„Halljátok az ígét” — figyelmeztet Franz Werfel nagyszerű könyvében (érdemes készüléshez elővenni).

Hogyan?

Valahogy így:

„Hallom a ritmust,
és a ritmusra megmozdul a fejem,
megmozdulnak a kezeim és lábaim.
Hallom a dallamot,
és a dallamra megmozdulnak
szemeim, ujjaim és bokáim...”

(Johnson Gnanabaranam)

b) „Lángnyelvek jelentek meg előttünk.”

Régóta a tanúk lelkesültségének a szimbóluma.

Nem ártana már egy igazi nagy lángolás, nagy tűz, amelynél mindenki megmelegedhet.

A Szentlélek megadhatja és ez nem illúzió. Valami nagyszerűt látni.

c) Tapasztalták, hogy a lángnyelvek „leszálltak mindegyikükre”.

Hányszor megtapasztalhattuk mi is „szerelmének lángoló tűzét”. De a ravatalozók előtt meggyújtják a kandellábereket, de ahogy vége a szer-tartásnak, gyorsan el is oltják. Csak percekig ég.

A Szentlélek nem kiemelkedő alkalmak percekig tartó lángolása.

Ő tapasztalható sokszor ott is, ahol nem szól a harang.

2. A Szentlélek Jézus mai tanítványai által munkálkodik.

Mindenki számára érthetően. A segédmunkástól az egyetemi taná-rig. A vallásos embertől a szekularizáltig.

„Ritka, mint a fehér holló” korunkban a Szentléleknek ez a munkáirányítása.

Sokszor eltölti lelkünket valami mély rezignáció, amiről Pünkösdi szomorúság c. versében így ír Reményik Sándor:

A lélek ünnepén
A lelket lesem én.
A lelket, amely több, mint költemény,
A lelket, amely sosem volt enyém.
A lelket, amely sosem lesz enyém.
A lélek ünnepén
Szomorúan zendül egyetlen igém:
Hogy születhetik újjá, aki vén?...

Ritkán, de előfordul, mert nem megfáradt, öreg a Szentlélek, hanem fiatal. Nem rajta áll, rajtunk áll, hogy legyünk áldott eszközei.

3. Kérdezz! Felelek!

Az akkor ismert világ minden része képviseltette magát pünkösdi ünnepén.

A résztvevők felsorolása keletről nyugatra halad: „párthusok, médek és elamiták, és akik lakoznak Mezopotámiában...”

A mai Irán és Irak területén élt népek.

Máté Jézus születésének történetébe ágyazza: „Napkeletről bölcsek érkeztek Jeruzsálembe. 33 év után újra mozdul ez a világ. Megjelentek, kérdeztek, részesültek a Szentlélek ajándékában, és a tanítványok nem hagyták őket magukra, utánuk mentek. A hagyomány szerint András vitte az evangéliumot a Káspi tenger felé. Máté a párthusoknak és Szíriába. Tamás Mezopotámián, a médeken át ment Indiába. Állítólag Nínivéig együtt ment Bertalannal. Jakab, Zebedeus fia Palesztinába, Fülöp Samáriába és Ázsia vidékeire.

Pál, Péter, János misszió-szolgálatát, a „nagyokét” jobban ismerjük. Legyen tanulság és reménység számunkra: a Szentlélek távollevőket, a gyülekezet peremén vagy már azon túllévőket is meg tud indítani.

Lehet, hogy évtizedek után. S ha ezek közül egy is megjelenik érdeklődve, kérdezve a gyülekezetben, legyen hozzá szavunk, szeressük, menjünk utána.

Ugyanakkor nem csak egyesek, de más vallásúak és ateisták, az egész világ felteszi a kérdést, amikor az egyházat vizsgálja: „Mi akar ez lenni?”

Mi pedig feleletre kötelezettek vagyunk szóval és tettel. A jó válasz az igazi diakónia.

Bolla Árpád

PÜNKÖSD 2. NAPJA

ApCsel 10, 44—48/a

A Szentlélek munkában van. Az ÚT nem egyszeri, csodaként a szent múlt eseményei között emlegeti, amit tett, hanem arra csodálkozik rá, amit folyamatosan végez egyházában.

Péter apostol és Kornéliusz római százados találkozása, Péter prédikációja, Kornéliusz megtérése csak látszólag kap azonos erősségű hangúlyt. Inkább az az érdekes, ami Péterrel és kíséretével történik Korné-

liusz házában. Az a bizonyos „elámulás” őket hozza ki a sodrúkból benne és bennük ront szét előítéleteket, változtatja meg gondolkodásukat. Miközben Péter és kísérete belép Kornéliusz házába és hirdeti Krisztust, aközben a „Creator Spiritus” Péter és kísérete között „vizitál”. Nem „boldog birtokosok” adnak kegyelemkenyeret, hanem a szolgálatban állók is formálódnak munkájuk végzése közben. Így ez a szinte családi intimitású és méretű kis esemény amely nagyságrendben árnyékába sem léphet a pünkösdinek, egyháztörténetet formál. Amit Péterék Kornéliusz házában megtanultak, az a 11. fejezet tanúsága szerint már mint elkötelező egyházi felismerés jelentkeznek. A Szentlélek vizitációjának eredménye lett. Nélküle Péter és a többiek, a gyülekezet Krisztushite népi korlátok közé szorított és megnyomorított, távlat nélküli külön-úttá degradálódott volna. De megtanultak valamit és a nyugtalanító újságból szolgálati magatartást, gondolkodásmódot, érzületet formáló, időtlen érvényű summázás született.

Mindezek alapján az igehirdetés menetét így képzelem el:

1. *A gyülekezet addig gyülekezet, amíg a Szentlélek tanító, formáló „vizitációját” készséggel fogadja.* Az első gyülekezetnek azt a nehéz leckét kellett megtanulnia, hogy Isten Jézus Krisztusban testet öltött szeretete nem ismer faji-népi korlátokat. Nehezen tanulta ezt a leckét, mert az önzés vallásos köntösbén is jelentkezhét. Sokszor gondolta magát az egyház az Isten dicsősége védőjének, pedig csupán magát féltette. Úgy tűnik, hogy az első gyülekezet leckéje ismételten előkerül. Ekkor derül ki, hogy ismételni sem könnyű. Valóban csak ismétlésről lenne szó? Az igazán nem izgalmas kérdés már egyetlen keresztyén számára sem, hogy a pogányokat is meg lehet kereszteni. De itt nem csupán „is”-ről van szó, hanem befogadásról és közösségvállalásról. Erre pedig sokszor a saját fajtából, a saját felekezetből valóig sem telik. Általános az a felismerés, hogy például az ökomenizmus területén idáig lényegében csak a magunk azonosságának a kiderítése és rögzítése történt. Biztosan erre is szükség van. Tudni kell, hogy ki kicsoda. De a Szentlélek ellen vétett volna Péter, ha nem vállalta volna legalább a „néhány napig” való maradást azok között, akikkel együtt már egy Krisztust vallott. Ennek az együttlakásnak, egymás kibírásának kellett hitelesíteni, hogy az egy Krisztushit *életrevaló* összekötő erő is. Különböző színű keresztyének találkozásának különleges alkalmain bizony sokszor borzolja önhietségünket az a jó és igaz igehirdetés és imádság, amelyről azt gondoltuk, hogy olyat mondani csak a mi privilégiumunk. Amikor a Szentlélek „meglátogatja népet”, a közösségre tanít.

2. *A gyülekezet addig gyülekezet, amíg a bűnbocsánat személyre szóló örömhíre és Jézus Krisztus különös, szolgáló hatalma szétbonthatatlan egységben él hitünkben.* Péter nem azért fogadta el testvérének Kornéliuszt, mert „ő is ember”. Tehát az egyenrangúság alapján. Ha ez lenne a befogadás kritériuma, mindig találnánk kibívót is. Minden sovíniszta, faji-népi-társadalmi embertelenség talált jogcímet arra, hogy a másik embervoltját kétségbevonja. A bűnbocsánat hite azonban azt jelenti, hogy befogadott az Isten, noha nem volt rá jogcímem, sőt ítélete jogos ellenem. Péter, a befogadott fogadja be Kornéliuszt. Nem kegyet gyakorol, hanem Isten emberszeretetét olyan ajtónyílásnak látja, amelyen más is befér. Nem bekebelez, hanem elfér vele Isten igralmasságának nagy asztala mellett. Meg kell tanulnunk egymást ebből az alapállásból közéletíteni. „Szentlélek ellenes dolog Krisztus királyi uralmáról az egyházi imperializmus hangján beszélni. A keresztyén univerzalizmushoz nem

napoleoni mozdulat, hanem Jézus Krisztus világtávlatú szeretete tartozik.” (Doerne)

Péter, ha másfajtajút is, de lényegében egy másik keresztyént fogadott testvérként. De már ehhez is a Szentlélek izgalmas ámulást kiváltó, formáló munkája kellett. Mi lesz akkor, ha olyan emberekkel kerülünk össze, ahol a másik nem a Krisztusban testvér pozíciójában áll?

3. *A gyülekezet addig gyülekezet, amíg a megelégedett szeretet erejével a Szentlélek Ursten egyoldalú nyitásra is rá tudja venni a keresztyéneket* és el merjük hinni, hogy amit Jézus Krisztus tett, az mindenkire érvényes. Péter nem számíthatta ki, hogy Kornéliusz erre mikor ébred rá. De a Kornéliusz házában történtek után ez a felszabadult előlegezés az igazi gyülekezet jellemzője.

4. Ahol a Szentlélek vizitál, ott a szűkkeblű, féltékeny, vagy „hódítani” akaró gyülekezet bátran és bizalommal Jézus Krisztus különös hatalmán ámuló örömmel szolgál. Se védekeznie, se hódító rohamra indulnia nem kell. Csak a befogadott befogadó nyitottságával, akár egyoldalú nyitottságával kell élnie és a Szentlélek rajta keresztül is látogat.

Fehér Károly

SENTHÁROMSÁG UNNEPE

Jn 3,1–7

Nikodémus beszélgetése Jézussal köznapi, egyszerű keret ad az ésszel megfoghatatlan, mégis valóságos krisztusi igénynek: „Újjonnan kell születnetek.” „Isten kijelentett titka” (Agenda) egy átlagember előtt tárul fel, akit később is említ a Szentírás (Jn 19,39). Az sem mellékes, hogy az ígéretek, Isten ótestamentumi kijelentéseit jól ismerő emberől van szó, s az sem, hogy gazdag ember volt Nikodémus. Ezek az ismeretek és adottságok semmit nem segítettek rajta élete döntő kérdésében. Jézushoz kellett mennie ezzel. Viszont mégsem a történeti szituáció a fontos, hiszen a történetnek nincs is befejezése, hanem Jézus örök-érvényű állásfoglalása, amelynek végső célja az evangélium lényege: „Úgy szerette Isten a világot, ... hogy örök élete legyen.” (Jn 3,16)

Valamit megsejtett Nikodémus abból, hogy csak Jézustól kaphat feleletet. A Jézustól látott jelekből nemcsak azt ismerte fel, hogy ő „mester”, tanító sok máshoz hasonlóan, hanem azt is, hogy Jézus Isten küldötte, Isten erejével tette a jeleket. Komolyan készült a beszélgetésre, az éjszakai látogatásra. Ezt akár úgy értelmezzük, hogy nappal félt Jézushoz menni, akár úgy, hogy az éjszaka csendje, hűvössége alkalmasabb volt a beszélgetésre, mindenképpen azt mutatta, hogy számára a kérdés életbevágóan fontos volt. Jézus is komolyan vette őt. Életbevágóan fontos titkokat jelentett ki neki. Isten országát újjászületés útján láthatja meg. Erre nem magától képes az ember, hanem Isten megújító, teremtő ereje „felülről” szüli újjá. Nikodémus értetlensége sem gátolta Jézust a kijelentés folytatásában. Igaz, hogy neki, mint Izrael tanítójának, sok mindent kellett volna tudnia. Emlékeznie kellett volna Keresztelő János bűnbánatra hívó, „vízzel” való keresztelésére és bizonyágtételére arról, aki „Szentlélekkel keresztel”. (Jn 1,33)

Az újonnan születés az Isten országába jutás feltétele. Az újonnan születettet nem a „test” határozza meg, amely elszakadni akar Istentől, szembe fordul Istennel, hanem Isten Lelke, aki az ember számára lehe-

tetlent „felülről” viszi végbe. Egyben fényt derít arra is, hogy amit az ember a Lélek erejének ajándékaaként megkap, az nemcsak a világ végén teljességre jutó üdvösségben, hanem már most valóság számára Isten országában, a Lélek uralmának megvalósulásában.

„Újjonnan kell születnetek”

Szentháromság ünnepén, textusunk alapján, formailag nem beszélhetünk a Szentháromságról. Tartalma alapján azonban a Szentháromság egy Isten cselekedetéről szól az ige. Az Atya szeretete egyértelmű megfogalmazást kap: a világ el ne vesszen. A Fiú ezt a szeretetet nyilatkoztatja ki Nikodémusnak és az egész világnak. A Szentlélek valószínűleg meg az „újjászületést”, Isten szeretete megvalósulásának feltételét. Az Atya és Fiú cselekedete befejezett tény, a Szentlélek munkája állandó folyamat. Ezért esik a hangsúly — keresztyén életünk gyakorlása szempontjából — Jézusnak ezekre a szavaira: „Újjonnan kell születnetek.”

1. Aki újjászületik, Isten országát látja meg. Csak ez az egyetlen mód Isten országa meglátására. Mint ahogy „e világot” az látja meg, aki erre a világra születik, a „másik” világ az újjonnan születő előtt tárul fel. Ez a „látás” a teljességre jutáskor, a „színről színre” való látásban lesz az igazi, de már most is meghatározza az újjászülető ember életét azáltal, hogy „másként” látja életét, feladatát, környezetét stb. „Véletlenek” mögött fölfedeztet Isten tervszerű gondviselését, észreveszi a figyelmeztetést, amely megemeltére irányul, és az útmutatást, amely megóvjá az eltévedéstől és elbukástól. Szenvedésben meggyőződik Isten hitünket tisztítani akaró szándékáról, s arról, hogy egyedül Istenre hagyatkozhat reménységgel és háláadással. Ha győzelem van az életében, ez nem természetes, hanem Urank hitünket erősítő kegyelme. Nem elbizakodik önzően, hanem saját erejének a magasztalása helyett Istent dicsőíti. Szolgálati lehetőségében megtalálja a segítség örömét, de ennél többet is: Isten munkatársa, eszköze, küldötte lehet a rábízottak körében, a gyülekezetben, a társadalomban felelősséggel és eredményesen. És végtelenül lehetne sorolni azokat a jeleket, amelyek már most nyilvánvalóvá teszik, hogy az újjászületésben „látó szemeket” kaptunk, világosságban járhatunk, nem bizonytalankodunk és kétségkedünk. Ez a „másként” való látás nyitja meg szemünket arra, hogy Isten gyermekei, egymásnak testvérei vagyunk, világunk nem a „siralom völgye”, hanem szolgálati területünk és örökéletünk „elnyerési” helye.

2. Aki újjászületik, új életet kezd. Földi életünk e világra születésünkkel kezdődik. Az újjonnan születő „felülről való” életét kezdi meg. A kezdetet folytatásnak kell követnie, egyébként a halál következik. Ha a gyermekkeresztséget nem követi a hitben való, keresztyén nevelés, akkor az újjászületés után nincsen új élet. Ezért kell ismételt hangsúlyoznunk, hogy a keresztség nem egyszerűen az egyházhoz tartozás megszokott feltétele, hanem Isten ajándéka arra, hogy megújultan folytatódjék a megkeresztelt élete. Mégis, a megújult életnek itt a földön megmarad mindvégig a „kezdet” jellege, vagyis nincsen befejezett megújulás, teljesség és tökéletesség. Ebből következik, hogy az új élet állandó harcot jelent a bűnnel, ki van téve a legkülönbébb kísértéseknek. Nagy tehát a felelősségünk, hogy jól folytassuk a megkezdett új életet. És ne felejtünk el újra és újra visszanyúlni a kezdethez. (Luther: Baptisatus sum!) Így gyakorolhatjuk új életünket reménységgel és örömmel, másoknak is reménységére és örömére. Tehát a „kezdet jelleg” nem

bizonytalanságot jelent, hanem inkább bátorítást: minden nap, állandóan újat kezdetünk. A kezdetnek akkor van értelme, ha nemcsak jó folytatása, de célhoz ért vége is van. Isten Szentlelke azért szül újjá, hogy ez a vég ne a halál, hanem az örök élet legyen.

3. Aki újjászületik, *Isten teremtő erejét tapasztalja meg. Evilágra* születésünk sem a mi cselekedetünk. Ajándékba kapjuk az életet. Emberi erőből az újonnan születés is lehetetlen, ezért önmagunkkal sohasem dicsekedhetünk. Isten újonnan szülő munkáját „víz és Lélek” által viszi véghez. Ahogy Keresztelő János bűnbánatra hívott, a mi új életünknek is egyik alapja az, hogy meghalljuk Urunk bűnbánatra, bűnvallásra hívó szavát, mert enélkül nincsen megújulás. Hogy a keresztvíz lemoshassa bűnünket, büntelimerésünknek valóságosnak kell lennie. Egyébként nincsen mit letisztítania a víznek. Természetesen az igaz bűnbánatra is kevés az emberi erő. Aki próbálta, tudja, hogy milyen felszínes, visszaeső és téves az önerőből kisajtolt bűnbánat. Isten teremt az igaz bűnbánatot is: a Lélek erejével. A Lélek keresztsége azonban nemcsak bűnbánat, hanem Istentől Krisztus által kapott új életlehetőség, bűnbocsánat; vagyis nem megrekedés a bűnbánatban, hanem Isten bocsánatából következő, szolgáló élet, elhívás már a földi életben az örök életre, megpecsételése Isten üdvözítő akaratának és ezt véghezvinni tudó erejének. Isten teremtő ereje: számunkra csoda. Az ember tud alkotni, de teremteni nem, különösen nem bűnös életből új életet. Bűnbánaton és a bocsánat örömein túl isten arra is készít, hogy szavunk, magatartásunk és cselekedetünk adjon hálát Isten új életet ajándékozó erejéért. A hálaadásnak kiváltképpen való alkalmi és lehetősége: Isten erejével szolgálni világunkat, embertársainkat aprónak látszó, vagy világméretű kérdésekben egyaránt. Mindez — újjászületés, új élet — az emberi ész számára érthetetlen, mint Nikodémusnak. De Jézus nem is megértést vár, hanem teremtő erejének elfogadását és gyümölcstermést.

4. Aki újonnan születik, *újjászülőjének a képét viseli*. Mint a gyermek, ha hasonlít szülőjére. Jézus ezt így mondta: „Ami testtől született, test az, és ami Lélektől született, lélek az.” Istennel nem közvetlenül találkozhatnak az emberek, sőt még az sem adatik meg mindenkinek, hogy az ige hallgatásában történjék meg ez a találkozás. A keresztyének életét látva, következtetnek sokan Istenre. Akarva, akaratlanul valamiről bizonyosságot teszünk. Az újonnan született ember az újjászülőjéről tesz bizonyosságot. Megtisztelő feladat és lehetőség, hogy Isten minden bűnünk ellenére felhasznál, képesnek tart arra, hogy őt képviseljük, hogy ránk bízta szent ügyét. Csak állandó bűnbánattal véghezjuthatunk ezt a küldetésünket, hiszen legnagyobb hűségünk mellett is igen sokat rontunk és mulasztunk. A feladat és lehetőség arra kell, hogy késztesen bennünket, hogy szüntelenül könyörgünk erőért, bűnbocsánatért és alkalmassá tételért. Mert két irányban is felelősek vagyunk: annak, akit képviselünk és azok előtt is, akikhez küldettünk. Isten megbecsülése a világban tehát tőlünk is „függ”. Munkánk, magatartásunk, társadalmunkban végzett szolgálatunk közben naponként vizsgálunk. Újra meg újra szemben találjuk magunkat azzal a kérdéssel: hogyan képviseljük újjászülő mennyei Atyánkat az emberek előtt.

Isten világot mentő szertetését Jézus Krisztus e világra küldésével megbizonyította. Jézus Krisztus engedelmsége által ez a mentő szertetet megnyitotta az utat az ő országába. Szentlelke által pedig elvégzi azt, ami az országába jutás egyetlen módja: „Újonnan kell születnetek.”

Bárány Gyula

SZENTHÁROMSÁG UTÁN 1. VASÁRNPAP

1Jn 4,16b—21

Az ünneptelen félév nyitányát jelentő vasárnapunk összefoglaló témája: „Figyelj a hívó szóra!” A vasárnap evangéliuma (a gazdag és Lázár példázata) összecseng ezzel a figyelmeztetéssel. „Van Mózesük, és vannak prófétáik, hallgassanak azokra!” (Lk 16,29) Textusunkban nem könnyű a vasárnap témájához kapcsolópontot találni. A kapcsolatot én abban látom, hogy a példázat előbb idézett figyelmeztető mondata arra nézve ad útmutatást, hogy hol tájékozódhat a döntő (az üdvösség szempontjából döntő!) eligazítást váró ember: az Íráson! Textusunk pedig arról tesz bizonyosságot, hogy milyen felismerések, vallomások és konzekvenciák születnek ott, ahol a testté lett Igén, Jézus Krisztuson tájékozódnak. Mert azok a gondolatok, mondatok csak úgy szülehetnek meg szívünkben, ha Jézus Krisztusra nézünk!

Az egész levél nagy témája a *szereetet*. Isten szeretete és a keresztyének testvérszeretete, és az, hogy ezek hogyan függenek össze, fonódnak egymásba; hogyan születik a testvérszeretet. Jánosra jellemző stílusban örvénylik előre a gondolatmenet. S ebben az „örvénylő gondolatmenetben” nem is lehet a kisebb gondolati egységeket, szakaszokat élesen elhatárolni. „Úgy vélhetnénk, hogy itt egy iskolának a munkájáról van szó. Úgy mondhatnánk, hogy a 4,7-től 5,12-ig tartó szakaszban a jánosi „iskola” egy teológiai „szemináriumának” vitája tükröződik.” (Bultmann) (Az átfedések és erős kapcsolatok miatt haszonnal olvashatjuk dr. Káldy Zoltán igehirdetését 1Jn 4,9—16-ról: Hanem hogy ő szolgáljon, 319 kk; valamint Szabó Gyula 1Jn 4,6—8 alapján írt előkészítőjét, LP, 1981. 373 kk.)

Igazat kell adnunk M. Doerne első pillanatban meglepő kijelentésének: „... az egész Újtestamentum legmerészebb teológiai tétele ez: az Isten szeretet.” (Die alten Episteln, 155.) Ez a mondat nem időtlen, történelemfeletti, általános igazság, hanem Jn 3,16 és 1Jn 4,9 kontextusában érthető csak meg. A 14—16. versek pedig azt teszik egyértelművé, hogy ez a mondat egy hitvallás, amely a személyes hit nélkül meg sem szülehet. De ha így megszülethetett a Szentlélek munkája nyomán, akkor előtör és elhallgattatni sem lehet (v. ö. Káldy Z. prédikációja!).

A 17. v-ben a parrésia (=bizalom) eredetileg a politikai élet területére tartozó szó volt. Azt jelentette, hogy az ember nyíltan mindent (pan) megmondhat (rhetos). Az ítélet napjára néző parrésia-t az a reménység ébreszti és tartja életben, hogy a számadásban Jézus Krisztusért állhatunk meg. S az ő teljes szeretete a számadástól való félelmet oszlatja szívünkben, sőt ki is úzi onnan (v. ö. Pröhle K. Lukács evangéliuma ajánlása, 3—4. old.).

Hoffsummer egy gyermekek számára tartandó igehirdetésben az Isten-és emberszeretet összetartozásáról az evezős csónak hasonlatával beszél: „Mi történik, ha csak egy evezőm van...? Körözök a csónakkal. Ahhoz, hogy célba jussak, két evezőre van szükségem.” (Idézi Neue Calwer Prh. 2. Jg. B. 51.)

1. Az Isten szeretet. Ellentmondások, viták és kételkedő kérdések tüzeiben, saját kételkedésünk viharáiban kell erről a mondatról számot adnunk! Reánk bizottak, gyülekezetünk tagjai kérdeznek. Kívülállók értetlenkednek. S bizony, sokszor szívünk is cserben hagy. Gyötrelmes emberi sorsok, betegségek, tragédiák, világméretű félelmek kérdőjelezik

meg ezt a mondatot. (Ha nem lenne saját tapasztalatunk erről, olvassuk el A megrepedt nádat nem törí el... c. könyv néhány oldalát. 89. kk.) Vajon milyen joga állítjuk ezt a mondatot, nemcsak kérdezzünk volna szabad? Mit mondunk, ha megkérdéznak, hogy honnan tudjuk, hogyan merjük kimondani ezt a tapasztalatainknak sokszor gyötrelmesen ellentmondani látszó mondatot? Valóban ez a kérdés. Hogyan született meg bennem a bizonyosság, a „mégis” elszántsága és szépsége? Milyen erő vessz rá, hogy ilyen merész legyek, s kiprédikáljam, nyíltan elmondjam (parrésia!): az Isten szeretet. Milyen kockázatos kimondani ezt? Valóban, kockázat ez; de nem a miénk, hanem Istené, aki szeretet. Ő vállalta ezt a kockázatot, amikor kiszolgáltatta magát a keresztben, s odatárta ország-világ elé szeretetét, atyai szívét. S aki ismeri, ott ismerte meg, hogy az Isten szeretet (Jn 3,16; 1Jn 4,10). Aki még nem ismeri, azért nem ismeri, mert nem ott kereste. Jó nekünk, hogy bátorító példaként gondolhatunk a gyötrődő, s a keresztnél megbékélt Lútherra, a magát „áldó hatalmak oltalmában” tudó Bonhoeffer-re, felidézhetem magam és testvéreim számára egy nemrég elment presbiterünk arcát, aki az úgy ment a nagy útra, hogy a „szelíd szemű Úr Jézus” tekintetét érezte magán... S ha nem mondhatnám személyes vallomásként, hogyan is mernék a szószékre felállni? Talán kezünkben lesz már akkor új Énekeskönyvünk, mikor erre a szolgálatra készülünk. A 244. énekünk lesz az „Isten élő Lelke jöjj...” Bárcsak lenne meghallgatott imádságunkká ez az ének, hogy ne csak hittan-tétel, de forró bizonyásgtétele legyen: az Isten szeretet!

2. A neves indiai keresztényen, S. Sundar Singh történetét idézi a Neue Calwer Predigthilfen meditációja (2. Jahrgang, B. 50—51.). Így hangzik: Egyik indiai királyi udvarban keresztényénné lett egy miniszter. Ezért a király el akarta bocsátani. Előzőleg azonban megkérdezte, miért lett keresztényen. A miniszter ezt válaszolta: „Mert Jézus Krisztusban Isten eljött hozzánk, emberekhez, hogy megváltson.” A király csodálkozik: „Én csak parancsot adok szolgálóimnak, s azok végrehajjták. Miért kellene a Királyok Királyának aggódnia azért, hogy megteszik-e akarátát? Hát nincs neki hatalma, hogy másokkal valósíttassa meg akarátát?” A miniszter gondolkodási időt kér; s ezalatt egy fabábút készített az egyik királyfi arcvonásaival, s fel is öltözteti a bábút aszerint. Másnap a hajókiránduláson valaki vízbe dobja a bábút. A király megugrik a vízbe, hogy kimentse „gyermekét”. A miniszter később megkérdézi tőle: „Felség, miért nem egyik szolgáját parancsolta a vízbe?” A válasz: „Az atyai szív parancsolta, hogy így tegyek.” Mire a miniszter: „Vajon Isten a maga gyermekeit kevésbé szeresse...?”

3. Az ítélet napjára néző keresztényen bizalom vigasztalóban szép valómása az 1Jn 3,19b—20. — Évekkel ezelőtt egy rádióműsorban hallottam egy máltai költőnek „Ajándék az angyaloknak” c. versét. Arról szól, hogy az angyalok a mennyben nagy izgalommal várják haza Jézus Krisztust. Izgatja őket, hogy milyen ajándékot hoz nekik a földi útjáról. Végre megérkezik. S vállaln hozza az angyaloknak szánt ajándékot is: a tőle jobbra megfeszített gonosztevőt...

4. Ebben a bizalomban, reménységben, Isten szeretetének erőterében formálódhat aztán új emberségünk. Ahogyan ő szolgált és szolgál ma is a világban, ahogyan „ő van, úgy vagyunk mi is ebben a világban” (17. v.). Isten szeretetre nevelő pedagógiája így hat. Az előlegezett szeretet kockázata, az evangélium szabadsága Krisztus arcát formálja a tanítványon. Így kezdhet ragyogni rajtunk újra az egykor „eltemetett

Isten-arc" (Reményik). S két evező hajtja hajónkat a hazai kikötő felé...

Végül figyeljünk fel a levél írójának prédikációs „stílusára”. Miközben a gnosztikus, közelebről a doketista tévtanítók ellenében ír, tkp. csak egyet tesz. Bizonyoságot tesz a minket előbb szeretett Istenről. (19. v.) Ez az ő legfőbb érve. Mint ahogy Jézus közelében sem abból születtek újjá életek, hogy erősen követelte, parancsolta a megtérést. Hanem abból, hogy ő úgy szeretett előbb, hogy felismerték benne az elérkezett Isten országát.

Minden szülő tapasztalata az, hogy gyermekét parancssal nemcsak hogy szeretni nem tudja megtanítani, de még olyan egyszerű dolgokra sem, mint köszönés, tisztességes beszéd, a becsületes munkáról nem is beszélve. Példaadás nélkül, a nevelő erejű szülői élet nélkül majdnem minden szó hiábavaló.

Nem ébred felebaráti szeretet abból, ha azt mondjuk, s mást sem, hogy „szeress!” Nem ébred bizalom Isten iránt abból, hogy ráparancsolunk a gyülekezetre: „bízzál Istenben!” De igenis megáldhatja Urunk szolgálatunkat, ha benne való bizalommal merjük és akarjuk vállalni az ő megtapasztalt szeretetéről való bizonyágtétel kockázatát. Adja Isten, hogy ne csak érvelni tudjunk, hanem lehessünk érvül és például a gyülekezet előtt.

Én úgy szeretnék prédikálni Isten elének jövő szeretetéről ezen a vasárnapon, hogy az hívó szó lehessen a gyülekezet tagjai számára, a „két következmény” (Veöreös I.) pedig Istentől kapott útravaló legyen az ünneptelen félév vándorújtára indulóknak.

Ittész János

SZENTHÁROMSÁG UTÁN 2. VASÁRNAP

1Jn 3,13—18

Megjegyzések az igéhez

Amikor a perikopát „kimetsszük” egy bibliai könyvből és figyelembe vesszük a kor problémáit, amelyben megszólalt, nem követünk el visszaélést, ha a teljes evangélium összefüggésébe állítjuk, s a mai konkrét helyzetben szólatatjuk meg. Sőt éppen ezt tekintjük „az ige hirdetése” egyetlen fő feladatának. Veöreös Imre „János levelei” kommentárjában többször hangsúlyozza, hogy a levél „keresztény testvéreknek” szól, „a szociális probléma a gyülekezeteken belül jön elő”. A szakaszhoz fűzött „Mai jegyzetek”-ben azonban ő is Istennek Jézus Krisztusban az egész világot átölelő szeretete irányvonalába állítja be a perikopát és korunk kérdéseit szem előtt tartva foglalja össze az ige mondanivalóját.

A szeretet szembe kerül János apostolnál a hittel? Ősidők óta vitatott kérdés ez, s a reformáció idejében a szeretet és a belőle fakadó jócselekedeteket gyakran állították szembe a „sola fide” tanításával. Ezért kellett Luthernek megvonnia a határvonalat: „Isten olyan hatalmas dolgot mond: aki a szeretetben marad, az az Istenben marad, és az Isten is őbenne... de ezzel nem azt tanítja: hogyan igazulunk meg Isten előtt és hogyan nyerjük el a kegyelmet... Ez nem történhet másképpen, mint hit által... Isten gyermekei hit által vagyunk. Ez tesz minket az összes isteni javak örökösévé. De Istenben a szeretet által maradunk.

Ez indít minket a felebarátunk iránti jócselekedetekre." Talán az egyházatyák nyomán a királyi mennyegző példázatával világíthatjuk meg: Isten bűnösökként hív minket országába, de bent maradni csak a „szeretet mennyegzői ruhájában” lehet. Ezzel kiegyenlítődhet az írásmagyarázók ellentéte is, mert ezt a „mennyegzői ruhát” valóban Isten ajándékozta nekünk Krisztus és a Szentlélek által. (Mt 22,1—14)

Az „*agapé*”, *áldozatos szeretet* fogalmát a „szeretet apostolává” lett „szeretett tanítvány” az UT-ban Pál apostol mellett, aki 1Kor 13-ban Isten e kegyelmi ajándékaról írta meg a szeretet himnuszát, az összes többi apostolnál erőteljesebben állítja a középpontba. Isten maga a szeretet, s a Tőle kapott, általa munkált mentő szeretet e kifejezése jelen szakaszunkban is ötféle fordul elő. Az életet másokért feláldozó szeretet, az „*agapé*” szemben áll az apostol korában „eros”-szal jelölt sóvárgó, birtokolni vágyó, magam gyarapodására irányuló törekvéssel; lényegét tekintve „önmagam szeretetével”.

Az *ige* az „*élet*”-et a „*pszüché*”, „*lélek*” szóval jelöli. Kedves ez számomra, mert olyannyira rokon „édes anyanyelvünkkel”, amelyben „*lélek*” és „*élet*” hasonlóan azonos kifejezések. Ha egy számunkra „drága lélek” elveszti élni akarását, „*lelket öntünk bele*”, „*lelkünket adnánk érte*”, s ha végetér földi életutunk, „*kileheljük lelkünket*”.

Igehirdetési vázlat

1. *Isten gyermekeit nem a világ formálja, hanem Isten irányítja.* „Ne csodálkozzatok, ha gyűlöl titeket a világ” — óv minket az apostol attól, hogy a világ gonosz szándéka befolyásoljon minket, határozza meg cselekedeteinket, eszközeinket, életünket, célunkat. A gyűlölködés szívében rejtőző magja életpusztító gyümölcsöket hozó fává növekedhet, de ez nem rendítheti meg hitünket, nem apaszthatja el szeretetünket és nem ingathatja meg a jövőbe vetett reménységünket. Nem indíthat arra, hogy a gyűlöletet gyűlölettel viszonyozzuk. „Nem hozhat a jó fa rossz gyümölcsöt” — mondja Jézus a Hegyi Beszédben. (Mt 7,18) Isten gyermekének mindig jó fának kell maradnia, akkor is, ha halálos gyümölcsöket termő gazok és fák között nő. Akkor is jó gyümölcsöket kell teremnie, ha gyűlölettel izzó világban él. Ezért nem lehet soha rossz szándékú, gonoszságot cselekvő embertársai rángatott bábuja, hanem Istenre tekintve, akarátát követve, minden időben és helyzetben „Isten munkatársa” a világban. (1Kor 3,9) Azé az Istené, aki az életet teremtette, s minden munkáját csak ezzel a szóval jellemezhetjük: „*életmentés*”.

2. *Isten a halálból életre hív.* E vasárnapok összefoglaló témája: „Isten hív minket”, a mai vasárnapé: „Meg ne vessétek, aki szól.” Mielőtt együttmunkálkodásra hív, utat készít számunkra, s kitarja előttünk ajtáját. Azt is megmondja, hogy honnan hová hív: a halálból életre.

A halál árnyékában, halálos veszedelmektől fenyegetett világban élünk. János apostol nem magyarázgatja állítását, nem hivatkozik az ősi, eredendő bűnre (1Móz 3), nem szól arról sem, hogy a magunk bűnével csak azt bizonyítjuk, hogy hasonlóak vagyunk atyáinkhoz (Mt 23, 29—36, Csel 7,51—53). Csupán megállapítja, hogy a halálban vagyunk. Mi is tudjuk, mint levele címzettjei (bár nem nevezi meg őket), hogy Isten bűn elleni haragja miatt fejünk felett a halálos ítélet, s a szívében lakó gyűlölet halált munkál. A történelem tanúsítja, hogy a gyűlölködés hány nép, s mily sokak pusztulását okozta. Ma is félelem és rettegés fog el minket, ha azt látjuk, hogy a teremtő munkára és alkotásra, életre

hívott ember tudásával olyan erőket hajtott szolgálatába Isten parancsa alapján, amelyeket, ha a gyűlölet ragad kézbe, egész világunk pusztulását okozhatja.

„Lenni, vagy nem lenni — ez itt a kérdés” — medítál Hamlet egy kedves halott csontkoponyáját kezében tartva. Élet, vagy halál. Sorsunk legdöntőbb kérdése akkor is, ha a már e világ szántóföldjébe rejtett, de fellelhető örök életről van szó, amelyet a gazdag ifjú, vagy a vén Nikodémus keresett, de akkor is, ha ebben az Istentől nekünk ajándékozott világban való élet, vagy halál kérdésére tekintünk.

3. *Átmenni a halálból az életbe.* Erről a reménységről János evangéliumában és levelében is szól. *Evangéliumában* Jézust idézve az útról beszél: „Aki hallgatja az én ígémet, és hisz abban, aki elküldött engem, annak örök élete van; sőt ítéletre sem megy, hanem átment a halálból az életre.” Ez az átmenet nem a lehetőségek között mérlegelő választás eredménye, hanem menekülés a biztos haláltól, hittel való megragadása a felénk dobott mentőövnek. A tékozló fiú sem válogatott, hanem menekült, s belépett egy előtte kegyelemből megnyitott ajtón, amely az életet jelentette számára. „Béres reménység”-gel menekült, s atyai szeretetből talált életét otthonra. (Lk 15,11—32)

Levelében János az otthonban való megmaradás bizonyágáról is szól: „tudjuk, hogy átmentünk a halálból az életre, mert szeretjük testvéreinket”. Ez a testvérszeretet azonban egészen más, mint amit az emberek annak tartanak. A TV-ben mindannyian láthattunk és hallhattunk rendőrségi beszélgetéseket. Tolvajtól kérdezték, hogy miért lopott, s a válasz: megtetszett, megszerettem, nem akartam nélkülözni, s csak erőszakkal tudtam hozzá jutni — mondhatnák: ez volt a könnyebbnek látszó széles út. Csak a végén derült ki, hogy szorosabb a keskeny útnál. — Gałsworthy híres „Forsythe Saga” regényében mutatja be az efféle szeretetet. Soames a „maga módján” szereti feleségét, Irént. Ugyanolyan birtokaként kezeli, mint kastélyát, vagy képgyűjteményét. Mégcsak nem is a kereskedői kettős könyvelés szabályai szerint vezeti életét: nincs „tartozom”, csak „követelés” rovat. Ezért borul fel házaselete. — Irodalmunkban van egy szép költői vetélkedés. Az evangélikus Reményik Sándor „Nem urad és királyod” címen ír verset egy fiatal asszonynak, Szabó Lőrinc „Semmiért egészen” versében válaszol. Én mindkét vers nézőpontjában látom a tévedést. Reményik a teljes odaadástól óv, Szabó Lőrinc pedig ezt követeli. A krisztusi szeretet nem „fenntartásos odaadás”, de nem is „kikövetelt áldozat”. *Életünk önkéntes feláldozása másokért.* (Mt 16,25) „Arról ismerjük meg a szeretetet, hogy Ő életét adta értünk.” (1Jn 3,16) A krisztusi szeretet teljes elfordulás a birtokolni vágyó, önző önmagunk-szeretetétől. S ez a fordulat csak úgy történhet meg, hogy a nálunk erősebb Ige és Szentlélek legyőző és szolgálatába állít minket. Felettünk aratott győzelműkből lesz bűnös természetünkől fakadó önző szeretetből felülről kapott „áldozatos szeretet”.

4. *Munkálkodás az életért.* Az Istentől kapott életadó szeretet adó-sokká tesz minket: „mi is tartozunk azért, hogy életünket adjuk testvéreinkért”. (1Jn 3,16) Egy állandóan részeg hívem, felvetve a súlyos nemzetközi helyzetet, azt mondta: „Csak azt szeretném megszűzni, hogy az én életemben már ne legyen háború.” Példás életű gyermekei és szép unokái vannak. Ezért is kérdeztem: „S a gyermekeire és unokáira nem gondol?” „Ha tisztelendő úr eltemet engem, attól kezdve már semmi nem érdekel.” „Aki nem él övéinek és a jövőnek is, annak élete nem

sokat ér” — mondtam, s idéztem Jánosy István költő barátom egy sorát: „Ki önmagában élt, halni magába tér.” *Az életet nem megüszni kell, hanem munkálkodni kell érte* — s ahogyan én értelmezem — nyelvvel és szóval is, de ez semmit nem ér, ha nem járul hozzá és nem pecsételi meg az „áldozatos szeretet”. (Jk 2,15—17) János „világi javak”-ról beszél és a gyülekezetben élő nincsteleneke gondol. Azóta változott a világ: táguló térben és gyorsuló időben élünk. A „testvériség” már nem egy nagycsalád, nem egy törzs, nem egy nép ügye, hanem egy olyan világé, ahol a régen évekre tartó utazással felkereshető földrészeket órák alatt elérhetjük, katasztrófáikról percek alatt értesülhetünk, javainkat napokon belül eladhatjuk nekik, termékeikhez szinte pillanatok alatt hozzájuthatunk, hogy jobb és gazdagabb legyen az életünk. Ma már a sok ezer kilométerrel távolabb élő is „szomszéd”. Egyre inkább tapasztaljuk, hogy Isten teremtett világa „egy világ”, egymásra utalt világ.

János apostol, amikor arról beszél, hogy egy testvérünk „szükséget szenved”, nincsteleneke gondol. Olyanokra, amilyeneket még én is látam vasárnap templomlépcsőkön, akik kalapjukba gyűjtötték a könyöradományokat. A Szentírás a „szükséget szenvedők” tágabb skálájáról is szól. Ige utáni éhségről, igazság utáni szomjúságról, utat mutató tanító, életet szabályozó törvény utáni sóvárgásról. (Ám 8,11, Mt 5,6, 2Krón 15,3, Jel 22,17) Ezt megértve tudatosulhat bennünk, hogy a krisztusi „áldozatos szeretet” nem „könyöradomány”, hanem egész életet követelő „életmentő szolgálat”.

János „cselekedettel és igazsággal” történő szeretetről beszél. Jakab ezt „tisztá és szeplő nélkül való istentiszteletnek” mondja. (Jk 1,27) A fordítás mindig nehéz feladat. Az új magyar bibliafordítás „kegyesség”-ről beszél, a modern „The Jerusalem Bible „vallásos”-nak fordítja, az ún. „Zürcher Bibel” „Istennek, az Atyának igaz tisztelete” kifejezéssel él. Én a „kegyes” és „vallásos” kifejezésnél tartalmasabbnak érzem az „Isten tisztelete” fordítást. Az igaz istentisztelet az Istenbe vetett hitben gyökerezik és embertársaim iránti szeretetben gyümölcsözik.

Botta István

GYÜLEKEZETI SEGÉLY

Mt 5,13—16

A textushoz

1. A só nem romlik, nem veszíti el az ízét külső fizikai hatásokra. A 13. v. pedig arról beszél, hogy mégis. Egyes magyarázók szerint a só szennyeződhet és megromolhat, mint a kiszáradt sóstavak medréből öszszekapart szennyezett só. Mások szerint azokra a sótáblákra kell gondolni, amelyet a kenyérsütő kemencébe helyeztek, hogy a kenyér ettől kapja az ízét, de idővel elveszíti sótartalmát és kidobják.

Ezek a magyarázatok részben igazak, de a jézusi alkalmazásban erőltetettnek tűnhetnek. Az azonban tény, hogy kémiai hatásokra a só valóban elveszítheti az ízét, és vele együtt egész jellegét. Az anyag mennyisége megmarad, de nem lesz só ízű és nem lesz alkalmas konzerválásra, vagyis „megízetlenül”.

2. Azzal, hogy a tanítványok, következőképp a keresztyénség a föld sója, Jézus egy nem is olyan régen ismert fiziológiai jelenségre mutat-

hatott rá, mely szerint a keresztyénségnek élettani szerepe is van az emberiség életében.

Az orvostudomány feltárta, hogy a vérben só van. A vérben keringő só mennyisége 0,9% körül van, de ez a kicsinek látszó mennyiség létfontosságú szerepet tölt be. Kiderült, hogy az élettani folyamatok (anyagcsere, hő- és erőtermelés stb.) nem bonyolódnak le a szervezetben ennek a kevésnek látszó só jelenléte nélkül. Nem a só lesz erővé vagy meleggé, de ezek a folyamatok nem mehetnek végbe a só jelenléte nélkül. A szakemberek ezt úgy mondják, hogy a só mint „katalizátor” szerepel.

3. A másik hasonlati anyagként használt kép a világosság. Miután a só sem önmagáért van, úgy a világosság sem, hanem másokért. Ezt húzza alá az, hogy Jézus először magát nevezte a világ világosságának. Ezt a feladatot átadta tanítványainak: „Ti vagytok a világ világossága”, de nem önálló fényforrásként, hanem mint a hold, amely megtörve ugyan, de továbbítja és visszaveri a Nap fényét.

A világosság képből elharmarkodottan szokták levezetni a tanítványoknak azt a feladatát, hogy „csak” az evangéliumot hirdessék. Már a rabbinizmusban is a mások által megfigyelhető világosság a cselekedetnél kezdődött.

Meditáció

1. Meg kell vallanunk az Úr és önmagunk előtt, hogy ez a textus már „lefutott”, egyfelől azért, mert agyon- és beleprédikáltunk mindent, hogy ti, a világ már rég nem lenne, ha mi nem „konzerváltuk” volna, mint só és nem világítottunk volna abban az erkölcsi, gazdasági és olykor politikai zűrzavarban, amely a világ egyes pontjain jelentkezett. Másfelől éppen azzal „futtattuk” le a textust, hogy nem voltunk só és világosság és így mások léptek helyünkbe, lekörözve minket szemünkbe vágta sötét és íztelen voltunkat. Vagyis amíg nélkülözhetlenségünket harsogtuk — értve alatta olykor a hatalmat, uralmat és privilégiumot —, addig a szolgálat fogalmát más alapokon állók tették magukévá és sokszor minket megszégyenítve gyakorolták.

Hányszor vesztette el a keresztyénség történelme során ezt a „só és világosság” küldetését, mert elvesztette jellegét. Szervezete, mennyisége megmaradt, de ízét veszített színtelen közeg lett. Az „emberiség tesztéből kidobni és eltaposni” ugyan nem tudták, de Isten elvetette magától azt az egyházat, amelynek megváltozott jellege és feladatát nem tudta már betölteni.

Pedig Jézus a sónak ezt a nagy élettani szerepét és világosság szolgálatát azért azonosította a tanítványok és — következőképp — a keresztyénség feladatával, mert ők ezt ajándékként kapták a bűnbocsánat tényében. A hit képesít állandóan ennek hűségese teljesítésére, mert az erőforrás nem mi vagyunk, azt Jézustól kapjuk.

2. Meditációnk során azt is látnunk kell, hogy miközben új „pályázók és konkurrensok” születtek a „só és világosság” szolgálatában — mert ezt a feladatot nem tudtuk betölteni —, addig ez egyben Isten jogos, de kegyelmes ítélete is, hiszen az ez által születő szolgáló egyház kis hazánk területén megbecsülésnek örvend és szolgálatára a társadalom nem keresztyén rétege is igényt tart.

Az igehirdetés felé

1. Gyülekezeti szolgálatban álló lelkészek tudják, hogy minden gyülekezetnek van egy „templomos” rétege és ezen belül egy szűkebb kör,

az egész gyülekezet „magja”. Ez a „mag” nem a lelkész „sleppje”, hanem egykor hitre jutott új életben járó és abban a mában is megújuló testvérek összessége. Ez a „mag” fáradhatatlanul ott van a gyülekezet életében, ahol szolgálatról van szó, legyen az társadalmi munka vagy anyagi áldozat. Sokszor már „fáj”, hogy mindig ők vállalják és végzik a gyülekezet többi tagjára is tartozó szolgálatot. Ők iparkodnak az év elején befizetni az egyházfenntartói járulékot, hogy az anyagi gondokkal küszködő gyülekezet élete ne álljon meg, ők iratkozzanak fel elsőnek a Gyülekezeti Segély önkéntes gyűjtőivé, ők jelentkeznek akkor is, ha senki más nem is, hogy a temető határának jelölésére sem alkalmas régi helyett új kerítést építsenek stb. Vannak gyülekezeteink, ahol a „mag” írja rá először a célirányos adományok összességét a gyűjtőívekre, mintegy példát adva és utat mutatva a többieknek. Nem tudjuk megmondani, hogy ez a „mag” a tavalyi több mint 1,2 millió forintos Gyülekezeti Segélyt milyen mértékben segítette elő, de hogy ebben a szolgálatban is „só és világosság” volt, az nagyon valószínű.

2. Sajnos gyülekezeteink vérkeringésében és életében a „mag” világossága egyre halványabb lesz, hiszen a hitélet „veteránjai” ők. Ezzel számolnunk kell tudva azt is, hogy parancsszóra senki sem lehet só és világosság és nem fog az elhunytak helyébe lépni. De sopánkodásra sincs időnk, mert nemcsak az idő szállt el fejük felett, hanem ezalatt az értékek is átrendeződtek tudati változással párosulva, sőt már az új értékek cserben is hagyták tulajdonosaikat, akik ott állnak tanács-talanul. Az csak a humoristáknak jó a szilveszteri kabarében, hogy a válásoknak köszönhető egypár új lakótelep születése. De mennyiben jó és mibe kerül ez a társadalomnak és mennyiben jó ez a mintegy 30–40%-ban „sérült bölcsőbe” születő és felnevelkedő gyermekeknek, akik maguk egy életen át hordozzák fejlődésük rendellenességének nyomaait és ez az embert be nem csapó igazi értékek felismerésére és elfogadására nemcsak hogy alkalmatlanná teszi őket, hanem még ezt a „sérülésüket” utódaikba is kénytelenek átplántálni.

Ez a circulus vitiosus olyan hibás körforgás, amelynek többen lesznek áldozatai. Ebbe a hamis körforgásba kell — többek között — „beleprédikálnunk” úgy, mint akik magunk is elfogadtuk és megéljük a „só és a világosság” nehéz szolgálatát, mintegy bizonyoságot téve a világosság forrásáról, Jézusról, aki „a megrepedt nádszálát nem töri össze, a füstölő mécesst nem oltja el”, hanem bekötözi a sebeket és világítótávká teszi az életet. Nincs olyan élet, amelyet Jézus ne tudna megújítani, és amelynek ne tudna célt és maradandó értéket adni.

3. Ahogy a hegyen épült város nem rejthető el, úgy gyülekezeti objektumaink sem. S ezek állapota „világosan” beszél a gyülekezet hitéletéről. Egyre inkább igaz lesz az, hogy megnézem gyülekezeted objektumait és megmondom milyen abban a szolgáló hitélet, de megnézhetem az egy főre eső Gyülekezeti Segély összegét is és hasonló eredményre jutok, látva a gyülekezet közegyházi gondolkodását is.

A Gyülekezeti Segély vasárnapján különben is életközelpel kerül az LVSZ VII. nagygyűlése, mikor is az egész magyarországi ev. egyház „hegyen épült város” lesz. Már most minden fillérré szükség van, hogy a fogadó gyülekezetek rendet tudjanak teremteni házuk táján. A rászoruló gyülekezetek között csak a többet lehet többfelé és nagyobb tételekre szétosztani.

Itt nemcsak arról van szó, hogy nem „éghetünk le”, meg hogy ez „presztízs-kérdés”, hanem arról, hogy létszámunkat messze túlszárnyaló

súlyunk van az LVSZ-ben és most hozzánk jönnek a tagegyházak küldöttei és lehetőségük lesz megtekinteni, hogy mi a mi teológiánkból fakadó tekintélyünk alapja és gyülekezeti gyakorlata, ill. háttere. Meg vagyok győződve arról, hogy sok gyülekezetet nem kell „véka alá” rejtteni, de egyházunk „összképét” illetően van még mit tenni ahhoz, hogy „só és világosság” legyünk a lutheranizmus nagy családjában. A Gyülekezeti Segély szolgálata ebben nem lebecsülendő.

Végezetül ez a textus az egész keresztyénségnek szól, akinek rajta kell tartania szemét az egész világon, kezét saját népének és az egész emberiségnek az érverésén. S ha érezzük, hogy többet üt a pulzus a kelleténél, akkor siessünk gyógyítani sajátos eszközeinkkel. Ha így cselekszünk, akkor világítunk és igényt tart ránk a társadalom, mert Isten sója vagyunk.

Kalácska Béla

„Az igaz ember mindent és többet tesz, mint amennyit a jog megkövetel.”
„Az igaz keresztyén a földön nem önmagának, hanem felebarátainak él és szolgál. A szolgáló szeretet indulatával azt is cselekszi, amire neki nincs szüksége, de felebarátjának hasznos és szükséges... Tiszteli a felsőséget, s mindent megtesz, amit csak képes és ami a hatóság javára válik, hogy legyen tekintélye és félelemmel viseltessék iránta mindeki.”

„A felebarátszeretet nem nézi a maga hasznát, hanem az azt kérdezi, mi az, ami a felebarát és a közjó javára van.”

„Kárhozott és átkozott minden élet, amelyet valaki a maga hasznára él és keres. Átkozott minden tett, amely nem szeretetből való. Szeretetből valók a tettek akkor, hogyha nem az egyéni kívánság, haszon, tisztelet, kényelem s boldogságból fakadnak, hanem teljes szívből, mások hasznára, boldogságára irányulnak.” (Luther Márton)

Gondolatok

„A hit az a madár, amelyik énekel akkor is, ha sötét az éjszaka.”

„Az erő gyengesége abban van, hogy csak az erőben hisz.”

„Az örömök mindig haszontalanok. Nem kaphatunk tőlük jutalmat vagy fizetséget. Az öröm maga a jutalom.” (Selye János)

„Az idő múlásával legtöbbször elveszítjük a gyönyörködés képességét. A megszokás elorvasztja a változatosságot. A hétköznapi problémáink taposomalmában eltompul a fogékonyságunk a nagyság, a csoda elfogulatlan élvezete után.” (Selye János)

„Az emberiség, történetében első ízben, korunkban áll teljességével szemben.” (W. Heisenberg)

Egyháztörténeti évfordulók

Perlaky Gábor

Édesapja: Perlaky János karakózszőrcsöki rektor volt 1732 március 16-án, amikor Gábor fia született. Alig néhány hetes csecsemő korában költöztek a szülők Szergénybe, mivel az apa a szergényi gyülekezet papjává avatott. Fél év telt el csupán, s újra költözni, sőt inkább menekülni kellett az üldöző erőszak elől a szomszédos Gergelyibe. „Fátumszerűnek” is lehetne mondani, ahogy ugyanaz az üldöző erőszak kap döntő szerepet 53 év múlva, a püspök életének utolsó szakaszában.

Tudjuk, hogy a Türelmi Rendelet hatása — sok megye és a felső szervek ellenállása miatt — csak két év késedelemmel, 1783 nyarán kezdett érvényesülni. Az első újra önállóvá váló dunántúli gyülekezetek: 1783 nyarán Geresd és Rohonc, ősszel Farád és Szilsárcány, decemberben Rábaszentandrás, 1784 januárjában pedig Uraiújfalu és Csöngye voltak. A rendelete végrehajtását aprólékosan ellenőrző császár 1784 végére meggyőződött arról, hogy beosztottai „megtanulták” már a feladott lecke-t, s most már minden zökkenőmentesen halad előre. Ezért aztán könnyítést az ellenőrzésen és a megyék hatáskörébe utalta a szerveződő protestáns gyülekezetek ügyeit. Ebben a változó légkörben természetesen látszott, hogy a főpásztor egyházlátogató útra induljon. 1784-ben látogatta meg Vas megye nyugati szélén újjáéledt gyülekezeteinket. Ezért az egyházlátogatásért jelentette fel a Vármegye felsőbb helyen, 1785. február 16-án a császár nevében az a parancsolat érkezett, hogy nyilvánosan pirongattassék meg a Vármegye gyűlése előtt. II. Józsefnél próbálkozott az ítélet megváltoztatásával, nem sok sikerrel. Talán személyesen nem is találkoztak. Tény, hogy a Helytartótanács 1785. március 25-én írásban pirongatta meg. Ez a meghurcoltatás, a vele járó izgalmak nyilván szerepet játszottak abban, hogy 1785 virágvasárnap súlyos agyvérzés érte. Nem is tudott többé szolgálni. Tompos Balázs esperes írta Naplójába: „1785. április 29. Nemesdömölkön ordináltuk az orosz egyházi (=orosházi) oskola Mestert Antal Jánost... A Mi Superintendensünk is P. G. Ur guta ütésnek nagy erőtlenségeit szenvedné Virág Vasárnapjától fogva, most sem jöhetett a templomba... (ezért) az ordinatot tettük Superintendens Ur Tanuló Szobájában.” Fél évig szenvedett még.

Amikor születésére emlékezünk, ne feledjük halálát sem.

Magassy Sándor

FELVÉTEL A TEOLÓGIAI AKADÉMIARA

Evangélikus egyházunk lelkészeinek képzése a budapesti Teológiai Akadémián történik.

Akik a Teológiai Akadémiára felvételüket óhajtják, felvételi kérvényüket az Akadémia Felvételi Bizottságához címezve — az Akadémia Dékáni Hivatalának (Budapest XIV., Lőcsei út 32. 1147) augusztus 15-ig küldjék meg.

Az akadémiai felvételi kérvényhez a következő okmányokat kell mellékelni: 1. születési bizonyítvány; 2. a legmagasabb iskolai végzettségi (érettségi) bizonyítvány; 3. helyhatósági vagy más bizonyítvány, amely a kérelmező lakását, szociális helyzetét, szülei foglalkozását és keresetét, ill. szociális viszonyait feltünteti; 4. orvosi bizonyítvány, amely igazolja, hogy a jelentkező főiskolai tanulmányokra és lelkészi pályára alkalmas; 5. keresztelési bizonyítvány; 6. konfirmáció bizonyítvány; 7. részletes önéletrajz, mely feltárja a kérelmező családi és társadalmi körülményeit, valamint a lelkészi szolgálatra jelentkezés okait; 8. esetleg egyházi működéséről szóló bizonyítvány. — A felvételhez szükséges továbbá az illetékes lelkésznek és esetleg még a vallásitanító lelkésznek részletes bizonyítványa, mindenesetre annak a lelkésznek a jelentkezőt részletesen jellemző bizonyítványa, a lelkészi pályára való alkalmasságáról, aki a folyamodónak a legutóbbi években lelképásztora volt. Ezt a bizonyítványt a lelkészi hivatal a kérvénnyel egyidejűleg küldje meg külön levélben közvetlenül az Akadémia dékánjának címezve. Az okmányokat eredetiben kell beküldeni, de indokolt esetben hiteles másolatban is lehet mellékelni. A másolatot „egyházi használatra” megjelöléssel egyházközségi lelkész is hitelesítheti. Az akadémiai tanulmányi idő öt esztendő.

A Felvételi Bizottság döntését a felvételi vizsga előzi meg. Ennek időpontjáról és anyagáról a Dékáni Hivatal kellő időben értesíti a jelentkezőket.

Az Akadémia hallgatói kötelezően lakói a Teológus Otthonnak, ahol lakást és teljes ellátást kapnak. A jó tanulmányi eredményt elért és rászoruló hallgatók ösztöndíjban részesülhetnek.